

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้
เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือ
การสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

ปริญญานิพนธ์

ของ

ชูศักดิ์ สิงห์บุตร

15 ส.ค. 2536

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กรกฎาคม 2532

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้
เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือ
การสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

บทคัดย่อ
ของ
ชูศักดิ์ สิงห์บุตร

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กรกฎาคม 2532

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง กับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดราชพิพิธ เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 100 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 50 คน และกลุ่มควบคุม 50 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง และกลุ่มควบคุมสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 16 คาบ คาบละ 50 นาที การดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัย แบบสุ่มกลุ่ม - สอบก่อน - สอบหลัง (Randomized Control - Group Pretest - Posttest Design)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการสอนแบบการศึกษากรณีตัวอย่าง แผนการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น .83 แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม มีค่าความเชื่อมั่น .81 วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ t - test

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ เลขานุการและสมาชิกสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ขณะที่นักเรียนกลุ่มควบคุมมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำและเลขานุการสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านสมาชิกสูงขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

A COMPARISON OF MATHAYOM SUKSA I STUDENTS' ACHIEVEMENT AND
WORKING GROUP BEHAVIORS THROUGH THE CASE STUDY TECHNIQUES
AND THE METHOD IN THE MANUAL OF THE SUPERVISORY UNIT,
DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION

AN ABSTRACT

BY

CHUSAK SINGUDORN

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University

July 1989

The purpose of this study was to compare Mathayom Suksa I students' learning achievement and working group behaviors on social studies through the case study techniques and the method in the Manual of the Supervisory Unit, Department of General Education.

The sample in this study consisted of 100 Mathayom Suksa I students of Rajabopit School, Khet Pranakorn, Bangkok, during the second semester of the 1988 academic year. The sample was equally divided into the experimental and control groups. The experimental group was instructed through the case study techniques whereas the control group was taught through the method in the Manual of the Supervisory Unit, Department of General Education. It took sixteen periods of experimental, 50 minutes in each. The random control group Pretest - Posttest design was used in the study.

The instruments used to collect data were the lesson plans using the case study techniques, the lesson plans using the method in the Manual of the Supervisory Unit, the achievement test (reliability = .83) and the inventory checklist on the working group behaviors (reliability = .81). The t - test was used to analyze the obtained data.

The results revealed that the learning achievements in social studies of the experimental and control groups were significantly different at the .05 level, but the working group behaviors of the experimental and control groups were not significantly different. It was also found that the working group behaviors of the leader, the secretary and the members of the experimental group increased

significantly at the .01 level. The working group behaviors of the leader and the secretary of the control group increased significantly at the .05 level, but the working group behaviors of the members of the control group did not increase significantly.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญา
นิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

๓๖/นาง @ธรรมาธิปัตย์
..... ประธาน

(ผศ.ดร.เนตร อักษรสวัสดิ์)

..... กรรมการ

(รศ.ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์)

คณะกรรมการสอบ

๓๖/นาง @ธรรมาธิปัตย์
..... ประธาน

(ผศ.ดร.เนตร อักษรสวัสดิ์)

..... กรรมการ

(รศ.ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อ.ดร.บุษิมา วัฒนศิริ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศ.ดร.สมพร บัวทอง)

วันที่..... 1 เดือน..... สิงหาคม..... พ.ศ. 2532

ประกาศคุณูปการ

คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีอุปการะคุณทุกท่าน

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์และได้รับความปรึกษาแนะนำเป็นอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ครูเนตร อัครสวัสดิ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษา และรองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์ กรรมการที่ปรึกษา ที่กรุณาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาของท่านอาจารย์เป็นอย่างมากและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.ชุติมา วัฒนศิริ ที่กรุณาร่วมเป็นกรรมการเพิ่มเติมในการสอบปากเปล่า และอาจารย์อ้อยยา ภาคานุพงศ์ ที่กรุณาตรวจแก้ไขบทความภาษาอังกฤษ

ขอขอบคุณผู้อำนวยการ หัวหน้าหมวดสังคมศึกษาและอาจารย์จำเนียร อินทร์เนตร ที่กรุณาให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณอาจารย์วันนิดา แดงสุภา ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำในการเขียนกรณีตัวอย่าง

ขอขอบคุณ คุณปราณี วัฒนานิมิตกุล คุณกาญจนา มีหลัง และนิสิตรุ่นพี่กลุ่มการมัธยมศึกษา การสอนสังคมศึกษา ที่กรุณามอบปริญญานิพนธ์ไว้สำหรับทำการศึกษาค้นคว้า รวมทั้ง ร.ศ.อ.(ญ) อ้อยใจ สิงห์อุตร และ ชมขจร สิงห์อุตร ที่คอยให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการปริญญานิพนธ์มาโดยตลอด

ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาของทุกท่านที่มีส่วนทำให้ปริญญานิพนธ์สำเร็จด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ชูศักดิ์ สิงห์อุตร

กรกฎาคม 2532

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
	ความสำคัญของการวิจัย	4
	ขอบเขตของการวิจัย	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้	
	เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง	9
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ..	19
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่	21
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามแนวคู่มือการสอน	
	ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา	30
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	35
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	48
	งานวิจัยภายในประเทศ	48
	งานวิจัยในต่างประเทศ	50
	สมมติฐานในการวิจัย	50
3	วิธีดำเนินการวิจัย	51
	การกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	51
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	53

การดำเนินการทดลอง	56
การวิเคราะห์ข้อมูล	57
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	57
4 การวิเคราะห์ข้อมูล	61
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	61
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	61
การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลอง	
ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	62
การเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มหลังการทดลอง	
ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	63
การศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ	
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	64
การศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านเลขานุการ	
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	65
การศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านสมาชิก	
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	66
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	67
ความมุ่งหมายของการวิจัย	67
สมมติฐานในการวิจัย	67
วิธีดำเนินการวิจัย	68
การวิเคราะห์ข้อมูล	69
สรุปผลการวิจัย	70
อภิปรายผลการวิจัย	71

ข้อเสนอแนะ	78
บรรณานุกรม	81
ภาคผนวก	90
ภาคผนวก ก	91
ภาคผนวก ข	108
ภาคผนวก ค	123
ประวัติย่อของผู้วิจัย	182

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แบบแผนการทดลอง	52
2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา	
หลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	62
3 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	
หลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	63
4 การศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	
ด้านผู้นำของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	64
5 การศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	
ด้านเลขานุการของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	65
6 การศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	
ด้านสมาชิกของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	66
7 ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากมาตรฐาน	
(Δ) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 102	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	92
8 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา	
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	93
9 คะแนนแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	96
10 คะแนนแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ	
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	99
11 คะแนนแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านเลขานุการ	
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	102

12	คะแนนแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านสมาชิก	
	ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	105

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมซึ่งมีความสำคัญอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเช่น ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเมือง ต่างก็มีผลต่อการศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องจัดรูปแบบการศึกษาใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมนั้น ๆ (เพ็ญแข ประจณปัจจนิก. 2528 : 1 - 4) หลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่จะต้องมีการปรับปรุงเพื่อทำให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคม และมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข (สมศักดิ์ สิ้นธุระเวช. 2526 : 1) กล่าวคือ สังคมศึกษาเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับสังคมและมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ ช่วยทำให้มนุษย์เข้าใจซึ่งกันและกัน เข้าใจสภาพแวดล้อม ตลอดจนความเป็นไปที่เกิดขึ้นในสังคม (ภิญโญ ดันพิทยคุปต์. 2521 : 63) สังคมศึกษาจึงเป็นวิชาที่มีความสำคัญทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นสมาชิกและกำลังที่ดีของสังคมต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการเห็นความสำคัญดังกล่าวจึงได้กำหนดหลักการและความมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 คือ ต้องการให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ทักษะ รู้จักคิดวิเคราะห์อย่างมีระเบียบวิธีการ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2520 : 2) ซึ่งปัจจุบันแม้ว่าหลักสูตรสังคมศึกษาจะออกมาในรูปบูรณาการแล้ว แต่การจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลตามความมุ่งหมายนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่สอดคล้องกันด้วย (เสริมศรี ไชยสร. 2526 : 55) เพราะหัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้คือ การสอน และการสอนก็คือ การหาวิธีการในการใช้เนื้อหาเป็นพาหนะให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมาย (สมบูรณ์ ชิตพงศ์. 2523 : 1) ผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในขั้นตอนนี้ก็คือ ครู ดังนั้นหลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลมากหรือน้อยจึงขึ้นอยู่กับการสอนของครูเป็นส่วนใหญ่

จากการสัมมนาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรของกรมวิชาการ ในปี พ.ศ. 2526 ในด้านการจัดการเรียนการสอนพบปัญหาโดยสรุปว่า ครูมักมุ่งสอนข้อเท็จจริงมากกว่าการใช้ความคิด ครูจะเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน มีครูจำนวนน้อยใช้วิธีสาธิต ให้ทำงานกลุ่ม อภิปราย เขียนรายงาน แสดงละครหรือศึกษานอกสถานที่ การจัดชั้นเรียนส่วนใหญ่จะให้ผู้เรียนนั่งเป็นแถวหน้ากระดานและมีเพียงส่วนน้อยที่ครูจัดให้ผู้เรียนนั่งเป็นกลุ่ม (กรมวิชาการ. 2527 : 193 - 195) ซึ่งผลการสัมมนาครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรารักษ์-สุวรรณ อติศโต (2524 : 114) ซึ่งพบว่า การเรียนการสอนส่วนใหญ่ครูยึดตำราเรียนมากเกินไปและวิธีสอนที่นิยมใช้กันอยู่ก็คือ การบรรยาย นอกจากนี้ยังมีการตั้งคำถามถามนักเรียนมากกว่าจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเสริมทักษะที่จำเป็นแก่นักเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น และไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์ (คงศักดิ์ สังฆมานนท์. 2523 : 141 - 160) สภาพการเรียนการสอนดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนต้องฟังครูเป็นส่วนใหญ่ ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง การเรียนรู้จึงสิ้นสุดลงเมื่อผู้เรียนออกไปนอกห้องเรียน กระบวนการเรียนรู้ขาดความต่อเนื่องและไม่เป็นไปตามธรรมชาติ ดังนั้นครูสังคมศึกษาจึงไม่ควรเน้นแต่เนื้อหาเพื่อพัฒนาความรู้แต่เพียงอย่างเดียว ควรให้ความสำคัญของการพัฒนาทัศนคติ ทักษะ และบทบาทอื่น ๆ ที่จำเป็นแก่ผู้เรียนให้เหมาะสมควบคู่กันไปด้วย (มานิตย์ แก้วบุ๋. 2526 : 108)

สุนทร สุนันท์ชัย (2514 : 14) กล่าวว่า ครูสังคมศึกษาต้องฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่สำคัญดังนี้

1. ทักษะทางสังคม เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้หรือผู้รับ การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม รวมทั้งการควบคุมตนเอง เป็นต้น
2. ทักษะในการศึกษาค้นคว้า เป็นทักษะในการหาความรู้ เช่น ทักษะในการรวบรวมข้อมูล การรายงาน เป็นต้น
3. ทักษะในการทำงานกลุ่ม เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ทักษะในการวางแผน การเป็นผู้นำ เลขานุการ และสมาชิกของกลุ่ม เป็นต้น

4. ทักษะทางปัญญา ได้แก่ ทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การคิดวิพากษ์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีเหตุผล เป็นต้น

ทักษะดังกล่าวครูสังคมศึกษาจะต้องปลูกฝังให้กับผู้เรียนทุกคน โดยวิธีให้ได้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อพัฒนาคุณลักษณะสำคัญที่ควรมีคือ ความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น รู้จักการตัดสินใจด้วยตนเอง รู้จักคิดแก้ปัญหา (ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2518 : 23) แต่สภาพการเรียนการสอนปัจจุบันมักจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการแข่งขันรายบุคคลเป็นส่วนใหญ่ (กรวรรณ กัญญาพงศ์. 2529 : 5) ระบบการศึกษามีลักษณะแข่งขันที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงานกลุ่มหรือการร่วมมือกันถือได้ว่าเป็นการขัดต่อหลักการประชาธิปไตย (สิปปนนท์ เกตุทัต. 2517 : 9) ขณะเดียวกันโรงเรียนไม่สามารถฝึกให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองเพื่อส่วนรวม แต่ยังคงใช้วิธีการให้รางวัลผู้เรียนจนลืมการร่วมมือกันที่เหมาะสมและการปฏิบัติรักษากฎการศึกษา การทำงาน ทั้งนี้เพราะเห็นแก่รางวัลและการเอาชนะเป็นสำคัญ มุ่งเอาเปรียบผู้อื่น เสียผลประโยชน์ไม่เป็น แพ้ไม่เป็น (ไกรวิท ประวาลพุกษ์. 2529 : 1 - 9) ดังนั้นครูสังคมศึกษาจึงต้องหาเทคนิควิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสำคัญของกระบวนการคิดอย่างมีระบบของการทำงานร่วมกัน ฝึกทักษะการตัดสินใจในแนวทางที่ไม่ขัดต่อหลักการและเหตุผล และต้องเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วย (ภิญโญ บัวทอง. 2518 : 100) การสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างเป็นเทคนิคแบบหนึ่งที่ครูจะฝึกให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน เพราะกรณีตัวอย่างเป็นการรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมมาดัดแปลง เพื่อใช้เป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษา ฝึกการอภิปราย ฝึกการรวบรวมข้อมูล ฝึกการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกหาแนวทางการแก้ปัญหา ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงซึ่งจะทำให้การเรียนรู้มีความหมายมากขึ้น (ทิศนา ขัมมณ. 2522 : 201 - 202) วิธีการนี้จะทำให้ผู้เรียนสามารถถ่ายโยงการเรียนรู้จากการฝึกภายในชั้นเรียนไปสู่สังคมภายนอกได้สะดวกขึ้น

นอกจากนี้การสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างยังช่วยเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูจากผู้สอนมาเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดและให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุด โดยครูจะนำกรณีตัวอย่างที่เป็นปัญหามาให้ผู้เรียนศึกษา อภิปราย ร่วมระดมพลังสมอง และใช้ความคิดในการแก้ปัญหาอย่างอิสระ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน วิธีการนี้จะทำให้ผู้เรียนได้

ทราบว่าความคิดเห็นของคนเป็นอย่างไร ถูกต้อง แตกต่างหรือเหมือนกับผู้อื่นหรือไม่ อย่างไร (อัญชลี แจ่มเจริญ. 2522 : 5) การสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น ๆ และยังช่วยพัฒนาการสอนของครูให้ไปในทางที่ดีขึ้นด้วย

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังกับการสอนตามแนวคู่มือการสอน ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังกับการสอนตามแนวคู่มือการสอน ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังกับการสอนตามแนวคู่มือการสอน ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ เลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังกับการสอนตามแนวคู่มือการสอน ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังกับการสอนตามแนวคู่มือการสอน ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งช่วยให้ครูผู้สอนสามารถเลือกใช้เทคนิคการสอนได้มากขึ้น และมีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดราชบพิธ เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 500 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดราชบพิธ เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 100 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยแบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 50 คน กลุ่มควบคุม 50 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 การสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง

2.1.2 การสอนตามแนวคู่มือการสอน ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

2.2.2 พฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ เลขานุการและสมาชิกกลุ่ม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง (Case Study Techniques) หมายถึง การสอนที่ผู้วิจัยสร้างเหตุการณ์หรือสภาพปัญหาเกี่ยวกับเรื่อง สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ความมั่นคงของชาติและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แล้วเสนอ เป็นกิจกรรมการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกความสามารถในการแก้ปัญหา ฝึกการวิเคราะห์ วิจารณ์ ฝึกการอภิปราย การระดมพลังสมอง และ

ร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหา โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยเพื่อร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น ขอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและฝึกการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อร่วมกันสรุปแนวทางการแก้ปัญหาของกลุ่ม เพื่อรายงานต่อครูและสมาชิกภายในห้อง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เพื่อน ๆ ได้ซักถามข้อสงสัย จากนั้นจึงอภิปรายกลุ่มใหญ่โดยครูและผู้เรียนจะร่วมสรุปเป็นหลักการ การสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการสอนของ กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 83) และฉันทนา ภาคกงษ (ม.ป.ป. : 2) มาปรับปรุงโดยมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1.1 ขั้นเตรียม

ครูแนะนำวิธีการศึกษากรณีตัวอย่าง และแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย 8 กลุ่ม ๆ ละ 6 - 7 คน โดยการนับ เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน

1.2 ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง

ครูใช้กรณีตัวอย่างที่เป็นเอกสาร สไลด์ประกอบเสียง และบทบาทสมมติ ทั้งนี้ในแต่ละบทเรียนจะเลือกใช้สื่อการสอนเพียง 1 อย่างเท่านั้น

1.3 ขั้นวิเคราะห์

ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมอภิปราย ระดมหลังสมอง รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างที่ศึกษา เพื่อตัดสินใจหาแนวทางแก้ปัญหาและสรุปผลการอภิปรายของกลุ่มต่อครูและเพื่อนนักเรียน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้มีการซักถามข้อสงสัย

1.4 ขั้นสรุป

ผู้เรียนทั้งชั้นร่วมกับครูอภิปรายอีกครั้ง เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหา และแนวทางในการตัดสินใจแก้ปัญหาจากกรณีตัวอย่าง จากนั้นจึงบันทึกสาระสำคัญของกระดาน เพื่อให้นักเรียนจดบันทึกไว้

1.5 ขั้นประเมินผล

ผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะตอบปัญหาซึ่งครู เป็นผู้กำหนดให้จากกรณีตัวอย่างที่ได้ศึกษาไปแล้ว

2. การสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ตามแผนการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยมีลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 9 ขั้นตอนดังนี้

2.1 ขั้นสร้างความสนใจ หมายถึง การทำให้ผู้เรียนเกิดความตั้งใจในบทเรียน

2.2 ขั้นแจ้งจุดประสงค์ หมายถึง การแจ้งให้ผู้เรียนทราบผลของการเรียนรู้ในบทเรียนนั้น

2.3 ขั้นทบทวนความรู้เดิม หมายถึง การสำรวจหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงการเรียนรู้พื้นฐานที่จำเป็น

2.4 ขั้นเสนอบทเรียนใหม่ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการบรรยาย การค้นคว้า การอธิบาย ประกอบการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการพูดซักถาม

2.5 ขั้นแนะให้เกิดการเรียนรู้ หมายถึง ชี้บอกแนวทางหรือนำทางให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมด้วยตนเอง

2.6 ขั้นแสดงพฤติกรรม หมายถึง ชี้ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามที่ครูกำหนดให้

2.7 ขั้นแจ้งผลการปฏิบัติ หมายถึง การสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนให้ผู้เรียนทราบ

2.8 ขั้นประเมินผล หมายถึง การวัดหรือการประเมินว่าพฤติกรรมที่ผู้เรียนได้กระทำนั้นได้ผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนเพียงใด

2.9 ขั้นส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนการเรียนรู้ หมายถึง การย้ำหรือทบทวนบทเรียนที่เรียนผ่านมา และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้เรียนซึ่งเกิดจากการเรียนรู้เรื่อง สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ความมั่นคงของชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งพิจารณาจากคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ด้านสติปัญญา (Cognitive Domain) ซึ่งวัดเพียงเฉพาะด้านความรู้ - ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้และการวิเคราะห์เท่านั้น

4. พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม เลขานุการและสมาชิกกลุ่ม หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของผู้เรียนในการทำงานกลุ่มร่วมกับบุคคลอื่น โดยวัดจากคะแนนในการทำแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของ ไชยรัตน์ ปราณี (2531 : 120 - 122)

5. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของกลุ่มในแต่ละด้าน ได้แก่ ผู้นำกลุ่ม เลขานุการและสมาชิกกลุ่ม มีการกระทำเปลี่ยนแปลงหลังการทดลองดังนี้

5.1 ผู้นำกลุ่ม มีความสามารถในการชี้แจงเป้าหมายในการทำงาน ร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ ร่วมอภิปรายและกระตุ้นให้สมาชิกมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น พยายามสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองและร่วมตัดสินใจเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

5.2 เลขานุการกลุ่ม มีความสามารถในการจัดบันทึกประเด็นสำคัญในการอภิปรายและให้ความร่วมมือกับประธานในการวางแผนการประชุม ให้ข้อมูลเพิ่มเติมและสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกภายในกลุ่ม

5.3 สมาชิกกลุ่ม มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของกลุ่ม ร่วมทำความเข้าใจประเด็นปัญหา อภิปราย ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อหาข้อสรุปในการตัดสินใจหาแนวทางแก้ปัญหาต่าง ๆ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นหัวข้อดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณี

ตัวอย่าง

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามแนวคู่มือการสอน ของหน่วยศึกษานิเทศก์

กรมสามัญศึกษา

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง

ประวัติความเป็นมาของการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง

การใช้กรณีตัวอย่างในการเรียนการสอนเริ่มขึ้นที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ในปี

ค.ศ. 1869 - 1870 โดย คริสโตเฟอร์ ซี แลงเดล (Christopher C. Langdell)

นำใบ้สอนกับนักศึกษาที่เรียนวิชากฎหมาย และต่อมาในวงการแพทย์ก็นำเอาเทคนิคการสอนแบบนี้ไปใช้ในศตวรรษที่ 19

กรณีตัวอย่าง (Case) ที่นำมาศึกษาเป็นการบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งอาจจะ เป็นลายลักษณ์อักษรหรือเทปบันทึกเสียง เทปบันทึกภาพ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคล หน่วยงานหรือ สถาบันใดสถาบันหนึ่ง เกี่ยวกับปัญหาหรือการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง สถานการณ์แต่ละ ประเภทที่บันทึกไว้จะต้องมีข้อมูล หรือรายละเอียดเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ของผู้เรียน การบันทึกเหตุการณ์จะต้องเปลี่ยนชื่อบุคคล สถานที่ และเวลาที่เกี่ยวข้อง เพื่อมิให้เกิดความ กระทบกระเทือนต่อบุคคลหรือเหตุการณ์นั้น (กาญจนา เกียรติประวัติ. ม.ป.ป. : 134)

ความหมายของกรณีตัวอย่าง

ฉันทนา ภาคกงกช (2518 : 38 - 41) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างเป็นการนำเสนอภาพการณหรือปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริงมาศึกษา กรณีตัวอย่างที่นำมาศึกษาควรใช้ในการส่งเสริมจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าของมนุษย์ ค่านิยม และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กรณีตัวอย่างควรเหมาะสมกับผู้เรียน มีความละเอียดชัดเจน พอที่จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นปัญหาได้อย่างกระจ่าง ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและมองปัญหาได้ถ่องแท้ รู้สึกเห็นจริงเห็นจังกับเรื่องจนคิดว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกรณี หรือคิดว่าเป็นปัญหาของตนเอง ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการแก้ปัญหา นับว่าช่วยให้ผู้เรียนฝึกการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพ

ทิศนา ขมมณี (2522 : 201 - 202) ได้ให้ความหมายของกรณีตัวอย่างไว้ว่า กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนซึ่งใช้กรณีหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงมาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนศึกษา วิเคราะห์ และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำกรณีตัวอย่างต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความจริง ทำให้การเรียนรู้มีความหมายมากขึ้น

กาญจนา เกียรติประวัติ (ม.ป.ป. : 134) กล่าวว่า การศึกษากรณีตัวอย่าง คือ การศึกษารายละเอียดของสถานการณ์แต่ละประเภท อาจจะเกี่ยวข้องกับสถาบัน การตัดสินใจหรือเรื่องราวอย่างใดอย่างหนึ่งจากรายละเอียดที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องใช้วิธีสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry) เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป ดังนั้นการศึกษกรณีตัวอย่างจึงทำให้ผู้เรียนรู้แจ้งในปัญหาและมีโอกาสศึกษาอย่างลึกซึ้ง

จากความหมายของกรณีตัวอย่างทั้งหมดพอสรุปได้ว่า กรณีตัวอย่างเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การระดมพลังสมอง การรวบรวมข้อมูล การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนการร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหา ทำให้ผู้เรียนเกิดปฏิสัมพันธ์และมีอิสระในการเรียน อีกทั้งยังสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษา

กรณีตัวอย่างไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

จุดประสงค์ในการศึกษากรณีตัวอย่าง

ฉันทนา ภาคบังกช (ม.ป.ป. : 1) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการนำกรณีตัวอย่างมาให้ผู้เรียนได้ศึกษาดังนี้

1. เพื่อฝึกการวิเคราะห์และแยกประเด็นปัญหา
2. เพื่อให้รู้จักการตัดสินใจอย่างมีหลักการและมีเหตุผล
3. เพื่อเสริมสร้างทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
4. เพื่อฝึกและให้โอกาสผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ ความรู้สึก และ เจตคติซึ่งกันและกัน

รูปแบบของกรณีตัวอย่าง

ฉันทนา ภาคบังกช (ม.ป.ป. : 1) ได้กล่าวถึงรูปแบบของกรณีตัวอย่างไว้ดังต่อไปนี้

1. เรื่องเล่า
2. เรื่องสั้น
3. ข่าวหนังสือพิมพ์
4. เรื่องยาวติดต่อกัน
5. บทสนทนา หรือคำพูด
6. รูปภาพซึ่งต่อเนื่องเป็นเรื่องราว

กาญจนา เกียรติประวัติ (ม.ป.ป. : 134) กล่าวว่า โดยปกติกรณีตัวอย่างมักจะเป็นเอกสาร แต่ภาพยนตร์ รูปภาพ การแสดงบทบาทสมมติ และการทดลองต่าง ๆ ก็นำมาใช้เป็นกรณีตัวอย่างได้

ขั้นตอนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 83) กล่าวถึงขั้นตอนการสอนโดยใช้เทคนิค

การสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างไว้ดังต่อไปนี้

1. ชั้นเลือกปัญหา หรือหัวข้อที่จะศึกษา ปัญหาที่กำหนดควรจะต้องเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ หรือการตีความหมาย การหาสาเหตุและวิธีแก้ปัญหานั้น ๆ
2. ชั้นเลือกกรณีตัวอย่าง ต้องให้สอดคล้องกับหัวข้อที่ต้องการศึกษา ปกติผู้เรียนจะต้องศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ของกรณีตัวอย่าง ดังนั้นครูจึงต้องเตรียมเครื่องมือ หรือสื่อในการศึกษาให้แก่ผู้เรียน การเสนอกรณีตัวอย่าง ทำได้ในรูปเอกสาร แด่ภาพยนตร์ รูปภาพ หรือการแสดงบทบาทสมมติก็นำมาใช้เป็นสื่อได้
3. ชั้นเตรียมตัวผู้เรียน คือการแนะนำจุดมุ่งหมายหรือปัญหาที่จะต้องพิจารณากับผู้เรียน ก่อนลงมือศึกษา ซึ่งจะช่วยให้มีความสนใจและทำให้ผู้เรียนศึกษาบทเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. ชั้นเสนอกรณีตัวอย่าง การสอนอาจทำได้โดยให้ผู้เรียนอ่านกรณีตัวอย่างจากเอกสาร หรือชมภาพยนตร์ ชมการแสดงบทบาทสมมติ หรือการฟังเทปบันทึกเสียง ครูอาจจะเล่ากรณีตัวอย่างให้ฟังแบบเล่านิทานก็ได้ ข้อสำคัญ ครูต้องใช้สื่อต่าง ๆ มาประกอบการเล่า เช่น ภาพ แล้วติดภาพเหล่านั้นไว้เป็นขั้นตอนให้ผู้เรียนกลับมาศึกษาเพิ่มเติมได้ในภายหลัง เพราะมีฉะนั้นจะเกิดการลืมและทำความเข้าใจยากให้กับการศึกษาในขั้นวิเคราะห์
5. ชั้นวิเคราะห์ ในขั้นนี้ครูควรจดคำถามต่าง ๆ ที่เตรียมไว้ลงบนกระดานดำ เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ของผู้เรียน คำถามในขั้นนี้ควรเป็นปัญหาที่สัมพันธ์กับกรณีตัวอย่างโดยตรง ถ้ามีบุคคลที่เกี่ยวข้องในกรณีตัวอย่าง การเอ่ยชื่อบุคคลออกมาตรง ๆ จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกว่าได้ศึกษากรณีตัวอย่างนั้น ๆ อย่างจริงจัง การวิเคราะห์อาจจะกระทำโดยการอภิปรายร่วมกันทั้งชั้น หรือการอภิปรายกลุ่มย่อย แล้วให้ตัวแทนออกมารายงานผลก็ได้ ข้อสำคัญ ครูต้องจดบันทึกคำตอบ ข้อคิดเห็นของผู้เรียนลงบนกระดานดำอย่างเป็นระเบียบ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้สังเกตพิจารณาผลการวิเคราะห์ของคนอีกครั้ง ก่อนสรุปข้อคิดเห็น
6. ชั้นสรุปข้อคิดและหลักการ ในขั้นนี้ครูตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนสรุปข้อคิดที่ได้จากการวิเคราะห์รายละเอียดต่าง ๆ ของกรณีตัวอย่าง ให้เป็นหลักการทั่วไป เป็นขั้นที่ครูจะได้เสนอหลักการหรือทฤษฎี หรือข้อปฏิบัติ ที่สัมพันธ์กับกรณีตัวอย่างซึ่งครูได้ศึกษาค้นคว้าเตรียมมาเป็นอย่างดี

ข้อควรระวัง ที่ให้ผู้เรียนสังเกตหลักการ มีแนวปฏิบัติดังนี้

แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีหลักการ มีแนวปฏิบัติกว้างขวางขึ้น

ฉันทนา ภาคบกช (ม.ป.ป. : 2) ได้กำหนดขั้นตอนของการศึกษาระณีตัวอย่าง
ไว้ดังนี้

ขั้นเตรียมการ

1. กำหนดสาระสำคัญที่ต้องสอน แล้วคัดเลือกกรณีตัวอย่างที่เหมาะสมกับเนื้อหา

ขั้นดำเนินการกิจกรรม

2. เสนอกรณีตัวอย่างแก่ผู้เรียน เป็นกลุ่มย่อย
3. ให้ศึกษาประเด็นคำถามจากเรื่องด้วยตนเอง
4. ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายความคิดเห็นแล้วสรุปหาข้อยุติ
5. รวมกลุ่มใหญ่เพื่อเสนอสรุปผลการอภิปรายด้วยการรายงานหรือแสดงบทบาทสมมติ
6. ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม
7. สรุปประเด็นเนื้อหา โดยโยงความคิดเห็นที่ได้รับจากการศึกษาระณีตัวอย่างไปใช้ใน

ชีวิตประจำวัน

8. สังเกตการอภิปราย การตอบคำถามรายบุคคล หรือการทำแบบทดสอบ
9. สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะรายงานหรือแสดงบทบาทสมมติ
10. สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนจากการปฏิบัติจริงหรือวิธีอื่นที่เหมาะสม

จากการศึกษาขั้นตอนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาระณีตัวอย่างพอสรุปได้ว่า
ผู้เรียนจะต้องดำเนินการศึกษาค้นคว้าเป็นกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกัน
และกัน ฝึกการคิดวิเคราะห์ ฝึกการตัดสินใจร่วมกัน ฝึกการหาสาเหตุของปัญหาและแนวทางในการ
แก้ไขปัญหา จากนั้นจึงมีการนำเสนอผลงานของกลุ่ม สำหรับตัวครูควรจะต้องเตรียมเอกสารประกอบ
การค้นคว้าเพิ่มเติม หรือจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการณีตัวอย่าง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษา รวบรวม
ข้อมูลได้อย่างเพียงพอ และการตั้งประเด็นปัญหาจะมีความสำคัญมาก กล่าวคือ ประเด็นปัญหาต้อง
มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาและนำไปสู่สิ่งที่ครูต้องการสอนโดยไม่ต้องสอนตรง ๆ

องค์ประกอบของการศึกษากฎตัวอย่าง

การศึกษากฎตัวอย่างให้ได้ผลดีนั้นต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการ ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแยกเป็นหัวข้อดังนี้

1. การอภิปราย การอภิปรายเป็นเทคนิคที่มีคุณค่าที่สุดอย่างหนึ่งที่จะนำมาใช้ในการจัดกลุ่มแบบประชาธิปไตย การอภิปรายยังเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจในเรื่องเป้าหมาย การวางแผน และการประเมินผล การอภิปรายช่วยให้กลุ่มได้พัฒนาความรู้สึกที่มีต่อกันในกลุ่ม ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน รับผิดชอบร่วมกัน ยอมรับและเคารพในสิทธิของผู้อื่น การอภิปรายจึงเป็นเทคนิคที่สำคัญต่อการศึกษาในวิชาสังคมศึกษา (นาตยา ภัทรแสงไทย. 2525 : 281)

สำหรับการศึกษากฎตัวอย่างนั้นควรจะเป็นการอภิปรายกลุ่มย่อย ซึ่งแบ่งกลุ่มผู้เรียนแยกย้ายกันไปอภิปรายตามหัวข้อที่ผู้สอนกำหนดขึ้น แต่ละกลุ่มจะมีประธาน และเลขานุการเป็นผู้บันทึกสาระสำคัญของการอภิปราย จุดประสงค์ของการอภิปรายกลุ่มย่อยก็คือ ต้องการให้สมาชิกที่มีความสนใจร่วมกัน ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นกันโดยมีบรรยากาศเป็นกันเองและสมาชิกทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ (ศรีวรรณ มากชู. 2525 : 165 - 166)

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 73) กล่าวถึงขั้นตอนการอภิปราย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1. การตกลงเกี่ยวกับขอบเขตของปัญหา หรือความชัดเจนของการอภิปราย หัวข้อการอภิปรายควรมีลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเจตคติกันได้

2. การรวบรวมข้อมูลและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การอภิปรายเป็นการสนทนา มิใช่การตั้งคำถามและให้ทุกคนมีส่วนร่วม การตั้งใจฟังนับว่าเป็นการร่วมมือ แต่ในขณะที่จะมีการอภิปรายนั้นควรมีการเตรียมตัวผู้เรียนให้มีการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับเรื่องที่จะอภิปรายล่วงหน้า จะทำให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้ดีขึ้น

3. การหาข้อยุติ การอภิปรายที่สามารถดำเนินไปถึงขั้นสรุปผลได้นับว่าเป็นความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย แต่ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินไปถึงขั้นนั้นได้ ก็จำเป็นต้องมีการสรุปความอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นข้อยุติ

เมื่อสมาชิกของแต่ละกลุ่มได้ร่วมกันอภิปรายกลุ่มย่อยเสร็จแล้ว ครูควรอภิปรายร่วมกับผู้เรียนทั้งชั้นอีกครั้ง เพื่อหาข้อสรุปเป็นหลักการทั่วไป

2. การระดมพลังสมอง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2531 : 52 - 53) /ในการศึกษากรณีตัวอย่าง ผู้เรียนทุกคนจะต้องมีการระดมพลังสมอง เพื่อเป็นการรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มคนให้ได้มากที่สุดภายในระยะเวลาอันสั้น การระดมพลังสมองเป็นเทคนิคที่จะช่วยกระตุ้นให้คนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งมีหลักในการระดมพลังสมองดังนี้

2.1 การระดมพลังสมองมุ่งแต่ด้าน "ปริมาณ" ของความคิด เพื่อให้ได้ความคิดมากที่สุด ในขั้นนี้มีได้เน้น "คุณภาพ" เพราะจะมีการคัดเลือกความคิดเหล่านั้นในภายหลัง

2.2 ให้โอกาสทุกคนมีอิสระ โดยไม่ต้องเกรงว่าจะซ้ำกับความคิดของคนอื่น หรือเป็นความคิดที่ผิดหรือไม่เข้าเรื่อง

2.3 ถ้ายังคิดไม่ออก ให้พยายามคิดต่อจากข้อเสนอแนะของผู้อื่น เพราะความคิดของผู้อื่นอาจจะช่วยกระตุ้นให้ความคิดพุ่งพรูออกมา

2.4 ต้องระงับการวิจารณ์ความคิดเห็นของผู้อื่นไม่ว่ากรณีใด ๆ เพราะจะเป็นการสกัดกั้นความคิดของผู้อื่น

ประโยชน์ของการระดมพลังสมองก็คือ สามารถนำไปใช้ในการเลือกปัญหา หาสาเหตุของปัญหา วิธีการแก้ปัญหา ซึ่งในการระดมพลังสมองนั้นพอสรุปขั้นตอนสำคัญตามลำดับดังนี้

ระดมความคิดจากสมาชิก → เขียนความคิดใหม่ให้ชัดเจนและกะทัดรัด →
→ แยกประเภทความคิดเป็นกลุ่ม → สรุปความคิดทั้งหมด

3. กระบวนการคิดแก้ปัญหา จากสภาพการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นและมีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนมีหน้าที่จะต้องร่วมกันแก้ปัญหาด้วยกระบวนการที่มีระบบ ดังที่ จันทิกา ลิ้มปิเจริญ (2522 : 63) ได้เสนอขั้นตอนการแก้

ปัญหาดังนี้

1. ทำความเข้าใจกับปัญหา หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น มองให้ชัดว่าอะไรเป็นต้นปัญหาหรืออุปสรรค
2. อภิปราย ถกเถียงเกี่ยวกับปัญหานั้น รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุที่มาของปัญหา
3. เสนอวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน โดยรวบรวมวิธีการทุกอย่างที่พอจะแก้ได้
4. อภิปราย คัดเลือกวิธีที่เห็นว่าได้ผลมากที่สุด โดยเรียงลำดับความสำคัญ ความสามารถในการแก้ปัญหาวงวิธีนั้น ๆ

5. ตัดสินใจร่วมกัน เลือกวิธีการที่ได้จากการอภิปรายสรุปในข้อ 4
6. วางแผนการทำงานเพื่อแก้ปัญห หรืออุปสรรคให้สอดคล้องกับแผนหรือวิธีการที่วางไว้

7. ลงมือปฏิบัติตามหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายหรือรับผิดชอบมา
8. สรุปประเมินผลการแก้ปัญหานั้น เพื่อหาข้อบกพร่องและข้อดีที่จะนำไปปรับปรุงในการแก้ปัญหาค้างต่อไป

ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2525 : 133) ได้เสนอกระบวนการคิดแก้ปัญหาไว้ดังนี้

1. ปัญหาคืออะไร
2. หาสาเหตุของปัญหา
3. หาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ
4. คิดหาทางเลือกในการตัดสินใจที่จะเป็นไปได้หลาย ๆ ทาง
5. ตัดสินใจเลือกทางหนึ่งว่าเพราะเหตุไรจึงเลือกวิธีนี้
6. ลงมือแก้ปัญหตามวิธีการที่เลือกไว้
7. การประเมินค่าของการตัดสินใจแก้ปัญห (วิธีใดมีเหตุผลที่ดีที่สุด)
8. พิจารณาผลของการแก้ปัญห เพื่อนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

นาคยา ภัทรแสงไทย (2525 : 275 - 276) กล่าวว่า สถานการณ์ในการแก้ปัญหาคือประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. การคำนึงถึงและทำความเข้าใจในปัญหา ด้วยการอภิปรายคำถามและปัญหาที่หยิบยกขึ้นมา คำถามและปัญหาส่วนมากที่ดังขึ้นมักจะเป็นผลมาจากการสำรวจของผู้เรียนเอง อาจดูด้วยภาพยนตร์ รูปภาพและฟังเรื่องราว เรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหา หรืออาจเป็นคำถามหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันปกติก็ได้

2. การวางแผนกลุ่ม ตามข้อมูลที่ต้องการ แนวทางในการรวบรวมข้อมูล กระบวนการในการใช้ข้อมูล และควรมีความรับผิดชอบร่วมกัน

3. การรวบรวมข้อมูล ด้วยการทดลอง การอ่าน และกระบวนการต่าง ๆ จากสื่อการเรียนการสอนในรูปต่าง ๆ การสาธิต การจัดนิทรรศการ และการใช้แหล่งความรู้ในห้องสมุด

4. การประเมินผลและทำความเข้าใจในข้อมูล ด้วยการเปรียบเทียบแหล่งความรู้ต่าง ๆ การตรวจสอบผลที่ได้ซึ่งแตกต่างกัน การสาธิตหรือทดลองซ้ำ การดูภาพยนตร์อีกครั้งหนึ่ง เพื่อเป็นการทบทวน การตรวจสอบให้แน่ชัดกับประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมา ก่อน การปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญในประเด็นปัญหา และการพิจารณาว่างานดำเนินไปได้หรือไม่

5. การรวบรวมข้อมูลและการสรุป โดยการกำหนดแนวทางไว้ เช่น กฎเกณฑ์ หรือมาตรฐานของกลุ่ม

6. การตัดสินใจและการใช้ข้อมูล ในการปฏิบัติงานกลุ่ม เช่น การสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การแสดงบทบาท การชมสไลด์ หรือศึกษาเอกสาร เป็นต้น

7. การประเมินการตัดสินใจ เป็นผลมาจากการปฏิบัติงานกลุ่ม การอภิปราย การแสดงความคิดเห็นร่วมกัน และแนวทางอื่น ๆ ที่ใช้กับการประเมินผลส่วนบุคคลและประเมินผลกลุ่ม

ไวท์ และคอสคาเรลลี (White and Coscarelli. 1986 : 144 - 169) ได้เสนอกระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับความคิดเห็น ตามขั้นตอนดังนี้

1. นิยามปัญหา คนเรามักพบปัญหาอยู่เสมอ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้จึงต้องมีการนิยามปัญหาก่อน โดยศึกษาสาเหตุและสภาพของปัญหา ปัญหาต่าง ๆ ย่อมมีเครื่องบ่งชี้ถึงลักษณะของปัญหา การนิยามปัญหาจึงเป็นการระบุจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหา ซึ่งจุดมุ่งหมายที่ดีต้องอธิบายว่า เราต้องการอะไร แต่ไม่ควรจะระบุหรือชี้เฉพาะ (Particular Solution) ปัญหาอย่างใดอย่าง

หนึ่งโดยเฉพาะ

2. ระบุนัยสำคัญของปัญหา สมมติฐานและข้อเท็จจริงของปัญหา ขั้นนี้ต้องอธิบายความแตกต่างระหว่างสภาพเป็นจริงและข้อจำกัดของปัญหา ซึ่งได้จากการอภิปรายและพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ หลังจากนั้นจึงตั้งสมมติฐานที่มีเหตุผลในการแก้ปัญหา

3. พัฒนาแนวทางแก้ปัญหาที่เป็นไปได้และเลือกแนวทางแก้ปัญหา ในขั้นนี้จะต้องมีการระดมหลังสมอง ซึ่งมี 4 ขั้นตอนดังนี้

3.1 ต้องไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์

3.2 ให้เป็นไปโดยเสรี

3.3 ยิ่งความคิดแตกต่างมากยิ่งดี ถ้ามีปริมาณมากก็คือสิ่งที่ต้องการ

3.4 มีการเชื่อมโยงและปรับปรุงความคิดของคนอื่น ๆ

การระดมหลังสมองจะเป็นการเลือกหาวิธีการต่าง ๆ ยิ่งมากยิ่งดี โดยยังไม่มีผลกระทบต่อผลในทันที จากนั้นจึงเลือกแนวทางที่เป็นไปได้ในการแก้ปัญหา

4. ขั้นวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินผลการแก้ปัญหา ขั้นนี้จะเลือกแนวทางแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้เหลือเพียงทางเดียว โดยพิจารณาจากความยืดหยุ่น ความถูกต้องของคุณธรรม จริยธรรม จากนั้นจะนำรายละเอียดของการแก้ปัญหามาสังเคราะห์อีกครั้ง โดยพิจารณาถึงผลดีผลเสียที่จะตามมา แล้วจึงนำไปปฏิบัติซึ่งจะมีการติดตามประเมินผลอีกครั้งว่า การแก้ปัญหาดีขึ้นหรือไม่ เพื่อที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ประโยชน์ที่จะได้จากการศึกษากรณีตัวอย่าง

วิจิตร สิ้นลิริ (ม.ป.ป. : 4) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการศึกษากรณีตัวอย่างไว้ดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนสามารถเผชิญปัญหามากมายในเวลาอันจำกัด
2. ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และมีความกระตือรือร้น
3. ทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน คึกคัก ไม่เบื่อหน่าย
4. ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น

5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนแจ่มชัด
6. ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือโดยไม่คิดถึงการแข่งขัน
7. ทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการพิจารณาเหตุการณ์ที่เรียนอย่างรอบคอบ อภิปรายปัญหา

ได้ลึกซึ้ง มีหลักการ เหตุผล คุณธรรม และมองทิศทางแนวความคิดของคนได้ทะลุปรุโปร่ง

8. ทำให้ผู้เรียนได้พบกับปัญหาค้าง ๆ ก่อนที่จะเกิดในชีวิตจริง
9. ทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำปัญหายุ่งยากให้เป็นปัญหาง่ายขึ้น
10. ทำให้ครูเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้แนะแนวทาง
11. เป็นการถ่ายทอดความรู้อย่างมีระบบ
12. ใช้แนวทางกระบวนการตัดสินใจในการแก้ปัญหาในอนาคต
13. การตัดสินใจปัญหาแม้จะผิดพลาดก็ไม่ทำให้เกิดผลเสียหายจริง แต่เป็นบทเรียนที่จะ

สอนให้รู้จักการปรับปรุงต่อไป

ข้อเสนอแนะในการสร้างกรณีตัวอย่าง

วิจิตร สิ้นสิริ (ม.ป.ป. : 4) ได้เสนอลักษณะการสร้างกรณีตัวอย่างไว้ดังนี้

1. สร้างให้เหมือนหรือใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด
2. ครอบคลุมเหตุการณ์สำคัญที่เป็นจริงได้มากที่สุด เท่าที่จะทำได้
3. สถานการณ์นั้นช่วยกระตุ้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้ใช้ประสบการณ์เดิมมาเป็น เครื่องมือ

ตัดสินใจได้อย่างกว้างขวาง

4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำประสบการณ์จากการฝึกหัดไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 83) ได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาคณณตัวอย่างพบว่า นิสิตที่ทดลองสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง ผู้เรียนจะมีความกระตือรือร้นขึ้น เพราะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างจริงจัง

วิชโยชัย แสงจักร์ (2525 : 45) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาเรื่อง สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผลปรากฏว่ากลุ่มที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เพราะการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีการศึกษากรณีตัวอย่าง ซึ่งทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความสนุกสนาน มีส่วนร่วมในกิจกรรมซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของวัยรุ่นคือ อยากรู้อยากเห็น อยากร่วมกิจกรรม และอยากแสดงออก ผู้เรียนสามารถค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ขณะเดียวกันทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาก็สูงขึ้นด้วย เนื่องจากมีการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ซึ่งมีการแสดงออกให้เพื่อนยอมรับ

ลิกฤทธิ์ บุขบา (2526 : 66 - 67) ได้ศึกษาผลการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองและวิธีไม่ใช้สถานการณ์จำลอง วิชาสังคมศึกษา หน่วยปัญหาโลกปัจจุบันชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลปรากฏว่า เจตคติต่อการสอนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลองกับก่อนทดลองสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะกิจกรรมการเรียนการสอนมีการศึกษากรณีตัวอย่าง จึงมีส่วนเร้าความสนใจในการเรียนรู้ นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้ร่วมมือศึกษาค้นคว้าและแก้ปัญหาในบทเรียน โดยผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ให้โอกาสวิพากษ์วิจารณ์ข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร ในขณะที่มีการเรียนการสอนและมีครูคอยให้กำลังใจและแนะแนวทางการเรียนอย่างใกล้ชิด

สมเกียรติ สุริยะกุล (2527 : 62) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิธีสอนในวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และการใช้คู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีกิจกรรมหลากหลาย เช่น เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง มีผลทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความสนุกสนาน เกิดความสนใจ เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศจากการเรียนที่เคยเรียนอยู่ประจำ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

วรรณา เลิศขันธ์ดี (2528 : 54 - 55) ได้ศึกษาผลการสอนโดยใช้เกมสถานการณ์จำลองที่มีต่อแนวคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 1 ผลปรากฏว่าการสอนโดยใช้เกมสถานการณ์จำลอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากการสร้างกรณีตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม ผู้เรียนจะฝึกการแก้ปัญหา ประกอบกับมีการอภิปราย ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกิจกรรมกลุ่ม สนุกสนาน เพลิดเพลิน อยากรู้ อยากเห็น จึงเกิดความเข้าใจและจดจำเนื้อหาได้มากขึ้น มีอิสระในการคิด ได้แสดงออก รู้จักการปรับตัวในสังคมและเกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงสูงขึ้น

ไชยรัตน์ ปรานี (2531 : 81 - 82) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรม การทำงานกลุ่มและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบซินดิเคตกับการสอนตามคู่มือครู ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เพราะผู้เรียนได้เรียนจากการศึกษากรณีตัวอย่างสไลด์ประกอบเสียง ทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน เกิดความสนใจ และสามารถนำประโยชน์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สง่า วุฒิประจักษ์ (2531 : 77 - 78) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามคู่มือครู ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เพราะการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในครั้งนี้มีการศึกษากรณีตัวอย่าง จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีความกระตือรือร้นในการเรียนและมีการวิเคราะห์ตามไปด้วย ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทศนคติ ค่านิยมกันและกัน จากนั้นจึงสรุปเป็นมติของกลุ่ม การกิจกรรมดังกล่าว ผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ผู้เรียนจะจดจำได้ดีและมีความหมายต่อผู้เรียน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่

ประวัติความเป็นมาของวิชาสังคมศึกษา

วิทยาการที่มีลักษณะ เป็นสังคมศึกษามีมาแต่โบราณ แต่ยังไม่มีการกำหนดชื่อและขอบเขต

ของวิชาที่แน่นอน สังคมศึกษาจึงแฝงตัวอยู่กับวิทยาการสาขาอื่น ๆ เช่น สังคมวิทยา ปรัชญา และศาสนา เป็นต้น จนกระทั่งต้นศตวรรษที่ 18 ความเจริญด้านวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม เจริญอย่างรวดเร็ว คำว่า สังคมศึกษา จึงเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา โดยเนื้อหา เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และ ปี ค.ศ. 1905 จึงเรียกหมวดวิชา นี้ว่า สังคมศึกษา (Social Studies) ซึ่งได้รับการพัฒนาเรื่อยมา เพื่อให้ผู้เรียนได้นำ ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตให้มากที่สุด

สำหรับในประเทศไทย หมวดวิชาสังคมศึกษาเกิดขึ้นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2478 ซึ่งก็ประกอบด้วยวิชาหน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ โดยจัดการเรียน การสอนเป็นรายวิชา และได้มีการปรับปรุงเนื้อหาวิชาตลอดมา จนปี พ.ศ. 2521 กระทรวง ศึกษาธิการได้หลอมรวมเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาเป็นลักษณะบูรณาการ (Integration) ทั้ง ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (หทัย คันหยง. 2525 : 1 - 15)

ความหมายของสังคมศึกษา

พนัส หันนาคินทร์ (2518 : 1) กล่าวว่า วิชาสังคมศึกษาหมายถึง เนื้อหาที่ เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์

บันลือ พงกษะวัน (2518 : 13) กล่าวว่า สังคมศึกษาหมายถึง การศึกษาว่า ด้วยการอยู่ร่วมกันของหมู่ชนซึ่งมีปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับคน สถานที่ วัฒนธรรม โดยมุ่งให้ เกิดการปรับตัว มีมโนทัศน์เกี่ยวกับการดำรงชีวิตและเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าของสังคม

เพรสตัน (Preston. 1960 : 4) กล่าวว่า สังคมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของ เนื้อหาวิชาสังคมศาสตร์ที่เลือกเฟ้น เพื่อใช้ในการสอนเด็กโดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา

จาโรลิเมค (Jarolimek. 1974 : 4) กล่าวว่า สังคมศึกษาเป็นวิชาที่ว่า ด้วยความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม ทั้งกล่าวถึงวิธีการที่ มนุษย์จะใช้สิ่งแวดล้อม เพื่อสนองความต้องการของคนในการดำรงชีวิต

จากคำจำกัดความเกี่ยวกับสังคมศึกษา หทัย ดันหยง (2525 : 16) ได้สรุปความหมายของวิชาสังคมศึกษาดังสาระสำคัญต่อไปนี้

1. สังคมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมศาสตร์
2. สังคมศึกษาเป็นเนื้อหาที่เลือกสรรจากสังคมศาสตร์ เพื่อนำมาจัดเป็นรายการวิชาศึกษาเล่าเรียน
3. สังคมศึกษาเป็นวิชาที่ทำให้ผู้ศึกษาเล่าเรียนเข้าใจ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
4. สังคมศึกษาเป็นวิชาที่มนุษย์จะเรียนรู้และเข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อสร้างสรค์ความมั่นคงในการดำรงชีวิตตนเองและสังคม

หลักการของวิธีสอนสังคมศึกษา

หทัย ดันหยง (2525 : 210) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของวิธีสอนสังคมศึกษาซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อสร้างพฤติกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาให้เกิดขึ้น
2. เพื่อนำหลักสูตรและหลักการสอนสังคมศึกษาไปสู่การปฏิบัติให้ผู้เรียนบังเกิดผลแห่งการเรียนรู้ และบังเกิดเป็นแนวระพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของผู้เรียน
3. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งกำหนดพฤติกรรมที่คาดหวังไว้ เช่น มีบุคคลิกภาพดี เข้าใจสังคม มีความคิดด้วยเหตุผล ร่วมงานกับหมู่คณะได้ดี เข้าใจและปฏิบัติตนเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองและผู้อื่น รู้จักดำรงชีวิตด้วยการประหยัค บริโภคสิ่งของด้วยความฉลาด มีทักษะในการวิเคราะห์ วิจารณ์ รักษาระเบียบวินัย ความงดงาม สร้างสรค์ความสงบสุข เสียสละค่อส่วนรวม ดังนี้ เป็นต้น
4. เพื่อให้ครูสามารถใช้กลวิธีการสอน สื่อการสอน และดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ครูง (Krug. 1960 : 300) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการสอนสังคมศึกษาดังนี้

1. ด้านสังคมการแห่งคน ช่วยให้เด็กมีประสบการณ์ มีทักษะในการสังเกต การใช้ภาษา การทำงานเป็นหมู่พวก และมีความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน
2. ด้านมนุษยสัมพันธ์ สังคมศึกษาช่วยให้เด็กรู้จักผูกมิตรสัมพันธ์กับผู้อื่น เข้าใจและซาบซึ้งเรื่องราวทางอันดีงามของสังคม บทบาทแต่ละคนในครอบครัว การทำงานร่วมกันและการปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย
3. ด้านประสิทธิภาพและทางด้านเศรษฐกิจ ช่วยให้พลเมืองรู้จักการประกอบอาชีพตามความสามารถของตน และมีความรับผิดชอบต่องานของตน และทำงานนั้นให้ได้ผลดี
4. ความรับผิดชอบในฐานะเป็นพลเมือง การสอนหน้าที่พลเมืองจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องความรับผิดชอบ และหน้าที่ของตนต่อสังคม ต่อประเทศชาติในฐานะเป็นพลเมืองดี

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาแนวใหม่

วิธีสอนเป็นสื่อกลาง เพื่อทำให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดหมายปลายทาง การที่กล่าวว่า วิธีสอนใดดีที่สุดนั้น จำกักไม่ได้ และจะสอนเวลาใด ระยะเวลาแค่ไหนนั้น ต้องขึ้นอยู่กับสภาวะการณ์ที่เหมาะสม เช่น ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและสภาพสิ่งแวดล้อม ต้องเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของผู้เรียน ครูจะมากำหนดเวลาและวิธีสอนให้ตายตัวไม่ได้

จากสภาพการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ เอ็ดวิน (Edwin. 1969 : 28 - 58) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่พอสรุปได้ดังนี้

1. การสอน สังคมศึกษา ครูอาจจะใช้วิธีการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นวิธีการที่เน้นให้ผู้เรียนรู้จักการคิดโดยผ่านกระบวนการสืบสวนสอบสวน วิธีการนี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ รู้จักใช้เหตุผล มีวิจารณญาณมากขึ้นกว่าการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนท่องจำ ดังนั้นการสอนสังคมศึกษาจึงควรเน้นในเรื่องความคิดอันเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตของผู้เรียนในอนาคต
2. การสอนบรรยายนั้นยังคงมีความจำเป็นที่จะใช้ในการสอนสังคมศึกษาอยู่ แต่ครูไม่ควรใช้การบรรยายอยู่ตลอดเวลา ควรหาวิธีการสอนแบบอื่นมาใช้ด้วย
3. การสอนแบบอภิปราย เรื่องที่นำมาสอนอภิปรายกันไม่จำเป็นต้องเป็นความรู้ที่ถูกในลักษณะข้อเท็จจริงเสมอไป เพราะว่าข้อเท็จจริงเหล่านั้นผู้เรียนสามารถหาอ่านได้ด้วยตนเอง

ครูอาจใช้คำถามให้ผู้เรียนตอบปากเปล่าเพื่อตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในข้อมูลที่สำคัญบางเรื่องเพียงใด ในขณะที่มีการอภิปรายครูอาจจะมีการบรรยายสั้น ๆ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ใหม่อยู่เสมอ

4. การสอนโดยวิธีการแก้ปัญหา เป็นวิธีการสอนที่ใช้กันมานานในการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ ผู้เรียนอาจเริ่มต้นโดยการซักถามปัญหาหรือคำถามที่เขาสงสัยและมีความหมายอย่างแท้จริงต่อชีวิตเขา ด้วยแรงกระตุ้นที่อยากจะเรียนรู้จะทำให้เขาเกิดความเข้าใจดีขึ้น จำได้นานและสามารถถ่ายทอดสิ่งที่เขาเรียนรู้ไปแล้วนั้นได้ง่ายในสถานที่แห่งใหม่ ผู้เรียนจะรู้จักการคิดแก้ปัญหา ซึ่งสามารถสรุปเป็นทฤษฎีได้

วิจิตร ลินลิริ (2517 : 95 - 96) ได้สรุปหลักการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ดังนี้

1. วิชาที่สอนควรกระตุ้นใจร่วมกับผู้ปกครอง โดยถือเอาความต้องการของผู้เรียนในปัจจุบันและอนาคต

2. จุดมุ่งหมายเปลี่ยนพฤติกรรม สร้างเจตคติ พัฒนาทักษะและมุ่งให้เกิดความเข้าใจในความรู้ที่จะเป็นประโยชน์จริง ๆ เน้นปัจจุบันและอนาคตโดยใช้อรรถเป็นประติมากรรมทางถ่ายทอดวัฒนธรรม

3. วิธีสอนและอุปกรณ์ครูและนักเรียนจะร่วมวางแผนและใช้หนังสืออ้างอิงประกอบหลาย ๆ เล่มบวกกับการจัดประสบการณ์อย่างอื่น เช่น ทัศนศึกษา ใสทัศนศึกษา เป็นต้น ถือว่ากลุ่มผู้เรียนมีความสำคัญโดยครูเป็นมัคคุเทศก์ที่เชี่ยวชาญคอยนำทาง การสอนจะหลายวิธี รวมทั้งการอภิปราย รายงาน เรียนแบบสืบสวนสอบสวน เป็นต้น

4. การวัดผล มีการวัดผลหลายแบบ รวมทั้งการสังเกตพฤติกรรม ทดสอบ ทักษะ เจตคติให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกการตัดสินใจ หรือพัฒนาความสามารถในทางสร้างสรรค์

ประนอม เศษชัย (2521 : 59) กล่าวถึงการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ไว้ดังนี้คือการสอนต้องคำนึงถึงความต้องการและสภาพแวดล้อมของผู้เรียน ซึ่งพอสรุปวิธีการสอนดังนี้

1. การแบ่งกลุ่มอภิปราย
2. การแบ่งกลุ่มเพื่อศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และสรุปเป็นรายงานกลุ่ม
3. การสอนโดยวิธีการแก้ปัญหา โดยการแบ่งกลุ่มทำงานหลายชุดต่อเนื่องกัน

4. การใช้วารสารหรือเอกสารวิชาการประกอบการเรียน
5. การสอนโดยมอบปัญหาให้นักเรียนค้นคว้ารายบุคคล
6. การสอนแบบสถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ และแบบสืบสวนสอบสวน

นาคยา ภัทรแสงไทย (2525 : 158 - 162) กล่าวถึงการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่

ดังนี้

1. การบรรยาย (Lecture) การสอนแบบบรรยายเป็นการอธิบายเนื้อหา ข้อความ ด้วยคำพูด มีลักษณะเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ การบรรยายที่ดีขึ้นอยู่กับศิลปะของครู การบรรยายควรมีความมุ่งหมายเฉพาะอย่าง ใช้ได้กับการมุ่งให้มีข้อสรุป การเชื่อมโยงหัวข้อ ปัญหา หรือความคิดเห็นต่างๆ การสอนแบบบรรยายควรมีการจัดเตรียมเนื้อหาที่จะบรรยาย และไม่ควรใช้เวลานานเกินไป

2. การอภิปราย (Discussion) การสอนแบบอภิปรายเหมาะที่จะพัฒนาความคิด โดยครูต้องจัดบรรยากาศให้เป็นกันเอง มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ควรจัดพื้นที่ให้เหมาะสมกับการจัดอภิปราย โดยครูร่วมอภิปรายด้วย ไม่ควรวิพากษ์วิจารณ์อย่างเดียว ผู้เรียนจะฝึกการเป็นผู้ประกอบการอยู่ร่วมกันในสังคม การยอมรับฟังและการยอมรับในสิทธิของผู้อื่น

3. เกม (Education Games) การสอนแบบนี้นิยมใช้กันมากในวิชาสังคมศึกษา เกมหมายถึง กิจกรรมที่อาศัยการตัดสินใจอย่างอิสระแก่ผู้เล่น เกมที่นิยมใช้กันมากเป็นการสร้างสถานการณ์จำลองหรือสร้างสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกับสภาพความเป็นจริง เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ภายใต้โครงสร้างของสังคม ระบบกฎเกณฑ์ที่จำกัด ครูทำหน้าที่เพียงให้คำปรึกษาหรือเป็นกรรมการตัดสินใจหลังจากเล่นเกมจบแล้ว เกมจะให้ผลดีมากสำหรับการพัฒนาทักษะทางสติปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและการแก้ปัญหา พัฒนาความเข้าใจในกระบวนการทางสังคมและช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และประเมินบรรทัดฐานของวัฒนธรรมในสังคม

4. ตำราเรียน (Textbook) ตำราสังคมศึกษาจะบรรจุข้อเท็จจริงและคำจำกัดความต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้แสวงหาความคิดรวบยอดและข้อเท็จจริงตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ ตำราเรียนสามารถใช้ได้ตั้งแต่ชั้นนำจนถึงขั้นประเมินผล

จากแนวคิดในการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่พอสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของผู้เรียนนั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ ด้วยการนำเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ มาใช้ให้ผู้เรียนสามารถเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะและค่านิยมที่ถูกต้อง การสอนมุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีครูร่วมปฏิบัติ กระทำและหาทางแก้ปัญหาาร่วมกัน เนื้อหาและกิจกรรมต่าง ๆ ในวิชาสังคมศึกษาต้องสอนให้ผู้เรียนรู้ถึงกฎเกณฑ์ของสังคม และเน้นการฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดทักษะความชำนาญ เพื่อเตรียมประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียนที่จะไปอยู่ในสังคมจริง

การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาจะให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้นั้น จำเป็นต้องมีการฝึกทักษะให้แก่ผู้เรียน ซึ่ง สุนทร สุนันท์ชัย (2514 : 10 - 14) กล่าวว่า ทักษะที่จำเป็นในวิชาสังคมศึกษาที่ครูควรจะฝึกให้แก่ผู้เรียนมีดังนี้

1. ทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้และการเป็นผู้รับ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การรับผิดชอบต่อหน้าที่ การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

2. ทักษะในการศึกษาค้นคว้า (Social Studies Skill) เป็นทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ เช่น ทักษะในการรวบรวมข้อมูล การอ่านแผนที่และการรายงาน เป็นต้น

3. ทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม (Group Work Skill) เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ทักษะในการวางแผน ทักษะการเป็นผู้นำ เป็นต้น

4. ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) ได้แก่ ทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การคิดวิพากษ์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีเหตุผล เป็นต้น

นอกจากนี้ ประพนอม เเดชชัย (2521 : 79 - 82) ยังได้กล่าวถึง ทักษะทางวิชาสังคมศึกษาที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

1. ทักษะในการอ่าน (Reading Skill) เป็นทักษะพื้นฐานของวิชาสังคมศึกษา ได้แก่ การอ่าน การตีความ การจับใจความ การจัดลำดับ รู้จักเก็บความคิดในเรื่องที่อ่านมา

สัมพันธ์กันได้

2. ทักษะในการคิด (Thinking Skill) เป็นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล รู้ว่าอะไรเป็นข้อเท็จจริง อะไรเป็นความเห็น การฝึกให้มีความคิดวิพากษ์วิจารณ์นั้นจะช่วยให้ค้นหาทางเลือกเป็นและรู้จักตัดสินใจได้ถูกต้องตามสภาวะการณ์ สิ่งเหล่านี้ต้องการฝึกมาก ๆ เพื่อให้เกิดทักษะ

3. ทักษะในการค้นคว้าวิจัย (Research Skill) ทักษะนี้ควรเริ่มต้นในขั้นต้นของการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยเริ่มการค้นคว้าในห้องสมุด จดโน้ตย่อ และนำมารายงานหรือเขียนรายงาน จดใจความจากการฟัง การอ่านหนังสือ หรือฟังจากวิทยุ ทีวี เทป หรือ ภาพยนตร์ สิ่งเหล่านี้เป็นการเริ่มต้นของการวิจัยทั้งสิ้น

4. ทักษะในการใช้แผนที่ (Map & Globe Skills) ทักษะนี้มีความจำเป็นในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางวิชาสังคมศึกษาให้เกิดประโยชน์และนำมาใช้ในชีวิตรจริงได้ เช่น รู้จักการอ่านและใช้แผนที่โลกได้ถูกต้อง รู้จักทิศทาง ระยะทาง มาตรฐาน การหาตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่ต่าง ๆ อันมีส่วนเกี่ยวข้องมาถึงชีวิตมนุษย์เป็นต้น

5. ทักษะในการใช้และเข้าใจสิ่งพิมพ์ที่เป็นกราฟ (Graphing) ผู้เรียนจะต้องเข้าใจความหมาย สามารถอ่าน ตีความ สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ซึ่งจะใช้แทนคำอธิบายหรือคำบรรยายประกอบได้ สิ่งเหล่านั้นคือ ตาราง แผนภูมิ แผนผัง เป็นต้น

สำหรับ นาดยา ภทรแสงไทย (2525 : 198 - 199) ได้กล่าวถึงทักษะในวิชาสังคมศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ทักษะทางวิชา (Academic Skills) และทักษะทางสังคม (Social Skills)

ทักษะทางวิชาการ ประกอบด้วย

1. การอ่าน (หนังสือ บทความ วารสาร หนังสือพิมพ์ ภาควรรณคดี บทสรุปย่อ)
2. การมองเห็น (ภาพยนตร์ รูปภาพ ภาพโปสเตอร์ และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ)
3. การฟัง (เครื่องบันทึกเสียง เทป วิทยุ ครู พ่อแม่ และกลุ่มเพื่อน)
4. การเขียนโครงร่าง (จากปากเปล่า ข้อมูลสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ)

5. การสร้างแผนภูมิ
6. การอ่านและตีความแผนที่
7. การจดโน้ตย่อ (การศึกษาจากคำถามระหว่างการอ่านหรือการฟังวิทยากร)
8. การเขียนหรือให้ชื่อเรื่อง (สำหรับการแสดงไว้นบนกระดานสำคัญ เป็นต้น)
9. การเขียนโคอะแกรม (เช่น โครงสร้างของวัฒนธรรมต่าง ๆ กัน)
10. การแสดงตาราง (เช่น ความคิดเห็นของผู้เรียนจากการตอบข้อความต่าง ๆ

แสดงออกมาในรูปของตาราง เป็นต้น)

11. การสร้างเส้นเวลา (เช่น การแสดงเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้น)
12. การถามคำถาม (เช่น จากวิทยากร) ให้ผู้เรียนเห็นว่าคำถามต่าง ๆ กันย่อมมี

ความหมายต่างกันด้วย

ทักษะทางสังคม ประกอบด้วย

1. การวางแผนร่วมกับผู้อื่น
2. การมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ
3. การมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่ม
4. การสนองตอบอย่างมีมารยาทต่อคำถามของผู้อื่น
5. การเป็นผู้นำอภิปราย
6. การแสดงความรับผิดชอบ
7. การช่วยเหลือผู้อื่น

ทักษะที่จำเป็นในวิชาสังคมศึกษาที่กล่าวมาแล้วนี้ ครูควรจัดให้ผู้เรียนฝึกในระหว่างจัดการเรียนการสอนให้ครบถ้วน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคย เกิดความคล่องตัว และเกิดความชำนาญ ที่จะนำเอาทักษะต่าง ๆ ไปใช้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

การประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาแนวใหม่

การประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาแนวใหม่จะมุ่งวัดทักษะ เจตคติ และความสามารถเชิงพฤติกรรม โดยไม่วัดความรู้แต่เพียงอย่างเดียว การประเมินผลวิชาสังคมศึกษา

นั้นทำได้หลายวิธี (กระทรวงศึกษาธิการ. 2520 : 178)

1. การสังเกต สังเกตความประพฤติ การเล่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น การรักษาสาธารณสมบัติ การไม่ดูค้ายในการทำงาน การแสดงความคิด ความรับผิดชอบและความสำเร็จในการทำงาน

2. การตรวจผลงานภาคปฏิบัติ การทำแผนที่ แผนที่ ผาพจำลอง การจัดชั้นเรียน การปรับปรุงบริเวณโรงเรียน การรายงาน การตรวจสอบงาน และกิจกรรมทุกอย่างในการเรียนวิชาสังคมศึกษา

3. การสัมภาษณ์เมื่อจบเรื่องหรือกิจกรรมหนึ่ง ๆ โดยวิธีซักถาม เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจ เจตคติ ความคิดเห็นและการประเมินตนเองในกิจกรรมนั้น

4. การทดสอบข้อเขียน ทดสอบด้วยการตั้งคำถามให้ครอบคลุมสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว ในระยะหนึ่ง ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นของผู้เรียน

จากการศึกษาค้นคว้าดังกล่าว เห็นได้ว่าวิชาสังคมศึกษามีความสำคัญต่อผู้เรียนที่จะสามารถนำประโยชน์จากการศึกษาเล่าเรียนไปปรับใช้ในชีวิตจริง และทำให้ผู้เรียนยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ดังนั้นครูสังคมศึกษาจึงมีหน้าที่ในการแสวงหาเทคนิควิธีสอน ตลอดจนการวัดประเมินผลแบบต่าง ๆ มาดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสมกับเนื้อหาและตัวผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามแนวคู่มือการสอน ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้จัดการประชุมสัมมนาเพื่อหาวิธีการสอนที่สามารถทำให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติ 3 ประการคือ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวเป็นไปตามจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายปลายทางของหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งต่อมาหน่วยศึกษานิเทศก์ได้จัดทำคู่มือการสอนให้โรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นแนวทางในการสอนเรียกว่าคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งยึดรูปแบบการเรียนรู้ของ โรเบิร์ต เอ็ม กาเย่ (Robert M. Gagne) และ ลิสเชิลส์ เจ บริกส์ (Lisles J. Briggs) เป็นหลัก (หน่วยศึกษานิเทศก์. 2527 : บทนำ)

ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวของกาเย่

ทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ (Gagne. 1965 : 62 - 170) ได้แบ่งการเรียนรู้แบบพื้นฐานง่าย ๆ ไปจนถึงการเรียนรู้แบบยากและซับซ้อน ดังนี้

1. การเรียนรู้เครื่องหมายและสัญญาณ เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ที่จะไม่ให้แสดงออกมาได้ การเรียนรู้ประเภทนี้ได้แก่ การเรียนรู้โดยการวางเงื่อนไขตามแบบของพาฟลอฟ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก

2. การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง เป็นการเรียนรู้จากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง ผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ ผู้เรียนมีความตั้งใจและรู้ตัวในการที่จะเชื่อมโยงการตอบสนองที่เหมาะสมกับสิ่งเร้าต่าง ๆ กัน เมื่อทำได้ถูกต้องเหมาะสมจะได้รับรางวัลหรือการเสริมแรง

3. การเรียนรู้แบบลูกโซ่ เป็นการเรียนรู้ การประกอบกิจกรรมที่ต่อเนื่องตามลำดับ ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ตั้งแต่ 2 คู่ขึ้นไป เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำและทักษะต่าง ๆ ในการเคลื่อนไหว

4. การเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงด้วยถ้อยคำภาษา เป็นเรื่องราวของการใช้ภาษา เน้นความสำคัญของภาวะภายในมากกว่าแบบแรก

5. การเรียนรู้แบบจำแนกความแตกต่าง เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถมองเห็น และแยกความแตกต่างระหว่างสิ่งเร้า เพื่อที่จะตอบสนองสิ่งเร้านั้นให้ถูกต้อง

6. การเรียนรู้แบบโนมิตี เป็นการเรียนการตอบสนองร่วมกันต่อกลุ่มของสิ่งเร้าที่มีความแตกต่างกัน ผู้เรียนต้องเรียนรู้สิ่งที่คล้ายกัน สามารถสรุปความเหมือนและแยกความแตกต่างของสิ่งเร้าได้

7. การเรียนรู้กฎหรือหลักการ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการร่วมมือหรือเชื่อมโยงแบบโนมิตีตั้งแต่ 2 แบบโนมิตีขึ้นไปเข้าด้วยกัน และจากการที่สามารถตั้งเป็นกฎเกณฑ์ขึ้นได้แล้วจะสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่คล้ายคลึงกัน

8. การเรียนรู้การแก้ปัญหา เป็นการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยการคิดโดยการรวมกฎเกณฑ์

ต่าง ๆ ของการเรียนรู้ประเภทที่ 7 เข้าด้วยกัน และนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้

การจัดรูปแบบการเรียนของกาเย่ เป็นรูปแบบที่จัดวางไว้อย่างมีระบบ โดยเริ่มจากวางรูปแบบของจุดประสงค์ วิธีการและการวัดผล ซึ่งสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครูจะเป็นผู้ออกแบบ จัดการและวัดผลการเรียนการสอน ด้วยเหตุนี้ครูจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของผู้เรียนในทางเชาวน์ปัญญา ข้อเท็จจริง เจตคติ และการเคลื่อนไหว รวมทั้งการคิดในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี (สารภี รัตนบุรี. 2523 : 153 - 154)

จากทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวของกาเย่สามารถจัดรูปแบบการสอน ซึ่งอาศัยสมมติฐาน 5 ประการคือ (อาคม จันทสุนทร. 2527 : 2 - 3)

1. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน มุ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในแต่ละบุคคล การจัดรูปแบบการเรียนการสอนนี้ จึงไม่ได้มุ่งที่คนกลุ่มใหญ่ คือมิใช่ระบบกระจายเสียงที่มุ่งให้ความรู้และทัศนคติแก่คนในสังคมรวมๆ แต่จะมุ่งให้กับแต่ละบุคคลที่รวมกันอยู่ในสังคมนั้น ๆ
2. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ทำได้ทั้งระยะสั้นและระยะยาวคือ เป็นทั้งการจัดรูปแบบหรือวางแผนการสอนในแต่ละชั่วโมง และการวางแผนจัดการเรียนการสอน โดยตลอดในบทเรียนหรือในรายวิชานั้นทั้งหมด ซึ่งอาจทำโดยครูแต่ละคน หรือครูช่วยกันทำเป็นหมู่คณะก็ได้
3. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ถ้าจัดอย่างมีระบบจะมีผลอย่างใหญ่หลวงต่อการพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน กล่าวคือถ้ามีการจัดแบบการเรียนการสอนที่ดีแล้ว ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีกว่าปล่อยให้เรียนเองตามธรรมชาติ
4. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ควรจัดทำเชิงระบบ กล่าวคือ มีขั้นตอนตั้งแต่การพิจารณาความต้องการ ความจำเป็น เป้าหมาย และการดำเนินการเป็นขั้น ๆ ต่อเนื่องกันไปจนถึงขั้นที่นักเรียนทราบผลการปฏิบัติหรือประเมินวิธีการดำเนินการว่าได้ผลตามเป้าหมายหรือไม่
5. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ต้องอยู่บนรากฐานความรู้ที่ว่า มนุษย์เรามีการเรียนรู้อย่างไร คือ ต้องการรู้กระบวนการเรียนรู้และสภาพการเรียนรู้ต่าง ๆ เพราะฉะนั้นการจัดรูปแบบการเรียนการสอนก็คือ การวางแผนการเรียนการสอนให้ออกมาในรูปของระบบ กล่าวคือ

เป็นการกำหนดภาพรวมของการเรียนการสอนที่จัดดำเนินการให้เห็นถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งอาจจะเป็นระบบใหญ่ เช่น ในระดับการสอนแต่ละชั่วโมง เป็นต้น

อาคม จันทสุนทร (2527 : 6 - 7) กล่าวถึงหลักการและเหตุผลในการจัดรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวของ กาเยว่า ต้องเริ่มด้วยความต้องการที่จำเป็นของการเรียนการสอนนั้น มีการกำหนดเป้าหมายใหญ่ นำเป้าหมายใหญ่มากล่าวกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร กำหนดจุดประสงค์รายวิชาที่สามารถบอกผลการเรียนรู้ออกมาในรูปของพฤติกรรมที่สังเกตได้ ระบุสมรรถภาพต่าง ๆ ทั้งสภาพภายในและสภาพภายนอกของมนุษย์ได้ถูกต้อง มีการกำหนดเงื่อนไขแต่ละสมรรถภาพเพื่อกำหนดการวางแผนการเรียนการสอนโดยการทำการสอน โดยเริ่มที่หน่วยย่อย ๆ แต่ละรายวิชา กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมแต่ละบทเรียน ซึ่งเป็นการจัดสภาพภายนอก ทำให้การปฏิบัติการสอนของครูทำได้ตรงจุดประสงค์ในการประเมินผลจะต้องประเมินตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เป็นหลัก และต้องเป็นการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดงาน เพื่อให้การเรียนรู้หลังการเรียนการสอนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การจัดเหตุการณ์การสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของมนุษย์

การจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับการเรียนรู้ของมนุษย์ ซึ่งในการสอนจะต้องยึดตามจุดประสงค์และคำนึงถึงสมรรถภาพของผู้เรียน ซึ่ง มัลลิการ์ พงษ์ปริตร (2527 : 140 - 143) ได้จัดเหตุการณ์การสอนตามลำดับขั้นต่อไปนี้

1. เราความสนใจ เป็นวิธีการนำเข้าสู่บทเรียน ครูอาจใช้การพูดคุย ชักถาม หรือใช้วัสดุอุปกรณ์เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับสิ่งเร้าที่จะเรียนรู้ใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และพร้อมที่จะเรียนบทเรียนใหม่

2. แจ้งจุดประสงค์คือ การบอกให้ผู้เรียนทราบว่าเรื่องที่จะเรียนต่อไปนี้เมื่อเรียนจบแล้วผู้เรียนจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางใด และเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ ผู้เรียนจะต้องมีพฤติกรรมเป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

3. ทบทวนความรู้เดิม ครูจะตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียนก่อนที่จะเรียนเรื่องต่อไป เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ได้เป็นอย่างดี วิธีการทบทวนและชักจูงให้ครูเกิดความมั่นใจอาจทำได้โดยการซักถาม บอกเล่าหรือสอบก่อนสอน

4. เสนอบทเรียนใหม่โดยใช้อุปกรณ์มาช่วย เพื่อให้บทเรียนใหม่น่าสนใจและน่าติดตาม เป็นขั้นที่ครูจัดประสบการณ์ใหม่ให้ผู้เรียน ซึ่งจะเป็นประสบการณ์ที่มีความสำคัญต่อตัวผู้เรียน
 5. ครูให้แนวความรู้เพื่อเป็นพื้นฐานที่ผู้เรียนจะฝึกปฏิบัติต่อไป ครูจะหาแนวทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยวิธีการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสมรรถภาพของมนุษย์ที่เป็นส่วนหนึ่งของจุดประสงค์ปลายทางของคาบนั้น
 6. ผู้เรียนปฏิบัติ ขั้นตอนนี้ครูจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ได้แสดงความคิดเห็น แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้
 7. ผู้เรียนทราบผลการปฏิบัติ การที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมใด ๆ ไปแล้ว และสามารถทราบผลทันที ย่อมเป็นผลดีต่อตัวผู้เรียนเอง ถ้าหากพบข้อบกพร่องจะได้แก้ไขได้ทันที ในขั้นตอนนี้ครูอาจ ดิชมด้วยตนเองหรือให้กลุ่ม หรือตัวผู้เรียนเองเป็นผู้ประเมินผลก็ได้
 8. ประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์ ขั้นตอนนี้ครูจะสามารถทราบได้ทันทีว่า ผู้เรียนสามารถบรรลุจุดประสงค์ที่ต้องการในแต่ละคาบหรือไม่ ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการสอนของครูก็ได้ หรือเกิดจากตัวผู้เรียนเอง วิธีการปฏิบัติก็คือ ครูอาจจะประเมินดูจากการทดสอบย่อยหรือสังเกตจากพฤติกรรมอื่น ๆ ของผู้เรียน
 9. เน้นให้เกิดความแม่นยำและสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ คือ การที่ครูสรุปเน้นและย้ำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจสิ่งที่ตนเรียนในคาบนั้นอย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น วิธีการที่กระทำได้ก็คือ การให้ทำการบ้าน ให้ทำรายงาน หรือศึกษาเพิ่มเติมนอกเหนือไปจากความรู้ที่ได้เรียนในชั้นเรียน
- จากลำดับขั้นของเหตุการณ์การสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของมนุษย์ เมื่อนำมาจัดทำแผนการสอน สามารถจัดขั้นตอนนี้ได้ดังนี้ (สารภี รัตนบุรี. 2523 : 208 - 209)
- ขั้นที่ 1 ขึ้นใจความสนใจ
 - ขั้นที่ 2 บอกให้นักเรียนทราบจุดประสงค์ของบทเรียน
 - ขั้นที่ 3 ทบทวนความรู้เดิมก่อนที่จะสอนเรื่องใหม่ต่อไป
 - ขั้นที่ 4 เสนอบทเรียนใหม่โดยใช้วัสดุอุปกรณ์เข้าช่วย

ขั้นที่ 5 การให้แนวทางในการเรียนรู้

ขั้นที่ 6 ขั้นปฏิบัติ

ขั้นที่ 7 การทราบผลการปฏิบัติ

ขั้นที่ 8 ขั้นประเมินผลการสอนตามจุดประสงค์

ขั้นที่ 9 ช่วยให้จำและถ่ายทอดการเรียนรู้

ในการทำแผนจะต้องคำนึงถึงวิธีการในการทำแผนดังนี้ (มัลลิการ์ พงษ์ปริตร.

2527 : 157)

1. วิเคราะห์จุดประสงค์

1.1 คว้าจุดประสงค์ปลายทางของการเรียนรู้ในคาบนั้น ๆ คืออะไร มุ่งเน้นสมรรถภาพใดเป็นสำคัญ และมีสมรรถภาพอันใดเป็นเครื่องสนับสนุน จากนั้นจึงแยกจุดประสงค์ปลายทางออกจากจุดประสงค์ย่อย

1.2 จัดเนื้อหาสาระของวิชาที่จะใช้เป็นสื่อ นำตามลำดับขั้นตอนก่อนหลัง ตามความเหมาะสมเพื่อให้เกิดตามจุดประสงค์ที่เขียนไว้

2. วิเคราะห์การเรียนรู้

2.1 วิเคราะห์ว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ในคาบนี้ได้ จำเป็นต้องมีประสบการณ์เดิมอะไรบ้าง

2.2 จะจัดสภาพการเรียนการสอนอย่างไร จึงจะสอดคล้องกับสมรรถภาพของการเกิดการเรียนรู้ของมนุษย์ในแต่ละสมรรถภาพ

2.3 จะจัดลำดับเหตุการณ์การเรียนการสอนอย่างไร จึงจะสอดคล้องกับการเกิดการเรียนรู้ในสมองคน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

ความหมายของพฤติกรรมและความหมายของกลุ่ม

การดำเนินงานของกลุ่ม เป็นการมุ่งประสานที่จะให้เกิดพลังร่วมของกลุ่ม มีเป้าหมายของ

กลุ่มเป็นหลัก ฉะนั้นสมาชิกทุกคนในกลุ่มจึงมีความสำคัญในอันที่จะผลักดันให้งานบรรลุเป้าหมาย เป็นอย่างมาก และโดยเหตุที่การสร้างเสริมความสัมพันธ์ให้มีขึ้นเป็นภาระหน้าที่ของผู้นำ ดังนั้นจึงต้องมีความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมและท่าทีของบุคคลในกลุ่ม เพื่อที่จะสามารถ นำแนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคล มาประยุกต์ประสานให้บุคคลในองค์การ ในกลุ่ม ร่วมกันปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของ "พฤติกรรม"

หฤทัย อติชาตพงศ์ (ม.ป.ป. : 7 - 9) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ดังนี้คือ หมายถึงกิริยาอาการที่แสดงออกหรือการเกิดปฏิกิริยาเมื่อเผชิญกับสิ่งภายนอก การแสดงออกนั้นอาจ เกิดจากอุปนิสัยที่ได้สะสมหรือจากความเคยชินที่ได้จากประสบการณ์หรือการศึกษาอบรมต่าง ๆ

สมชาย ธีธัญกุล (2526 : 165) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่าหมายถึง กิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์แสดงออกและสามารถสังเกตได้

จากความหมายของพฤติกรรมพอจะสรุปได้ว่า พฤติกรรมคือ การแสดงออกหรือกิจกรรมทุกประเภทของมนุษย์ที่แสดงออกมา.

ความหมายของ "กลุ่ม"

คำว่า "กลุ่ม" (Group) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ทั้งในทางจิตวิทยา และ จิตวิทยาสังคม ดังนี้

เดวิส (Davis. 1962 : 405) กล่าวว่า กลุ่มหมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีปฏิสัมพันธ์กันโดยมีเป้าหมายร่วมกันอย่างเห็นได้ชัด โดยทั่วไปกลุ่มมีความหมายนอกเหนือจากการ ที่คนเรายู่ร่วมกันอย่างธรรมดา

กัลลี (Gulley. 1963 : 63) กล่าวว่า กลุ่มมีความหมายลึกซึ้งกว่าการที่บุคคล มาอยู่ร่วมกัน แต่กลุ่มจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ

1. มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และวัตถุประสงค์นั้นจะต้องสนองความต้องการของสมาชิก แต่ละคนด้วย

2. ผลของการทำงานจะเกิดความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

3. มีการสื่อสารทางวาจา (Verbal Communication) หรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกวิธีใดวิธีหนึ่ง

มรอกเบรค (Cartwright and Zander. 1968 : 46 ; citing Brodbeck. n.d.) กล่าวว่า กลุ่มคือ การรวมกันของบุคคลที่ตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ที่แน่นอนซึ่งกันและกัน และความสัมพันธ์ขึ้นอยู่กับชนิดของกลุ่ม ซึ่ง เลวิน (Cartwright and Zander. 1968 : 47 ; citing Lewin. n.d.) ได้ให้ความหมายของกลุ่มต่างออกไป กล่าวคือ ได้กล่าวว่าความเหมือนหรือความแตกต่างไม่ได้เป็นการตัดสินว่าคนสองคนอยู่ในกลุ่มเดียวกันหรือต่างกลุ่มกัน แต่อยู่ที่ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) หรือการพึ่งพาอาศัยในรูปแบบอื่น ซึ่งสอดคล้องกับ ลอเซอร์ (Loeser. 1957 : 5 - 19) ได้กล่าวถึงลักษณะของกลุ่มดังนี้

1. มีการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในระหว่างสมาชิกของกลุ่ม
2. มีความมุ่งหมายร่วมกัน
3. มีความสัมพันธ์กันในเชิงหน้าที่
4. มีอำนาจที่จะกระทำการใดสิ่งหนึ่งด้วยความสมัครใจ
5. มีความสามารถที่จะกำหนดทิศทางของกลุ่มได้

จลอง ภิมรัตน์ (2521 : 1 - 3) ได้ให้ความหมายของกลุ่มว่า กลุ่มหมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาร่วมกันสนใจประพฤติดูปฏิบัติในสิ่งที่เป็นปทัสถานและมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน โดยที่ต่างก็มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันด้วย ลักษณะร่วมของการรวมกลุ่มมี 3 ประการคือ

1. มีเป้าหมายร่วมกัน (Common Goal)
2. มีปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction)
3. มีการปฏิบัติในบทบาทร่วมกัน (Common Role)

ดังนั้น ถ้าการรวมกลุ่มของบุคคลมีลักษณะดังกล่าวทั้ง 3 ประการข้างต้นแล้ว ก็ถือได้ว่าเป็นการรวมกลุ่มตามลักษณะของจิตวิทยาสังคม

หฤทัย อติชาตพงศ์ (ม.ป.ป. : 2 - 12) ได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า กลุ่ม

หมายถึง การประกอบขึ้นด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนที่ทำงานร่วมกัน เพื่อวัตถุประสงค์เดียวกัน .

จากความหมายที่นักจิตวิทยาและนักสังคมวิทยากล่าวถึงความหมายของกลุ่ม พอจะสรุปได้ว่า กลุ่มหมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนมารวมกัน โดยมีการติดต่อ เกี่ยวข้องกัน และมีจุดมุ่งหมายที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน นั่นคือ กลุ่มทางจิตวิทยาสังคม จะต้องมีลักษณะดังนี้

1. มีคนตั้งแต่สองคนมารวมกัน
2. ทุกคนมีการติดต่อ เกี่ยวข้องหรือมีปฏิสัมพันธ์กัน
3. มีจุดมุ่งหมายในการทำงานอันหนึ่งอันเดียวกัน
4. ทุกคนมีพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ของตน

ความหมายของการทำงานเป็นกลุ่ม

บอร์แมน (สุวกิจ ศรีบัณฑิต 2528 : 33 ; อ้างอิงมาจาก Borman. 1972 : 6) อธิบายความหมายของการทำงานเป็นกลุ่มว่า เป็นการทำงานร่วมกันของคนประมาณสามคนหรือมากกว่ามาทำงานอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ดังนั้นการทำงานกลุ่มอาจจะมีทั้งการทำงานในระยะเวลานั้นหรือระยะเวลายาวนานก็ได้แล้วแต่จุดมุ่งหมายของงานและลักษณะของงานที่ทำ

บัทตอน (Button. 1974 : 1 - 2) กล่าวว่า การเป็นมนุษย์ย่อมต้องสื่อสารและมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งหมายถึงเราต้องอยู่ในสังคม ด้วยเหตุนี้การทำงานกลุ่มจึงต้องจัดขึ้นมาโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์ได้เติบโตและพัฒนาทักษะทางสังคมและมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เป็นการเปิดโอกาสให้มนุษย์เรียนรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในบรรยากาศที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ผู้ที่เข้าร่วมทำงานกลุ่มจะพยายามช่วยกลุ่มและช่วยเหลือแต่ละบุคคล เพื่อให้งานของกลุ่มไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ

สาเหตุที่จำเป็นต้องมีการทำงานกลุ่มก็เพราะว่า งานบางอย่างไม่สามารถที่จะทำสำเร็จได้โดยบุคคลเพียงคนเดียว งานส่วนใหญ่มักถูกกำหนดโดยองค์การที่มีโครงสร้างมั่นคง มีการรวมเอาคนหลายคนมาร่วมทำงานด้วยกัน เพื่อให้เกิดผลงานที่ใช้ความพยายามร่วมกัน โครงสร้าง

ของงานและการรวมกลุ่มกัน อาจจะมีการประสานงานอย่างหลวม ๆ หรือบางครั้งก็อาจมีการประสานกันอย่างเหนียวแน่น แฮริส (Harris. 1976 : 3) อย่างไรก็ตามการที่จะรวมเอาคนหลาย ๆ คนมาร่วมมือกันทำงานให้ได้สมบูรณ์จริง ๆ เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ดังที่ บอร์แมน (สุวกิจ ศรีปัทมา. 2528 : 34 ; อ้างอิงมาจาก Borman. 1972 : 9) ได้อธิบายความคิดเห็นไว้ว่า การทำงานเป็นกลุ่มหรือทำงานร่วมกันกับคนอื่นนั้นเป็นสิ่งที่ยากมากกว่าการทำงานคนเดียว เรามักจะมีความสุขสนุกสนานที่ได้ร่วมทำงานกับคนอื่น แต่การประสานงานเป็นสิ่งที่ทำได้ยากและการดำเนินงานเป็นกลุ่มมิใช่สิ่งง่าย การทำงานร่วมกับคนอื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน อย่าหวังว่าการทำงานของกลุ่มจะมีประสิทธิภาพดีเหมือนกับคนดี ๆ คนเดียวทำงานโดยอิสระลำพัง กลุ่มจำเป็นต้องมีโครงสร้าง การประสานงาน มีการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการสื่อสารที่ดีพอ งานจึงจะมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีการทำงานกลุ่ม

ทฤษฎีการทำงานกลุ่มและการทำงานเป็นหมู่คณะนี้ เป็นเรื่องที่พยายามสร้างแรงจูงใจในระดับสูงเพื่อให้เขาได้ทำงานร่วมกันได้ดี เกี่ยวกับเรื่องนี้มีผู้เสนอทฤษฎีที่น่าสนใจไว้หลายทฤษฎีดังนี้

(0000 1. ทฤษฎีการทำงานร่วมกัน พัฒนาขึ้นมาโดย จอร์จ โฮแมนส์ (George Homans) ทฤษฎีนี้อธิบายหลักสำคัญว่า การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มต้องประกอบด้วยพื้นฐานสำคัญ 3 ประการคือ 1. กิจกรรม 2. การทำงานร่วมกัน 3. ความรู้สึก องค์ประกอบทั้งสามจะเกี่ยวกันโดยตรงกล่าวคือ ถ้าหากบุคคลยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากเท่าไร การกระทำร่วมกันและความรู้สึกของพวกเขาก็จะยิ่งมากขึ้นด้วย บุคคลต่าง ๆ ภายในกลุ่มเกี่ยวพันกับบุคคลอื่น ไม่เพียงแต่อยู่ใกล้ชิดกันเท่านั้น พวกเขาต้องตัดสินใจ ติดต่อสื่อสาร สนับสนุน ประสานงาน และประสบความสำเร็จในเป้าหมายเดียวกันด้วย สมาชิกภายในกลุ่มหรือองค์การที่เกี่ยวข้องกับลักษณะดังกล่าวจะมีแนวโน้มจะรวมกันเข้าเป็นกลุ่มหลังสูงมาก (สมยศ นาวิการ. 2523 : 234)

2. ทฤษฎีตาข่ายการปฏิบัติงาน (Grid of work) ผู้พัฒนาความคิดของทฤษฎีนี้ก็คือ เบลค (Blake) และ มูตอน (Mouton) แห่งมหาวิทยาลัยเท็กซัส ซึ่งมีหลักการสำคัญคือ คนต้องการทำงานให้ได้ผล ต้องการมีส่วนร่วมในงานที่เขารับผิดชอบ และการที่จะให้เขามีส่วนร่วม

นั้นต้องสร้างบรรยากาศขององค์การที่จะช่วยให้เกิดการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการทำงานอย่างจริงจัง ทฤษฎีค้ายาย มีความเชื่ออย่างฝังใจว่าผลงานย่อมเกิดจากการบูรณาการหรือการประสมประสานความต้องการขององค์การและของคน เข้าด้วยกัน (โสภณ ปาพจน์. 2521 : 118 - 119)

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์ ทฤษฎีนี้มุ่งศึกษาเพื่อหาความรู้ที่จะนำไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของคน อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์ และปรับปรุงการทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ เนื้อหาของทฤษฎีนี้จึงมุ่งศึกษาเรื่องราวธรรมชาติของคน พฤติกรรมของคน ธรรมชาติของกลุ่ม ลักษณะการรวมตัวของกลุ่ม องค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญของกลุ่ม กระบวนการทำงานกลุ่ม เป็นต้น (ทิสนา แชมมณี และเยาวพา เดชะคุปต์. 2522 : 1) เนื่องจากมีประเด็นที่ต้องศึกษามากมาย จึงมีผู้ค้นคว้าแยกเป็นทฤษฎีย่อย ๆ อีกหลายทฤษฎีดังต่อไปนี้

3.1 ทฤษฎีบุคลิกภาพของกลุ่ม (Group Syntality Theory) เป็นทฤษฎีที่พัฒนาโดย แคทเทล (Cattell) ทฤษฎีนี้อาศัยหลักการเสริมแรง (Reinforcement Theory) คือ กฎแห่งผล (Law of Effect) เพื่ออธิบายพฤติกรรมของกลุ่ม

3.2 ทฤษฎีสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (Theory of Group Achievment) ผู้ที่คิดค้นรวบรวมองค์ประกอบของทฤษฎีนี้ไว้คือ สโตกคิลล์ (Stogdill) ซึ่งอธิบายว่า องค์ประกอบสำคัญของการทำงานกลุ่มมี 3 ประการคือ (ทิสนา แชมมณี และเยาวพา เดชะคุปต์. 2522 : 13 -14)

3.2.1 การลงทุนของสมาชิก

3.2.2 สื่อกลางของการลงทุนของสมาชิก

3.2.3 สัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม

3.3 ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่ม (Exchang Theory) แนวคิดของทฤษฎีนี้ พยายามจะอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและกระบวนการของกลุ่ม ซึ่งจะก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม แนวคิดสำคัญของทฤษฎีนี้คือ

3.3.1 การรวมกลุ่มจะมีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก เช่น การสื่อสาร และการแสดงออกในรูปต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยพฤติกรรมที่แสดงออกจะต้องเป็นพฤติกรรมที่ขัดเกลาหรือพิจารณาแล้วว่าจะแสดงกับใคร อย่างไรบ้าง

3.3.2 การเลือกพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก จะก่อให้เกิดผลของกลุ่ม ซึ่งอาจประกอบด้วย รางวัลจากการมีปฏิสัมพันธ์ เช่น ความสบายใจ ความสนุกสนาน ความพอใจ และการเห็นคุณค่าของการพยายามกระทำพฤติกรรมนั้นให้บรรลุจุดหมายที่ต้องการ

3.4 ทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (FIRO : Fundamental Interpersonal Relations Orientation) ผู้เป็นเจ้าของทฤษฎีคือ ชูลซ์ (Schulz) ทฤษฎีนี้จะพิจารณาพฤติกรรมระหว่างสมาชิกที่พยายามปรับตัวเข้าหากัน โดยเชื่อว่าทุกคนจะมีลักษณะเฉพาะของการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น (ทิสนา แคมมปี และเยาพา เคชะคุปต์. 2522 : 16 - 18) ทฤษฎีนี้อธิบายว่า ความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นมี 3 ลักษณะคือ

3.4.1 ความต้องการเชื่อมโยงผู้อื่น

3.4.2 ความต้องการในการควบคุม

3.4.3 ความต้องการเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น

รูปแบบของการทำงานกลุ่ม

รูปแบบของการทำงานกลุ่ม หรือการทำงานเป็นหมู่คณะ มีลักษณะอยู่ 3 ประการคือ สโตนอร์ (Stoner. 1978 : 291)

1. กลุ่มผู้สั่งการ (Command Group) หมายถึง กลุ่มที่ประกอบด้วยผู้จัดการและผู้บริหารระดับหัวหน้ากับผู้ที่ทำหน้าที่รองลงมา มารวมกันเป็นกลุ่มทำหน้าที่สิ่งงานต่าง ๆ บางทีอาจจะเรียกกลุ่มทำงานชนิดนี้ว่า กองบัญชาการ คณะกรรมการอำนวยการ สภา หรือชื่ออื่น ๆ ตามแต่จะเห็นสมควร

2. คณะกรรมการทำงาน (Committee or Task force) บางครั้งเรียกว่า

คณะทำงาน กลุ่มแบบนี้ตั้งขึ้นเพื่อทำกิจกรรมบางอย่างเฉพาะครั้งคราว บางทีก็เรียกว่า คณะกรรมการเฉพาะกิจ เมื่อภาระกิจบรรลุเป้าหมายแล้วกลุ่มก็สลายตัวไป

3. กลุ่มอรูปนัย (Informal Group) หรือกลุ่มนอกแบบ กลุ่มแบบไม่เป็นทางการ บางครั้งเกิดขึ้นในองค์การไม่ว่าจะมีความจำเป็นในเชิงบริหารหรือไม่ก็ตาม เช่น กลุ่มผู้บริหารอาหารมังสวิรัต กลุ่มนักสะสมแสตมป์ เป็นต้น

กลุ่มดังกล่าวนี้ กลุ่มแบบ 2 กลุ่มแรกคือกลุ่มที่เป็นทางการ เพราะจะมีการบริหารกลุ่ม มีการกำหนดสมาชิกภาพ และทิศทางในการปฏิบัติงาน มีเป้าหมายของงาน ส่วนกลุ่มแบบไม่เป็นทางการนั้นเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นโดยปราศจากกระบวนการดำเนินงาน และระบบควบคุมดังกล่าว และมีการเกิดขึ้นคงอยู่ สลายไปตามงานที่ต้องการทำ จำกัด หรือกำหนดเวลาแน่นอนไม่ได้

10 พลังกลุ่มและหลักของพลังกลุ่ม

พลังกลุ่มเกิดขึ้นเมื่อบุคคลรวมตัวกัน เกิดแนวความคิดของกลุ่ม ความแตกต่างไม่ว่าจะด้านความสามารถ ด้านความเข้าใจ จะมีคุณค่าต่อกลุ่ม ทำให้กลุ่มมีการเปลี่ยนแปลง เคลื่อนไหว หรือบางทีเรียกว่า พลวัตกลุ่ม

หลักของพลังกลุ่ม

ฉลอง ภิมรัตน์ (2521 : 56 - 58) กล่าวถึงหลักของพลังกลุ่มหรือพลวัตของกลุ่มว่าจะประกอบด้วย ลักษณะต่าง ๆ ของสมาชิกและของผู้นำดังนี้

1. จะต้องมีการให้เกียรติแก่ความสามารถของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม โดยเชื่อว่าทุกคนมีสิ่งที่ดี แต่จะแสดงออกมาหรือไม่เป็นเรื่องของโอกาสและสิ่งเร้าที่เหมาะสม
2. สมาชิกทุกคนมักจะพอใจที่ได้รับการสนองตอบความต้องการให้แก่เขา
3. การสร้างขวัญและกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องสร้างขึ้นในกลุ่ม
4. หน้าที่และบทบาทของสมาชิกในกลุ่มต้องกำหนดให้ชัดเจน
5. ความคิดที่แตกต่างจากกลุ่มควรได้รับการพิจารณาและประสาน เข้าด้วยกัน
6. สมาชิกต้องมีความรู้สึก มีส่วนร่วม
7. การจัดกิจกรรมบ่อยครั้งทำให้สมาชิกได้รับประสบการณ์มากขึ้นและเป็นประโยชน์

แก้ตัวสมาชิกเอง

8. กระบวนการในการแก้ปัญหากลุ่มควรได้รับความสนใจมากพอ ๆ กับความชื่นชมในความสำเร็จของกลุ่ม

9. ปัญหาเกี่ยวกับความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่ม เป็น เรื่องสำคัญที่ต้องหาสาเหตุเพื่อแก้ไข

10. การสื่อความหมายภายในกลุ่มมีความสำคัญมาก ต้องทำให้การสื่อความหมายมีประสิทธิภาพด้วย

11. โดยปกติทุกคนย่อมมีความต้องการเป็นผู้นำบ้าง ดังนั้นในบางเรื่องควรมีการแลกเปลี่ยนผู้นำโดยการคัดเลือกกลุ่ม

12. การปฏิบัติงานของกลุ่มควรดำเนินไปพร้อม ๆ กัน

๙ องค์ประกอบของการทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่ม

นิพนธ์ จิตภักดี (2528 : 3 - 7) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและปัจจัยในการสร้างกลุ่มทำงานที่มีประสิทธิภาพดังนี้

องค์ประกอบของการทำงานกลุ่มร่วมกันมี 3 ลักษณะดังนี้คือ

1. องค์ประกอบด้านสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มต้องมีคุณสมบัติอย่างน้อย 4 อย่างคือ
 - 1.1 มีเจตคติที่ดีและตั้งใจทำงาน
 - 1.2 มีทักษะในการทำงานนั้น
 - 1.3 มีความร่วมมือและประสานงานกันอย่างดี
 - 1.4 มีมนุษยสัมพันธ์ดี
2. องค์ประกอบด้านผู้นำกลุ่ม ประกอบด้วย
 - 2.1 มีคุณสมบัติของผู้นำที่ดี
 - 2.2 มีความสามารถในการขจัดความขัดแย้งในกลุ่ม
 - 2.3 มีเทคนิคในการจูงใจสมาชิก
 - 2.4 เอาใจใส่กลุ่ม

2.5 มีความเข้าใจในพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน

2.6 มีความรอบรู้และเข้าใจในการวางแผน การปฏิบัติงาน การติดตาม

ประเมิน

3. องค์ประกอบด้านการจัดกลุ่ม ประกอบด้วย

3.1 มีเป้าหมายของกลุ่มชัดเจน

3.2 มีกลไกย้อนกลับ เพื่อปรับปรุงผลงาน

3.3 มีวิธีการทำงานของกลุ่มอย่างมีระบบซึ่งสมาชิก เข้าใจอย่างดี

3.4 มีรูปแบบการประสานงานอย่างดี

3.5 มีการแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมอยู่เสมอ

3.6 มีการจัดเงื่อนไขในการเสริมพลังกลุ่มอย่างดี

ลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ

เมืองทอง แชนมณี (2522 : 151 -154) ได้จำแนกคุณสมบัติของกลุ่มที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพตามลักษณะขององค์ประกอบของกลุ่มดังนี้ 1. สมาชิก 2. ผู้นำ และ 3. กลุ่ม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สมาชิกยึดมั่นในอุดมการณ์ของกลุ่ม
2. สมาชิกมีความรักดีต่อกัน
3. สมาชิกยอมรับวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ได้ช่วยกันกำหนดขึ้น
4. สมาชิกพยายามปรับค่านิยมและวัตถุประสงค์ให้กลมกลืนกัน
5. สมาชิกมีความไว้วางใจกัน
6. สมาชิกมีความสามารถที่จะทำงานเป็นกลุ่ม
7. สมาชิกเชื่อในความสามารถของเพื่อนสมาชิก
8. สมาชิกพร้อมที่จะช่วยเหลือกัน
9. สมาชิกพยายามให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่กลุ่ม
10. สมาชิกสนใจในข้อมูลที่เพื่อนสมาชิกให้มา

11. สมาชิกมีความมั่นใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง
12. สมาชิกผลักดันมีอิทธิพลเหนือกันได้
13. ผู้นำกลุ่มได้รับการเลือก เห็นเป็นอย่างดี
14. ผู้นำยึดมั่นในคุณสมบัติของผู้นำที่ดี
15. กลุ่มตั้งอยู่นานพอสมควร
16. กลุ่มกำหนดวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นที่พอใจของสมาชิก
17. กลุ่มแสดงให้เห็นประจักษ์ว่า ค่านิยมของกลุ่มมีความสำคัญ
18. กลุ่มมีบรรยากาศที่มีลักษณะให้การสนับสนุนสมาชิก
19. กลุ่มพยายามช่วยสมาชิกแต่ละคนในการพัฒนาตนเอง
20. กลุ่มกระตุ้นให้สมาชิกมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
21. กลุ่มรู้จักใช้ "การเห็นด้วยอย่างสร้างสรรค์" อย่างถูกกาลเทศะ
22. กลุ่มใช้การติดต่อสื่อสารให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
23. กลุ่มใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อให้ทุกคนเข้าใจกันดี

ทิสนา แชนมณี และคนอื่น ๆ (2528 : 11 -12) ได้กล่าวถึง คุณสมบัติของกลุ่มที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจำแนกลักษณะองค์ประกอบของกลุ่มคือ ผู้นำ สมาชิก ลักษณะกลุ่มและกระบวนการกลุ่มไว้ดังนี้

1. ผู้นำกลุ่มได้รับการคัดเลือกเป็นอย่างดี เป็นผู้ที่มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่ว่าสถานการณ์ใด
2. ผู้นำมีคุณสมบัติที่ดีคือ มีคุณสมบัติที่ก่อให้เกิดบรรยากาศให้สมาชิกทำงานร่วมกันมากกว่าแข่งขันกัน คุณสมบัตินี้คือ ความอดทนและความตั้งใจจริง มีความรับผิดชอบ เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนร่วมทำงานและแสดงความคิดเห็น
3. ผู้นำกลุ่มต้องไม่เป็นผู้เผด็จการ ควรให้กลุ่มร่วมกันตัดสินใจ
4. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่างของกลุ่ม แต่ทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมแต่ละอย่างด้วย
5. สมาชิกจะร่วมกันทำงานเพื่อจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ช่วยกันแก้ปัญหาและอุปสรรค

6. สมาชิกต้องฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทุกคนมีสิทธิออกความคิดเห็นได้ ไม่ดูถูกความคิดของสมาชิกอื่น ๆ ในกลุ่ม ไม่มีใครมีอำนาจเหนือใคร ทุกคนร่วมมือร่วมใจกันทำงาน แม้ว่าจะมีปัญหาขัดแย้งกันขึ้น กลุ่มจะต้องศึกษาสาเหตุอย่างรอบคอบและพยายามตัดสินใจเลือกหาวิธีการและเหตุผลที่ดีที่สุด เหมาะสมกับสาเหตุเพื่อแก้ปัญหาของกลุ่ม

7. ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมในการทำงานกลุ่มคือ 5 - 15 คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่อง กิจกรรมและอุปกรณ์เครื่องมือ ตลอดจนการจัดที่นั่งกลุ่มที่จะทำให้การทำงานเป็นไปตามเป้าหมายที่นิยมคือ สมาชิกนั่งเป็นวงหันหน้าเข้าหากัน

8. บรรยากาศของกลุ่มต้องเป็นกันเอง ไม่เป็นทางการหรือมีระบบระเบียบ

9. จุดมุ่งหมายของกลุ่มต้องชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม

10. กลุ่มจะต้องร่วมกันวางแผน แบ่งงานกันทำ ตกลงกติกาการทำงานเพื่อให้สมาชิกเข้าใจและปฏิบัติ เพื่อให้ถึงจุดหมายของกลุ่ม

11. กระบวนการตัดสินใจต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ มีการตัดสินใจร่วมกัน

12. เน้นการทำงานร่วมกัน ส่งเสริมความสามัคคีในกลุ่ม

13. สมาชิกเป็นผู้ประเมินผลประสิทธิภาพของกลุ่ม ตัดสินใจว่าจะปรับปรุงและส่งเสริมการทำงานให้ดีขึ้นอย่างไร

จากการศึกษาลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพในการทำงานนั้น พอสรุปได้ว่า การทำงานกลุ่มที่มีประสิทธิภาพนั้น กลุ่มจะต้องประกอบด้วย

1. การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่ม
2. การมีส่วนร่วมของสมาชิก
3. ความรู้สึกของสมาชิกในขณะทำงาน
4. วิธีดำเนินการของกลุ่ม
5. ภาวะผู้นำภายในกลุ่ม
6. การตัดสินใจของกลุ่ม
7. การไว้วางใจของสมาชิกในกลุ่ม

๑ ประโยชน์ของการทำงานกลุ่ม

ดัน (Dunn. 1972 : 154) ได้กล่าวว่าการสร้างกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อกันในการเรียน จะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดมีความรู้สึกโดดเดี่ยวหรืออยู่คนเดียว การที่ได้ทำงานร่วมกัน ต่างฝ่ายต่างรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน และช่วยกันรับผิดชอบในด้านการเรียนด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง จึงไม่เป็นภาระหนักเกินไปสำหรับเด็ก นอกจากนี้การเรียนโดยการทำงานเป็นกลุ่มยังทำให้รู้สึกสนุกสนานและสร้างความสามัคคีขึ้นในกลุ่ม คางวางใจว่าแต่ละคนจะช่วยกันส่งเสริมให้กลุ่มมีความก้าวหน้าขึ้น

ยัง (Young. 1972 : 634) ได้อธิบายข้อได้เปรียบของการเรียนโดยการทำงานเป็นกลุ่มว่า

1. ครูมีโอกาสนำพลังกลุ่มของนักเรียนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ทำให้ครูมีเวลามากขึ้นในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคนเพราะนักเรียนจะเป็นผู้อธิบายกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่มตนเอง ในขณะที่ครูอธิบายปัญหาที่นักเรียนกลุ่มอื่นสงสัยและแก้ปัญหาไม่ได้

2. การทำงานของครูมีความคล่องตัวมากขึ้น เพราะเมื่อแบ่งกลุ่มนักเรียนแล้วแทนที่ครูจะต้องตอบปัญหานักเรียน 25 - 40 คน ทั้งชั้นก็จะกลายมาเป็นว่าครูตอบปัญหาของกลุ่มเพียง 4 - 5 กลุ่มเท่านั้น ปัญหาที่จะมาถึงครูหรือที่ครูต้องอธิบายให้ฟังก็มักจะเป็นปัญหาที่กลุ่มช่วยกันตอบแล้วตอบไม่ได้เท่านั้น

3. บรรยากาศในการเรียนจะมีความเป็นกันเองมากขึ้น นักเรียนจะรู้สึกสบายใจและไม่เคร่งเครียดเมื่อทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

4. ช่วยแก้นิสัยไม่กล้าแสดงออกของนักเรียนบางคน เพราะการทำงานร่วมกันจะทำให้ทุกคนรู้สึกว่าตนมีความสำคัญต่อกลุ่มเท่ากัน ความเชื่อมั่นในตนเองจะถูกกระตุ้นให้เพิ่มมากขึ้น ความเชื่อมั่นในตนเองนี้เริ่มขึ้นภายในกลุ่มก่อนเพราะนักเรียนส่วนใหญ่จะมีความประหม่าหรือไม่มีเลย เมื่อเสนอปัญหาข้อใจของเขาต่อกลุ่มแต่จะเกิดความประหม่าถ้าเสนอข้อข้อใจแก่นักเรียนทั้งชั้น

5. การเรียนเป็นกลุ่มจะช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวินัยของนักเรียน
6. การเรียนเป็นกลุ่มจะเสริมสร้างความสามัคคี การรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ของตนต่อ

กลุ่ม

7. ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ที่กว้างขวางในการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ
8. ฝึกให้นักเรียนรู้จักการเสนอแนะและการซักถาม ตลอดจนส่งเสริมความคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์ให้แก่กับนักเรียนด้วย

หฤทัย ๑๐ วิชาพงศ์ (ม.ป.ป : 13) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการทำงานกลุ่ม

ไว้ดังนี้

1. ช่วยให้เข้าใจขอบเขตการทำงานกลุ่มร่วมกัน แล้วนำไปประยุกต์ใช้กับเพื่อนร่วมงาน และนักเรียนในการแนะแนวหมู่
2. ช่วยให้รู้จักเลือก รู้จักวางจุดมุ่งหมาย และการเสนอแนะ ตลอดจนการประเมินผล ในการแก้ปัญหาในโครงการที่กระทำและสามารถดำเนินการตามโครงการต่อไปได้ดี
3. ช่วยให้สมาชิกเกิดความรู้สึกลึกซึ้งต่อการปฏิบัติภายใต้ตอบภายในกลุ่ม เพื่อเขาจะได้รับรู้ในเรื่องความรับผิดชอบของหัวหน้า ของสมาชิกดีขึ้น การได้ตอบอย่างดีจะช่วยให้ออกมาอย่างกว้างขวาง และได้แหล่งความรู้ของแต่ละคนในกลุ่มที่แสดงออกมา
4. ช่วยให้คนได้พัฒนาทั้งความรู้และทักษะในสังคมประชาธิปไตย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

งานวิจัยภายในประเทศ

ธวัชไชย แสงจักร์ (2525 : 44) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติ ต่อวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาของ นักเรียนกลุ่มทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนโดยการสอนปกติ

พุทธศาสตร์ นันทราช (2525 : 44) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพเก็บตัว แสงแก้ว ซึ่งเรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแสงแก้วมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีบุคลิกภาพเก็บตัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมเกียรติ สุริยะกุล (2527 : 61) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิธีสอนในวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาพบว่าไม่แตกต่างกัน แต่ทั้งสองกลุ่มมีเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุรชาติ มานิตย์ (2530 : 42) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการเรียนเป็นทีม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนเป็นทีมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและบุคลิกภาพประชาธิปไตยแตกต่างจากนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนที่เรียนเป็นทีมจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและบุคลิกภาพประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือแนวการสอน ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

ไชยรัตน์ ปราณี (2531 : 79 - 80) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่มและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบซินดิเคทกับการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบซินดิเคทกับนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนทั้งสองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ทั้งสองกลุ่มมีความรับผิดชอบต่อสังคมไม่แตกต่างกัน

งานวิจัยในต่างประเทศ

สเปรนเจอร์ (Sprenger. 1973 : 15) ได้นำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้สอนวิชาภาษาต่างประเทศที่มหาวิทยาลัยฟูเจน ในไต้หวัน ผลการทดลองพบว่า ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างกว้างขวางจากการเรียนเป็นกลุ่มย่อย นอกจากนี้ยังเป็นการทำให้รู้จักการทำงานร่วมกันด้วย และมีการพัฒนาทักษะในการติดต่อสื่อสารเป็นอย่างมาก

เดวิดสัน (Davidson. 1974 : 104) ได้ทดลองสอนด้วยการให้ทำงานกลุ่มกับนักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 5 ห้องเรียนของมูลนิธิอเมริกาในเม็กซิโก (The American School Foundation Maxico City, Maxico) โดยสอนวิชาพีชคณิต ผลการทดลองปรากฏว่า นักเรียนมีความพอใจและชอบวิธีการเรียนเป็นกลุ่ม แต่ต้องการให้ครูบังคับสมาชิกในกลุ่มให้ทำงานร่วมกันมากขึ้น

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มแตกต่างกัน
3. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ เลขานุการและสมาชิกกลุ่ม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับขั้นดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. แบบแผนการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การดำเนินการทดลอง
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดราชบพิธ เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 500 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดราชบพิธ เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 100 คน โดยใช้วิธีการดังนี้

1. ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก จาก จำนวน 10 ห้องเรียน เอามาเพียง 2 ห้องเรียน
 2. นำนักเรียนทั้ง 2 ห้องมารวมกัน แล้วสุ่มอย่างง่ายเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 50 คน
 3. จับฉลากอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเลือกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
- กลุ่มทดลอง 50 คน สอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตัวผู้

กลุ่มควบคุม จำนวน 50 คน สอนโดยใช้การสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษา
พิเศษ กรมสามัญศึกษา

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยดำเนินการวิจัยแบบกลุ่ม - สอบก่อน -
สอบหลัง (Randomized Control Group Pretest - Posttest Design) (ล้วน
สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 216) ซึ่งมีแบบแผนการวิจัยตามตาราง 1

ตาราง 1 แบบแผนการวิจัย

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
ER	T ₁	X	T ₂
CR	T ₁	-	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

- X แทน การจัดกระทำ
- T₁ แทน การสอบก่อนที่จะจัดกระทำการวิจัย
- T₂ แทน การสอบหลังจากที่จัดกระทำการวิจัย
- R แทน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม
- C แทน กลุ่มควบคุม
- E แทน กลุ่มทดลอง

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง
2. แผนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนตามแนวคู่มือครูของหน่วยศึกษานิเทศก์

กรมสามัญศึกษา

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
4. แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

รายละเอียดในการดำเนินการสร้างเครื่องมือมีดังนี้

1. แผนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง
 - 1.1 ศึกษาหลักสูตร ความมุ่งหมาย คู่มือครู แผนการสอนวิชาสังคมศึกษา แบบ

เรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง

1.2 เลือกเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการทดลองครั้งนี้คือ เรื่อง สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ความมั่นคงของชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- 1.3 กำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไป
- 1.4 กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
- 1.5 สร้างแผนการสอน จำนวน 16 คาบ

1.6 นำแผนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง

1.7 นำแผนการสอนที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

โรงเรียนวัดราชบพิธ เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อหาข้อบกพร่อง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปใช้ในการทดลองกับกลุ่มทดลองต่อไป

2. แผนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์

กรมสามัญศึกษา ผู้วิจัยนำแผนการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ที่ได้พิมพ์เผยแพร่เพื่อให้ครูสังคมศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการสอนมาใช้สอนกับกลุ่มควบคุม

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการสร้างความขึ้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบที่ดีจากหนังสือ เทคนิคการวัดและประเมินผล การเรียนวิชาสังคมศึกษาของ สมบูรณ์ ชิตพงศ์ (2523 : 1 - 140)

3.2 วิเคราะห์หลักสูตรสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ความมั่นคงของชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามเนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง โดยยึดหลักเกณฑ์การวิเคราะห์หลักสูตรสังคมศึกษา และสร้างแบบทดสอบแบบปรนัย 5 ตัวเลือก จำนวน 100 ข้อ

3.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาที่สร้างขึ้นไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดราชบพิธ เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยและเคยเรียนบทเรียนนี้มาแล้ว เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.5 นำแบบทดสอบที่นักเรียนทำแล้วมาตรวจให้คะแนน ข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิด ข้อที่ไม่ได้ทำหรือข้อที่ตอบมากกว่า 1 ตัวเลือก ไม่ให้คะแนน

3.6 นำผลการตรวจคะแนนมาหาค่าความยากง่าย (p) และหาค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค 27% แล้วเปิดตาราง จุง เคห์ ฟาน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 187) จากนั้นคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .20 - .80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป โดยคัดเลือกไว้ 60 ข้อ

3.7 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกแล้ว จากข้อ 3.6 ไปทดลองหาค่าความเชื่อมั่นอีกครั้ง โดยใช้สูตร KR. - 20 ของ : คูเคอร์ ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ และอังคณา

สายยศ. 2528 : 168 - 169)

4. แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

4.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

4.2 ผู้วิจัยนำแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของ ไชยรัตน์ ปรานี (2531 : 120 - 122) มาใช้ในการทดลองครั้งนี้

4.3 ลักษณะของแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม เป็นลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) มี 4 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อกำหนดน้ำหนักของตัวเลือกในช่องเป็น 4, 3, 2 และ 1 โดยถ้าแบบวัดเป็นข้อความทางบวก (Positive Statement) การให้คะแนนจะเป็นดังนี้

ทำทุกครั้ง มีค่าน้ำหนัก 4

ทำบ่อยครั้ง มีค่าน้ำหนัก 3

ทำบางครั้ง มีค่าน้ำหนัก 2

ไม่ทำเลย มีค่าน้ำหนัก 1

ถ้าแบบวัดเป็นข้อความทางลบ (Negative Statement) การให้คะแนนจะเป็นดังนี้

ทำทุกครั้ง มีค่าน้ำหนัก 1

ทำบ่อยครั้ง มีค่าน้ำหนัก 2

ทำบางครั้ง มีค่าน้ำหนัก 3

ไม่ทำเลย มีค่าน้ำหนัก 4

ดังตัวอย่างแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ดังนี้

ข้อความ	ทำทุกครั้ง	ทำบ่อยครั้ง	ทำบางครั้ง	ไม่ทำเลย
ผู้นำกลุ่ม				
0. ข้าพเจ้าคอยกระตุ้นให้สมาชิกทุกคน				

ข้อความ	ทำทุกครั้ง	ทำบ่อยครั้ง	ทำบางครั้ง	ไม่ทำเลย
ในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น.....				
๐๐. ข้าพเจ้าตกลงแก้ไขปัญหากับสมาชิกคนอื่นด้วยความ				
ประนีประนอม.....				

จากการทดลองและหาคุณภาพแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของ ไชยรัตน์
 ปราณี (2531 : 78) ปรากฏว่าแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มฉบับนี้มีค่าความ เชื่อมั่น
 0.8730

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มไปทดลองกับนักเรียนชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดราชบพิธ เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 100
 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ดังกล่าว จากนั้นนำคะแนนที่ตรวจได้มาคำนวณหาค่า
 สัมประสิทธิ์แอลฟา โดยใช้สูตร ครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และอังคณา
 สายยศ. 2528 : 170 - 171)

การดำเนินการทดลอง

ในการดำเนินการทดลอง ดำเนินการเป็นขั้น ๆ ดังนี้

1. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้
 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สิทธิ เสรีภาพและ
 หน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ความมั่นคงของชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรม
 ชาติและสิ่งแวดล้อม

2. คำเนินการทดลอง ผู้วิจัยทำการสอนนักเรียนทั้งสองกลุ่มคือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้เนื้อหาเดียวกัน ระยะเวลาในการสอนเท่ากันคือ ใช้เวลากลุ่มละ 16 คาบ ๆ ละ 50 นาที สำหรับวิธีสอนใช้แตกต่างกันคือ กลุ่มทดลองสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง และกลุ่มควบคุมใช้การสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

3. หลังเสร็จการทดลอง ทำการทดสอบหลังการเรียนรู้ (Posttest) ทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดิมกับการทดสอบก่อนเรียน

4. ตรวจสอบผลจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม แล้วนำมาคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ $t - test$ ในรูปของผลต่างของคะแนน (Difference Score)
2. เปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ $t - test$ ในรูปของผลต่างของคะแนน (Difference Score)
3. เปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มก่อนทำการทดลองและหลังทำการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ $t - test$ แบบ Dependent Group

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่
 - 1.1 หาค่าคะแนนเฉลี่ย คำนวณจากสูตร (ลวิน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 59)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

1.2 หาค่าความแปรปรวนของคะแนน คำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 63)

$$S^2 = \frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

2. หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

2.1 ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
คำนวณจากสูตร KR. - 20 (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 168)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ r_{tt} แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

n แทน จำนวนข้อของเครื่องมือ

p แทน สัดส่วนของผู้ทำได้ในข้อหนึ่ง $q = \frac{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$

q แทน สัดส่วนของผู้ทำผิดในข้อหนึ่ง ๆ หรือ $1 - p$

S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือฉบับนั้น

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม คำนวณจากสูตร

ครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 170 - 172) ดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n - 1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α แทน สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

n แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

S_i^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนเป็นรายข้อ

S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนเครื่องมือฉบับนั้นทั้งฉบับ

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มระหว่างคะแนนสอบก่อนและสอบหลังการทดสอบภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ใช้สูตร t - test แบบ Dependent Group (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 87)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N - 1}}}, df = n - 1$$

เมื่อ D แทน ความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่

N แทน จำนวนคู่

3.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและพฤติกรรมทำงานกลุ่ม โดยใช้ t - test ในรูปผลต่างของคะแนน Difference Scores ของ สก๊อต

และ เวอร์โรเมอร์ (Scott and Wertheimer. 1966 : 264)

$$t = \frac{MD_1 - MD_2}{S_{MD_1 - MD_2}}$$

$$S_{MD_1 - MD_2} = \sqrt{\frac{S_D^2}{n_1} + \frac{S_D^2}{n_2}}$$

$$S_D^2 = \frac{\Sigma(D_1 - MD_1)^2 + \Sigma(D_2 - MD_2)^2}{n_1 + n_2 - 2}$$

$$, \quad df = n_1 + n_2 - 2$$

เมื่อ MD_1 แทน คะแนนเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนสอบก่อน
และหลังการทดลองของทุกคนในกลุ่มทดลอง

MD_2 แทน คะแนนเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนสอบก่อน
และหลังการทดลองของทุกคนในกลุ่มควบคุม

$S_{MD_1 - MD_2}$ แทน คะแนนความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผล
ต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง MD_1 และ MD_2

การวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ จึงได้กำหนดความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ดังนี้

N	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน คะแนนเฉลี่ย
$\bar{X}_{T_1}$	แทน คะแนนเฉลี่ยก่อนทดลอง
$\bar{X}_{T_2}$	แทน คะแนนเฉลี่ยหลังทดลอง
$\bar{X}_D$	แทน คะแนนเฉลี่ยความแตกต่างระหว่างการทดสอบก่อนการทดลองกับ หลังการทดลอง
S_D^2	แทน ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างระหว่างการทดสอบก่อน การทดลองกับหลังการทดลอง
t	แทน ค่าที่ใช้พิจารณา ใน t - distribution
df	แทน ชั้นแห่งความเป็นอิสระ
**	แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
$*$	แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. จากจุดมุ่งหมายข้อที่ 1 ที่ว่า เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอย่างกับการสอนตาม

แนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งมีสมมติฐานว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน จากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนแล้ว เปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ดังกล่าว ปรากฏผลดังแสดงไว้ในตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาหลังการทดลองของกลุ่มการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง กับกลุ่มการสอนตามคู่มือครู

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{T_1}$	$\bar{X}_{T_2}$	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
การสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง	50	32.96	39.94	.6.98	15.37	2.5762 ^{**}
การสอนตามคู่มือครู	50	32.60	37.56	4.96		

$$t_{(\infty, .05)}(df = 98) = 1.980$$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากตาราง 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาหลังการทดลองของกลุ่มการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง กับกลุ่มการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

2. จากจุดมุ่งหมายข้อที่ 2 ที่ว่า เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งมีสมมติฐานว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มแตกต่างกัน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม แล้วเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการทำงานกลุ่มดังกล่าว ปรากฏผลดังแสดงไว้ในตาราง 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนกลุ่มการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือครู

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{T_1}$	$\bar{X}_{T_2}$	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
การสอนโดยใช้เทคนิคการ สอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง	50	71.18	76.86	5.68	56.65	1.8410
การสอนตามคู่มือครู	50	71.90	74.80	2.90		

$$t_{(\infty, .05)}(df = 98) = 1.980$$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากตาราง 3 พบว่า พฤติกรรมการทำงานกลุ่มหลังการทดลองของกลุ่มการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง กับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

3. จากจุดมุ่งหมายข้อที่ 3 ที่ว่า เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำของนักเรียนระหว่างก่อนการเรียนกับหลังการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งมีสมมติฐานที่ว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม แล้วศึกษาการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ

ปรากฏผลดังแสดงไว้ในตาราง 4.

ตาราง 4 การศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำของนักเรียนกลุ่มการ
สอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือครู

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{T_1}$	$\bar{X}_{T_2}$	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
การสอนโดยใช้เทคนิคการ สอนแบบศึกษาค้นคว้าตัวอย่าง	50	24.30	26.34	2.04	13.63	3.9065**
การสอนตามคู่มือครู	50	24.88	26.22	1.34	16.96	2.3008*

$$* t_{(\infty, .01)}(df = 49) = 2.390$$

$$* t_{(\infty, .05)}(df = 49) = 1.671$$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากตาราง 4 พบว่า พฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำของนักเรียนที่เรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าตัวอย่าง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

4. จากจุดมุ่งหมายข้อที่ 3 ที่ว่า เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านเลขานุการของนักเรียนระหว่างก่อนการเรียนกับหลังการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านเลขานุการหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม แล้วศึกษาการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านเลขานุการ ปรากฏผลดังแสดงไว้ในตาราง 5

ตาราง 5 การศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านเลขานุการของนักเรียน
กลุ่มการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษารณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือครู

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{T_1}$	$\bar{X}_{T_2}$	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
การสอนโดยใช้เทคนิคการ สอนแบบศึกษารณีตัวอย่าง	50	14.62	16.06	1.44	8.17	3.5625 **
การสอนตามคู่มือครู	50	14.50	15.46	0.96	9.92	2.1553 **

$$** t_{(\infty.01)}(df = 49) = 2.390$$

$$* t_{(\infty.05)}(df = 49) = 1.671$$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากตาราง 5 พบว่า พฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านเลขานุการของนักเรียนที่เรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษารณีตัวอย่าง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านเลขานุการของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

5. จากจุดมุ่งหมายข้อที่ 3 ที่ว่า เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านสมาชิกของนักเรียนระหว่างก่อนการเรียนกับหลังการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษารณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งมีสมมติฐานที่ว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษารณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านสมาชิก หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดพฤติกรรมกลุ่ม แล้วศึกษาการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านสมาชิก

ปรากฏผลดังแสดงไว้ในตาราง 6

ตาราง 6 การศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านสมาธิของนักเรียนกลุ่ม
การสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษารณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือครู

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{T_1}$	$\bar{X}_{T_2}$	$\bar{X}_D$	S_D^2	t
การสอนโดยใช้เทคนิคการ สอนแบบศึกษารณีตัวอย่าง	50	32.26	34.46	2.20	18.20	3.6460 **
การสอนตามคู่มือครู	50	32.52	33.12	0.60	23.51	0.8748

$$** t_{(.01)}(df = 49) = 2.390$$

$$* t_{(.05)}(df = 49) = 1.671$$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากตาราง 6 พบว่า พฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านสมาธิของนักเรียนที่เรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษารณีตัวอย่าง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านสมาธิของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และศึกษาการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ เลขานุการ และสมาชิกกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกัน

2. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มแตกต่างกัน

3. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ เลขานุการและสมาชิกกลุ่ม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2531 โรงเรียนวัดราชพิพิธ เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมด 500 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2531 โรงเรียนวัดราชพิพิธ เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 50 คน กลุ่มควบคุม 50 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยจับฉลากจาก จำนวน 10 ห้องเรียน เอามาเพียง 2 ห้องเรียน นักเรียน 100 คน แล้วสุ่มนักเรียนโดยการจับฉลาก เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 50 คน จากนั้นจึงจับฉลากเลือกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอีกครั้ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง เพื่อใช้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในเนื้อหาเรื่อง สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ความมั่นคงของชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเอง

2.2 แผนการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ความมั่นคงของชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบบปรนัย 5 ตัวเลือก มีค่าความเชื่อมั่น .8364

2.4 แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยนำมาจากแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของ ไชยรัตน์ ปราณี (2531 : 120 - 122) ซึ่งเป็นแบบมาตรา

ประเมินค่า มี 4 ระดับ ประกอบด้วยข้อ ความที่มีลักษณะทางบวกและลักษณะทางลบ จำนวน 25 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .8151

3. การดำเนินการทดลอง

3.1 ทำการทดสอบก่อนเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาเรื่อง สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ความมั่นคงของชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

3.2 ดำเนินการทดลองโดยให้นักเรียนกลุ่มทดลองเรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง และให้นักเรียนกลุ่มควบคุมเรียนโดยใช้การสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ทดลองสอนทั้งสองกลุ่ม ใช้เวลาในการทดลองเท่ากันคือ 16 คาบ คาบละ 50 นาที

3.3 ทำการทดสอบหลังการทดลองสอนกับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาเรื่อง สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ความมั่นคงของชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จากผลต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการทดลองกับหลังการทดลองสอน แล้วทดสอบหาค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ t -test ในรูปของผลต่างของคะแนน Difference Score

2. เปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จากผลต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการทดลองกับหลังการทดลองสอน

แล้วทดสอบหาค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ t -test ในรูปของผลต่างของคะแนน Difference Score

3. เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ก่อนและหลังทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t -test แบบ Dependent Group

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอย่างมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอย่างมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านเลขานุการ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านเลขานุการ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอย่างมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านสมาชิก หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนตามแนวคู่มือการสอน ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านสมาชิก หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณี ตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เรื่อง สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ความมั่นคงของชาติ การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยได้เสนออภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. จากสมมติฐานข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยตรงนั้นยังไม่มีผู้วิจัยไว้ แต่มงานวิจัยที่มีลักษณะใกล้เคียงกันคือ ธวัชไชย แสงจักร์ (2525 : 45) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษา เรื่อง สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า ผลการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมเกียรติ สุริยะกุล (2527 : 62) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิธีสอนในวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และการใช้คู่มือแนวการสอน ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พบว่า นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามแนวคู่มือการสอน ของหน่วยศึกษานิเทศก์

กรมสามัญศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ไชยรัตน์ ปราณี (2531 : 81 - 82) ที่ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชา สังคมศึกษา โดยการสอนแบบซินติเคทกับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบซินติเคทมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สง่า วุฒิประจักษ์ (2531 : 77 - 78) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามคู่มือครู พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบ ศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 น่าจะเป็นผลมาจาก

1.1 กระบวนการเรียนการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง เป็นวิธีการสอนซึ่งนำเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงมาดัดแปลงให้เหมาะสม และใช้เป็นกรณีตัวอย่างเพื่อให้ผู้เรียนฝึกการวิเคราะห์ อภิปราย ฝึกการรวบรวมข้อมูล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การระดมพลังสมอง เพื่อร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขปัญหา ตลอดจน มีการเสนอผลงานของกลุ่มต่อสมาชิกภายในห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ทิศนา แยมมณี. 2522 : 201 - 202) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเชื่อมโยงหรือการถ่ายโยงการเรียนรู้ของ ธอร์นไคด์ ที่ว่า การเรียนการสอนครูจะต้องสอนในสิ่งที่คล้ายกับโลกแห่งความเป็นจริงที่เด็กจะออกไปเผชิญให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ในชั้นเรียนไปสู่สังคมภายนอกได้ง่ายขึ้น (ประสาธ อิศรปริศา. 2523 : 75)

✓ 1.2 กิจกรรมการเรียนการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง ยึดตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและต้องดำเนินการศึกษาค้นคว้าเป็นกลุ่ม โดยสมาชิกภายในกลุ่มจะต้องช่วยเหลือกัน เพื่อแก้ปัญหาจากกรณีตัวอย่างการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ร่วมวางแผนการสอน โดยมีครูเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องที่กำลังศึกษาค้นคว้าการฟังครูพูดแค่เพียงอย่างเดียว (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2523 : 81 - 84) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอกรณีตัวอย่าง 3 รูปแบบคือ เอกสารการศึกษากรณีตัวอย่าง การแสดงบทบาทสมมติและกรณีตัวอย่างสไลด์ประกอบเสียง ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ สนุกสนาน กระตือรือร้น อยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่เกิดความเบื่อหน่าย นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้ฝึกทักษะทางสังคม ทักษะในการศึกษาค้นคว้า ทักษะทางปัญญา และทักษะในการทำงานกลุ่ม ดังที่ สมจิต ชีวปรีชา (2529 : 38 - 43) ได้กล่าวว่า ครูควรสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจเรียน ตั้งใจฝึกทักษะและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนลักษณะดังกล่าว เหล่านี้มีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2. จากสมมติฐานข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยที่ปรากฏออกมาดังนี้จะเป็นผลมาจาก

2.1 นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีโอกาสดูเรียนและได้แสดงกิจกรรมต่าง ๆ ใกล้เคียงกันคือ การสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง ผู้เรียนจะทำการศึกษาค้นคว้าเป็นกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาจากกรณีตัวอย่าง ตั้งแต่ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง ขั้นวิเคราะห์ จนถึงขั้นสรุป โดยผู้เรียนจะอภิปรายร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและร่วมตัดสินใจในการเลือกแนวทางแก้ปัญหา จากนั้นจึงส่งตัวแทนกลุ่มออกมาเสนอรายงานผลสรุปแนวทางการแก้ปัญหาของกลุ่มตนต่อสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ได้ซักถามข้อสงสัย จากนั้นครูและนักเรียนจะร่วมกันอภิปรายสรุปเป็นกลุ่มใหญ่อีกครั้งเพื่อให้เป็นหลักการ

ทั่วไป สำหรับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษานั้น ผู้เรียนจะเริ่มเรียนจากการฟังครูบรรยาย อธิบาย และสนทนาซักถาม จนถึงขั้นแสดงพฤติกรรมครูจะแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม เพื่อให้อภิปราย ประเมินหรือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยครูจะเป็นผู้กำหนดหัวข้อให้ศึกษา จากนั้นแต่ละกลุ่มจึงออกมาเสนอผลงานของกลุ่มที่หน้าชั้น พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เพื่อน ๆ ได้ซักถามข้อสงสัย จากสภาพ การจัดการเรียนการสอนดังกล่าวจึงทำให้ผู้เรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มไม่แตกต่างกัน

2.2 ระยะเวลาในการทดลอง จำนวน 16 คาบ เป็นช่วงระยะเวลาจำกัด ทั้งนี้เพราะการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอย่าง เป็นการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนหาความรู้ด้วยตนเอง มีการระดมพลังสมอง และฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม จึงทำให้เสียเวลาในการทดลองระยะแรก ๆ แต่เมื่อผู้เรียนสามารถเรียนรู้และเข้าใจกระบวนการเรียนการสอนแบบนี้ระยะเวลาการทดลองก็สั้นสุดลง ซึ่งแสดงว่า เวลาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ยังไม่เพียงพอ

แม้ว่าพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจะแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของผู้เรียนทั้งสองกลุ่มขณะทดลองพบว่า ผู้เรียนส่วนมากมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมที่ครูจัดให้และมีอารมณ์สนุกสนานในขณะเรียน มีความกล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ และมีผู้เรียนส่วนน้อยที่พยายามหลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นหรือการอภิปรายภายในกลุ่ม แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนทั้งสองกลุ่มพบว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอย่างส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานกลุ่มมากกว่าการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

3. จากสมมติฐานข้อที่ 3 นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ เลขานุการและสมาชิกกลุ่ม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งผู้วิจัยได้อภิปรายผลการทดลองแยกออกเป็นด้าน ๆ ดังนี้

3.1 ด้านผู้นำ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ ของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาคณะตัวอย่าง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ ของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยที่ปรากฏออกมาครั้งนี้ น่าจะเป็นผลมาจาก นักเรียนที่ทำหน้าที่ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการควบคุมการอภิปราย ให้สมาชิกทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง โดยไม่ผูกขาดหรือแสดงความคิดเห็นแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ วิลเลียม สันตะโกม (2522 : 20) ที่ว่า ผู้นำที่ต้องมีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นด้วยการอภิปราย ซึ่งหมายถึง การมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกนั่นเอง นอกจากนี้ ทิสนา แชมมณี และคณะ (2528 : 70) ยังพบว่า ผู้นำที่ดีต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ควบคุมอารมณ์ได้ดี และมีความรับผิดชอบ และยังสอดคล้องกับ ทิพย์วัลย์ สมแดง (2528 : 133 - 134) ซึ่งพบว่า ผู้นำจะทำหน้าที่กระตุ้นให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น ช่วยเหลืองานกลุ่ม แนะนำวิธีการทำงานแก่สมาชิก ปฏิบัติตามระเบียบและข้อตกลงของกลุ่ม ให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน ขณะเดียวกันผู้นำกลุ่มก็มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกและสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานกลุ่มร่วมกัน จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้พฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

3.2 ด้านเลขานุการ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านเลขานุการ ของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาคณะตัวอย่าง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านเลขานุการ ของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยที่ปรากฏ

ออกมาดังนี้ น่าจะเป็นผลมาจาก ผู้เรียนที่ทำหน้าที่เลขานุการมีความสามารถในการจดบันทึก การอภิปราย และสามารถสรุปความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิก ภายในกลุ่มอย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ นาคยา ภัทรแสงไทย (2525 : 199 - 201) ที่กล่าวว่า ผู้ที่ทำหน้าที่เลขานุการจะต้องมีความสามารถในการจับใจความสำคัญ ความเห็น ความแปลกหรือทำความเข้าใจกับความคิดรวบยอดของเรื่องที่อภิปราย เพื่อทำให้ การเก็บรวบรวมข้อมูลไม่ผิดพลาดและสื่อความหมายได้ตรงกันในการทำงานกลุ่ม และ ทิศนา ขนมนนธิ และคณะ (2528 : 70 - 73) ยังพบว่า เลขานุการจะต้องมีมารยาทในการพูด การฟัง สื่อความหมายได้ชัดเจน เสนอผลงานได้ถูกต้องตรงประเด็นและเสนอผลงานด้วยวิธีการที่น่าสนใจ ในระหว่างการทดลองผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของเลขานุการพบว่า เลขานุการจะทำหน้าที่ประสานการอภิปรายระหว่างผู้นำและสมาชิกภายในกลุ่ม ทำให้กลุ่มดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนอกจากนี้เลขานุการมักจะทำหน้าที่เป็นผู้เสนอรายงานผลสรุปของกลุ่มอีกด้วย จึงทำให้พฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านเลขานุการของทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

3.3 ด้านสมาชิก ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านสมาชิก ของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ส่วนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านสมาชิก ของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยดังต่อไปนี้

3.3.1 กลุ่มทดลอง สมาชิกของกลุ่มจะเริ่มมีบทบาทในการทำงาน กลุ่มตั้งแต่ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง ขั้นวิเคราะห์ จนถึงขั้นสรุปและประเมินผล ทำให้สมาชิกของกลุ่มได้ร่วมวางแผน ร่วมอภิปราย ร่วมระดมหลังสมอง ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ มีความเคารพในเหตุผลของผู้อื่นและยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง ยอมรับมติของกลุ่ม ซึ่ง บรรยาภาสเช่นนี้ส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มสามารถทำงานได้ดีขึ้น ดังที่ โทมัส (Thomas

n.d.;citing Burton. 1970 : 74 - 77) กล่าวไว้ว่า การเข้าร่วมกลุ่มจะมีความหมายยิ่งขึ้นเมื่อสมาชิกเอาใจใส่และรับรู้ในสิ่งที่ผู้อื่นพูดหรือกระทำสิ่งต่าง ๆ ในขณะทำงานร่วมกัน สมาชิกจะต้องเป็นตัวของตัวเองและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ สึกนึกคิดและการรับรู้ซึ่งกันและกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภา วิจิตรศิริ (2525 : 52) พบว่า การทำงานกลุ่มจะทำให้สมาชิกได้พัฒนาตนเองในด้านการทำงาน รู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ ตรงต่อเวลา ลดการเห็นแก่ตัวและการใช้อารมณ์ มีความอดทนมากขึ้น มีความเอื้อเฟื้อต่อเพื่อน รู้สึกว่าตนเองมีค่าและมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น มีความสามัคคี จากพฤติกรรมดังกล่าวสมาชิกของกลุ่มทดลองจะมีโอกาสร่วมในการจัดการเรียนการสอนที่จัดขึ้นโดยตลอด จึงมีผลทำให้พฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านสมาชิกของกลุ่มทดลองสูงขึ้น

3.3.2 กลุ่มควบคุม สมาชิกกลุ่มจะได้ทำงานกลุ่มร่วมกันหลังจากที่ฟังครูบรรยาย อธิบาย และสนทนาซักถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว จากนั้นในชั้นแสดงพฤติกรรมครูจึงแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม เพื่อทำการอภิปรายตามหัวข้อที่ครูกำหนดให้ การที่สมาชิกมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในชั้นแสดงพฤติกรรมนั้น ทำให้ผู้เรียนมีเวลาในการทำงานกลุ่มน้อยและเมื่อครูแบ่งกลุ่มให้ไปศึกษารายละเอียดตามหัวข้อที่ครูกำหนดแล้ว สมาชิกบางคนเพียงแต่เข้าไปนั่งรวมในกลุ่มแต่ไม่ยอมให้ความร่วมมือกับกลุ่ม ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน ซึ่ง เขาวพา เดชะคุปต์ (2517 : 163 - 166) กล่าวว่า การที่ผู้เรียนยังไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนความเห็นซึ่งกันและกันนั้น แสดงว่าผู้เรียนยังไม่เกิดความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ตนได้ลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริง ทำให้การเรียนรู้อันเป็นแนวทางในการพัฒนาความคิดและวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิสนา แคมมณี และคณะ (2528 : 71) พบว่า ทักษะที่สมาชิกกลุ่มขาดก็คือ ทักษะในการวางแผน การอภิปราย โดยเฉพาะทักษะการอภิปรายนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกเน้นเป็นพิเศษ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์วัลย์ สมแดง (2528 : 136) ที่พบว่า สมาชิกกลุ่มมักจะไม่ช่วยเหลือกัน เกี่ยงกันทำงาน ไม่สามัคคีกัน และไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนกลุ่มควบคุมในขณะทำการทดลองพบว่า ในขณะทำงานกลุ่มสมาชิกจะนั่งงานอื่นขึ้นมาทำ มีการพูด

คุยและเล่น และไม่ยอมเชื่อฟังคำสั่งของผู้นำกลุ่ม พฤติกรรมเหล่านี้ถือเป็นอุปสรรคสำคัญในการทำงานกลุ่มเป็นอย่างมาก จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้พฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านสมาชิกของกลุ่มควบคุมไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

✓ 1.1 การสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าตัวอย่างเป็นการสอนที่ยึดตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รู้จักการแก้ปัญหา รู้จักแสวงหาข้อมูลเพื่อนำมาอภิปราย ร่วมตัดสินใจในการแก้ปัญหา และเสนอรายงานกลุ่มต่อเพื่อน ๆ ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการนำเอาเทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าตัวอย่างไปใช้สอนในวิชาสังคมศึกษาให้แพร่หลายขึ้น

✓ 1.2 การสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าตัวอย่างมีการนำกระบวนการกลุ่มมาใช้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานกลุ่มร่วมกัน ซึ่งจากการวิจัยพบว่าในระยะแรก ๆ ผู้เรียนยังปฏิบัติกิจกรรมไม่ถูกต้อง ไม่ รับผิดชอบหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง แต่เมื่อผู้เรียนคุ้นเคยกับการเรียนแบบนี้แล้ว จึงทำให้การเรียนในระยะต่อมาดำเนินไปได้ดีขึ้น ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักและคุ้นเคยกับการทำงานกลุ่ม ให้รู้จักแบ่งหน้าที่กันทำและฝึกการอภิปราย การระดมพลังสมอง การตัดสินใจในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมก่อนการเรียนการสอน และในขณะทดลองควรมีการเปลี่ยนหน้าที่กันระหว่างผู้นำ เลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ปฏิบัติและเข้าใจหน้าที่ต่าง ๆ ที่ตนได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนได้ผลดียิ่งขึ้น

✓ 1.3 บรรยายภาคในการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมในการศึกษาค้นคว้าตัวอย่าง ครูผู้สอนมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมาก โดยครูจะต้องมีความเป็นกัน

✓ เองคို့ผู้เรียน ให้อิสระในการเรียนรู้และคอยให้ความช่วยเหลือแนะนำ สภาพของห้องเรียน ควรมีพื้นที่เพียงพอที่จะแบ่งกลุ่มผู้เรียนให้ทำงานได้สะดวกและมีอุปกรณ์อย่างครบครัน จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

✓ 1.4 ครูผู้สอนควรชี้แจงจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนให้ชัดเจน เพื่อที่ผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ควรให้เวลาในการเรียนการสอนแบบนี้มากขึ้น เพื่อที่ผู้เรียนจะสามารถฝึกทักษะต่าง ๆ ได้อย่างคล่องตัวจนเกิดความชำนาญ ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในสภาพสังคมจริง

1.5 จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบ ศึกษากรณีตัวอย่างพบว่า ผู้เรียนมีความสนใจและเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการเสนอกรณีตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอในรูปของเอกสารการศึกษา กรณีตัวอย่าง การแสดงบทบาทสมมติและกรณีตัวอย่างสไลด์ประกอบเสียง ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสหลายด้าน ขณะเดียวกันครูก็ควรจะเตรียม เอกสารประกอบการศึกษากรณีตัวอย่าง เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าเพิ่มเติมได้อย่างเต็มที่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้เรียนให้ความสนใจเรียนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการศึกษาจากกรณีตัวอย่างสไลด์ประกอบเสียง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอว่าควรมี การเสนอกรณีตัวอย่างในรูปแบบอื่นๆ เช่น กรณีตัวอย่างโดยใช้แผ่นโปสเตอร์ประกอบเสียง เทปบันทึกเสียง เทปโทรทัศน์ ภาพยนตร์ รูปภาพ ข่าววิทยุ หนังสือพิมพ์และสถานการณ์จำลอง เป็นต้น

2.2 ควรนำการสอนโดยใช้เทคนิคการศึกษากรณีตัวอย่างไปใช้ทดลองสอน กับเนื้อหาที่เกี่ยวกับกฎหมายหรือจริยธรรม เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับการสอนแบบอื่น ๆ เช่น การสอนแบบซินติเคท กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ การแสดงบทบาท สมมติและสถานการณ์จำลอง ว่ามีผลแตกต่างกันหรือไม่

2.3 การสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างน่าจะส่งผลต่อ

ตัวแปรอื่น ๆ อีก เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา ความรับผิดชอบต่อตนเอง เหตุผล
เชิงจริยธรรม ความคิดสร้างสรรค์ ความมีวินัยในตนเอง เป็นต้น

บรรณานุกรม

๑

บรรณานุกรม

- กรวรรณ กัฒยาพงศ์. ผลการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการค้อยทเรียนและการเสริมแรงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการร่วมมือในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.
- ก่าญจนา เกียรติประวัติ. วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , ม.ป.ป.
- _____. วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.
- โกวิท ประวาลพุกษ์. "คุณประโยชน์ของการศึกษาไทย," วิจัยสนเทศ. 6(68) : 1 - 6 ; พฤษภาคม 2529.
- คงศักดิ์ สังฆมานนท์. การวิเคราะห์พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ของครูและนักเรียนในชั้นเรียนวิชาสังคมศึกษาคามหลักสูตรใหม่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปรินญาณินธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- คณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2531.
- คิกฤทธิ์ นุชบา. ผลการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองและวิธีไม่ใช้สถานการณ์จำลองวิชาสังคมศึกษา หน่วยปัญหาโลกปัจจุบัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินญาณินธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.
- จันทภา ลิ้มปิเจริญ. กระบวนการกลุ่มในการเรียนการสอน. ภูเก็ต : ภาควิชาจิตวิทยา และแนะแนว วิทยาลัยครูภูเก็ต, 2522.
- ฉลอง ภิรมรัตน์. กระบวนการกลุ่ม คู่มือประกอบการเรียนวิชา 325 หลักสูตรสภากาชาดฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519. กรุงเทพฯ : 2521.
- ฉันทนา ภาคบงกช. การสอนสังคมศึกษา หน่วย"วันสำคัญของชาติ" ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2518. อัดสำเนา.

ฉันทนา มาคบังกช. กิจกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ-ประสานมิตร . บ.ป.ป.

ชาดูชัย ศรีไสยเพชร. ทักษะและเทคนิคการสอน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร,
2525.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. "ศูนย์การเรียนรู้แนวทางใหม่สำหรับการปฏิรูประบบห้องเรียน,"

เทคโนโลยีทางการศึกษา เล่ม 1. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2518.

ทิพวัลย์ สมแดง. การเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 ในโรงเรียนเขตเมืองกับโรงเรียนเขตชนบทในจังหวัดเชียงราย. วิทยา-
นิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. ถ่ายเอกสาร.

ทศนา แหมมณี. "การใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอน," ครูศาสตร์. 6(2) :

41 - 48 ; กรกฎาคม - สิงหาคม 2519.

ทศนา แหมมณี และคนอื่น ๆ. กลุ่มสัมพันธ์ ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ
: บุรพาศิลป์, 2522.

_____. รายงานการวิจัย"การพัฒนารูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม สำหรับนักเรียน
ประถมศึกษา". กรุงเทพฯ : พฤษภาคม 2528.

ธวัชไชย แสงจักร์. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษา เรื่อง
"สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในไทย" ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีกระบวนการกลุ่ม
สัมพันธ์. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.

นาคยา กัทรแสงไทย. ยุทธวิธีการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525.

นิภา วิจิตรศิริ. ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนหนองแคสรีกสิททยา จังหวัดสระบุรี. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.

นิพนธ์ จิตต์ภักดี. "การพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ," สารพัฒนาหลักสูตร. 43 :

3 - 7 : ตุลาคม 2528.

บันลือ พุกกะวัน. การสอนสังคมศึกษา. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิษณุโลก, 2518.

ประนอม เคชชัย. แนวคิดใหม่ในการสอนสังคมศึกษา. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2521.

ประสาธ อิศรปริดา. จิตวิทยาการเรียนรู้กับการสอน. กราฟิคอาร์ต, 2523.

ปรากฏสุวรรณ อติโต. ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษา
นิเทศก์เกี่ยวกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
พุทธศักราช 2521. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2524. อัดสำเนา.

พนัส หันนาคินทร์. วิธีสอนสังคมศึกษา. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิษณุโลก, 2518.

เพ็ญแข ประจวบจันทน์. พื้นฐานทางสังคมวิทยาของการศึกษา. กรุงเทพฯ : สถาบัน
วิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.

ไพฑูรย์ สีนารัตน์. ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2523.

ภิญโญ ดันพิทยคุปต์. วิธีสอนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา. ม.ป.ท. : 2521.

ภิญโญ บัวทอง. คำบรรยายและอภิปรายเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภา, 2518.

มานิตย์ แก้วปู่. ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับบทบาทของ
ครูสังคมศึกษาในการพัฒนานักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านความมีวินัยใน
ตนเอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

มัลลิการ์ พงษ์ปริตร. การสอนเพื่อตอบสนองสมรรถภาพของมนุษย์ (ฉบับปรับปรุง).
กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2527.

เมืองทอง แชมมณี. "คุณสมบัติของกลุ่มที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ," กลุ่มสัมพันธ์ :

ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหา

วิทยาลัย, เมษายน 2522.

พุทธศาสตร์ นันทราช. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพเก็บตัว - แสดงตัวที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์.

ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,

2525. อัดสำเนา.

เขาวงกต เศษคุปต์. ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา.

วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.

วรรณ เลิศขันธ์. ผลการสอนโดยใช้เกมสถานการณ์จำลองที่มีต่อแนวคิดแก้ปัญหาและผล

สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปริญญาโท

กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา.

วิจิตร สนิลศิริ. "ตัวอย่างเรื่องนวัตกรรมการสอน การวัดผลและอุปกรณ์การสอนสังคมศึกษา,"

นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์, 2517.

_____. วิธีสอนเกมหรือสถานการณ์จำลอง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, ม.ป.ป.

วิชาการ, กรม. "การประเมินผลหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กลุ่มวิชา

สังคมศึกษา (ศีลธรรม พุทธศาสนา จริยธรรมและประวัติศาสตร์)," เอกสารการ

ประชุมปฏิบัติการเกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษาครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : กระทรวง

ศึกษาธิการ, 2527.

วิไลวรรณ สันตะโกมล. การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาวรรณคดีไทยเรื่อง "ลิลิตคะเลง

พ่าย" โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และกระบวนการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง ในชั้น

ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหา

วิทยาลัย, 2522. ถ่ายเอกสาร.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์ศึกษาพร, 2528.

ศรียรรณ มากชู. สังคมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2525.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. กรุงเทพฯ

: จงเจริญการพิมพ์, 2520.

สง่า วุฒิประจักษ์. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการ

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามคู่มือครู. ปรินญาณินท์

กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531.

ถ่ายเอกสาร.

สมเกียรติ สุริยะกุล. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิธี

สอนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการกลุ่ม

สัมพันธ์และการใช้คู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.

ปรินญาณินท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,

2527. อัดสำเนา.

สมชาย ธีรธนกุล. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิชิต, 2526.

สมจิต ชิวปรีชา. "สอนอย่างไรจึงจะทำให้ นักเรียนสนใจเรียนภาษาไทย," วิทยจารย์.

48 : 38 - 43 ; ตุลาคม 2529.

สมบูรณ์ ชิตพงศ์. เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา.

กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2523.

สมยศ นาวิการ. การบริหารคามสถานการณ์. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2523.

สามัญศึกษา, กรม ศึกษานิเทศก์. รายงานการประเมินผลหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

พุทธศักราช 2521 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา,
2527.

สารณี รัตนบุรี. เอกสารประกอบการฝึกอบรมศึกษานิเทศก์รุ่น 20, 21. กรุงเทพฯ :
ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2523.

ลิปพนนท์ เกตุทัต. "บทสัมภาษณ์ ดร.ลิปพนนท์ เกตุทัต," การศึกษาแห่งชาติ. 18(2)
; 19 ธันวาคม - มกราคม 2527.

สุนทร สุนันท์ชัย. เทคนิคและวิธีสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : สหพันธ์, 2514.

สุรชาติ มานิตย์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและบุคลิกภาพ
ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการสอนโดยการเรียนเป็นทีม
กับการสอนตามคู่มือครู. ปรินญาณินท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนคริน-
ทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.

โสภณ ปภาพจน์. การพัฒนาองค์การ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2521.

เสริมศรี ไชยศรี. รายงานการวิจัยเรื่องบูรณาการในหลักสูตรและลักษณะของหลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนต้นและปัญหาการจัดการศึกษาในเขตการศึกษา 8. กรุงเทพฯ :
ม.ป.ป.

หฤทัย อติชาติพงศ์. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนวและ
จิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา, ม.ป.ป.

หทัย ดันหยง. การสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2527.

อาคม จันทสุนทร. การสอนเพื่อตอบสนองสมรรถภาพของมนุษย์. กรุงเทพฯ : หน่วย
ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2527.

อัญชลี แจ่มเจริญ. "สถานการณ์จำลองกับการเรียนการสอน," มิตรครู. 21 (9)
: 5 - 9 ; ปีที่แรก 15 พฤษภาคม 2522.

- Burton, Giges. Personal Growth, Encounter and Self - Awareness Group. New York : 1976.
- Button, Leslie. Developmental Group Work With Adolescent. London University of London. Press, Ltd., 1974.
- Cartwright, Dorwin and Alvin Zander. Group Dynamics. 3rd ed., New York: Harper and Row Publishers, 1968.
- Davis, Keith. Human Relations at work. New York: McGraw - Hill Company, 1962.
- ✓ Davison, Demist: "Learning Mathematics in a Group Situation," Mathematics Teacher. 21 (1) : 101 - 106 , February, 1974.
- Dunn, Rita. "Team learning and Circle of Knowledge," Practical Approaches To Individualizing Instruction. New York: 1972.
- Edwin, Fenton. The New Social Studies. New York: Halt, Rinchart and Winston, 1967.
- Gagne, Robert M. The condition of learning. New York: Halt, Rinchart and Winston, Inc., 1965.
- Gulley, Halbert E. Discussion, Conference and Group Process. New York: Halt, Rinchart and Winston, Inc., 1960.
- Harris, Jeff o. Managing People at Work. New York: A Wiley Hamilton Publication, John Wiley and Sons, Inc., 1976.
- Jarolimek, John. Social Studies in Elementary Education. New York : The McMillan Company, 1967.
- Krug, Edward A. The Secondary School Curriculum. New York : Harper and Brother, 1960.
- Loeser, L.H. "Some Aspects of Group Dynamics," International Journal Group Psychology. 1 : 5 - 9, 1957.
- Ralph, Preston C. Teaching in Social Study in Elementary School. New York: Halt, Rinchart and Winston, Inc., 1960.
- White P. and Coscarelli C. The Guided Design Guidebook : Patterns in Implementation. Morgantown : West Virginia University ; West Virginia, 1986.
- Scott, Willian A. and Michal Wertheimer. Introduction to Psychological Research. 3 rd. ed., John Wiley and Sons, Inc., New York : 1966.

- Sprenger, J.A. "Group Work in Foreign Language Learning,"
A Report on English Teaching. 16 : 16 - 17, November,
1973.
- Stoner, James A.F. Management. London: Prentics Hall International
London, 1978.
- Young, Carolyn. "Team Learning," The Arithmetics Teacher. 19 (8)
: 630 - 634, December, 1972.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

1. ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความขาดมาตรฐาน (Δ) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
2. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
3. คะแนนแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
4. คะแนนแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
5. คะแนนแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านเลขานุการของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
6. คะแนนแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านสมาชิกของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตาราง 7 ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากมาตรฐาน (Δ)

ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (ส 102) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ข้อที่	p	r	Δ	ข้อที่	p	r	Δ	ข้อที่	p	r	Δ
1.	.66	.25	11.3	21.	.57	.35	12.3	41.	.61	.68	11.9
2.	.76	.48	10.2	22.	.40	.31	14.1	42.	.53	.26	12.7
3.	.73	.32	10.6	23.	.27	.23	15.4	43.	.43	.37	13.7
4.	.65	.21	11.5	24.	.23	.26	16.0	44.	.43	.60	13.7
5.	.55	.31	12.5	25.	.30	.30	15.1	45.	.47	.29	13.3
6.	.23	.26	16.0	26.	.58	.41	12.2	46.	.49	.49	13.1
7.	.33	.45	14.7	27.	.66	.45	11.4	47.	.36	.58	14.4
8.	.65	.36	11.4	28.	.49	.25	13.1	48.	.36	.51	14.4
9.	.63	.40	11.6	29.	.46	.27	13.4	49.	.43	.38	13.7
10.	.79	.42	9.8	30.	.41	.49	13.9	50.	.38	.61	14.2
11.	.51	.22	12.9	31.	.47	.58	13.3	51.	.25	.30	15.7
12.	.79	.42	9.8	32.	.43	.52	13.7	52.	.52	.78	12.8
13.	.73	.40	10.6	33.	.47	.45	13.3	53.	.33	.64	14.7
14.	.23	.26	16.0	34.	.74	.64	10.4	54.	.62	.57	11.7
15.	.46	.48	13.5	35.	.65	.63	11.4	55.	.39	.46	14.1
16.	.64	.28	11.5	36.	.45	.42	13.5	56.	.54	.41	12.6
17.	.23	.26	16.0	37.	.49	.41	13.1	57.	.38	.54	14.2
18.	.67	.33	11.3	38.	.64	.54	11.5	58.	.32	.34	14.8
19.	.42	.35	13.8	39.	.58	.49	12.2	59.	.49	.74	13.1
20.	.41	.41	13.9	40.	.36	.58	14.4	60.	.56	.52	12.4

ตาราง 8 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง		ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
1	29	35	6		41	41	0
2	29	38	9		38	41	3
3	35	41	6		22	33	11
4	25	29	4		38	40	2
5	34	41	7		26	36	10
6	31	39	8		32	35	3
7	35	42	7		39	47	8
8	20	25	5		23	23	0
9	34	43	9		34	34	0
10	33	40	7		31	34	3
11	35	42	7		25	32	7
12	27	31	4		40	42	2
13	29	39	10		27	31	4
14	31	36	5		34	42	8
15	27	31	4		30	36	6
16	27	34	7		32	45	13
17	27	33	6		27	35	8
18	26	31	5		28	30	2
19	24	32	8		41	42	1
20	42	49	7		18	29	11

ตาราง 8 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง		ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
21	37	44	7		20	21	1
22	38	43	5		21	27	6
23	42	48	6		39	44	5
24	23	30	7		32	44	12
25	35	44	9		34	40	6
26	28	34	6		36	32	-4
27	40	46	6		38	46	8
28	32	50	18		18	29	11
29	32	37	5		29	46	17
30	47	55	8		26	34	8
31	29	39	10		38	41	3
32	35	39	4		51	50	-1
33	32	40	8		18	40	22
34	42	49	7		38	43	5
35	18	25	7		41	43	2
36	32	38	6		40	44	4
37	27	35	8		44	43	-1
38	26	37	11		43	46	3
39	28	36	8		19	19	0
40	42	47	5		40	43	3

ตาราง 8 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง		ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
41	41	52	11		46	53	7
42	45	48	3		41	50	9
43	43	47	4		39	37	-2
44	31	40	9		39	41	2
45	23	32	9		39	42	3
46	42	49	7		39	37	-2
47	39	42	3		16	24	8
48	26	37	11		37	35	-2
49	46	51	5		22	27	5
50	47	52	5		21	29	8

ตาราง 9 คะแนนแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง		ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
1	62	72	10		80	80	0
2	64	79	15		78	72	-6
3	62	70	8		64	74	10
4	64	75	11		67	90	23
5	77	74	-3		61	64	3
6	80	88	8		70	63	-7
7	77	75	-2		79	75	-4
8	62	68	6		69	62	-7
9	73	79	6		65	64	-1
10	64	73	9		62	61	-1
11	71	69	-2		71	72	1
12	69	70	1		80	78	-2
13	76	78	2		68	69	1
14	56	67	11		74	69	-5
15	64	71	7		82	86	4
16	66	83	17		76	77	1
17	58	66	8		79	79	0
18	79	73	-6		69	72	3
19	71	75	4		68	76	8
20	87	83	-4		66	64	-2

ตาราง 9 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง		ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
21	73	89	16		55	72	17
22	76	76	0		82	83	1
23	69	81	12		76	79	3
24	67	74	7		59	79	20
25	84	82	-2		59	72	13
26	76	71	-5		60	67	7
27	60	55	-5		74	70	-4
28	59	80	21		66	70	4
29	74	83	9		85	86	1
30	57	64	7		74	70	-4
31	87	85	-2		70	72	2
32	75	83	8		89	83	-6
33	59	69	10		63	83	20
34	76	86	10		60	67	7
35	74	77	3		68	67	-1
36	77	77	0		70	76	6
37	82	82	0		59	71	12
38	88	82	-6		79	85	6
39	73	77	4		80	76	-4
40	67	88	21		73	84	11

ตาราง 9 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง		ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
41	89	84	-5		90	85	-5
42	61	74	13		70	64	-6
43	72	80	8		76	78	2
44	56	69	13		84	82	-2
45	66	77	11		84	85	1
46	77	84	7		76	68	-8
47	65	70	5		63	85	22
48	83	84	1		83	79	-4
49	71	82	11		64	83	19
50	84	90	6		76	72	-4

ตาราง 10 คะแนนแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง		ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
1	23	24	1		26	29	3
2	24	29	5		25	25	0
3	19	26	7		27	24	-3
4	21	24	3		24	32	8
5	27	28	1		21	25	4
6	28	29	1		27	22	-5
7	30	23	-7		30	23	-7
8	22	24	2		25	15	-10
9	25	27	2		26	26	0
10	21	26	5		20	22	2
11	26	27	1		24	23	-1
12	24	25	1		29	29	0
13	25	25	0		24	22	-2
14	20	21	1		27	31	4
15	26	26	0		24	29	5
16	19	28	9		24	22	-2
17	21	27	6		30	30	0
18	27	28	1		22	22	0
19	24	26	2		20	29	9
20	30	30	0		20	25	5

ตาราง 10 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง		ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
21	24	31	7		18	23	5
22	24	25	1		28	30	2
23	21	26	5		26	26	0
24	25	27	2		21	29	8
25	24	23	-1		23	27	4
26	28	21	-7		20	25	5
27	19	17	-2		26	30	4
28	27	27	0		22	30	8
29	23	28	5		29	30	1
30	23	23	0		26	22	-4
31	30	31	1		24	22	-2
32	23	25	2		32	28	-4
33	21	24	3		22	28	6
34	24	30	6		22	25	3
35	23	28	5		24	25	1
36	23	29	6		23	25	2
37	28	28	0		21	26	5
38	30	24	-6		26	30	4
39	25	28	3		28	30	2
40	21	33	12		26	29	3

ตาราง 10 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง		ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
41	30	29	-1		32	32	0
42	21	26	5		25	25	0
43	24	24	0		24	29	5
44	18	25	7		28	26	-2
45	25	27	2		30	27	-3
46	28	27	-1		26	22	-4
47	20	22	2		24	30	6
48	30	27	3		28	26	-2
49	25	29	4		21	27	6
50	26	30	4		24	22	-2

ตาราง 11 คะแนนแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านเลขานุการของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง		ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
1	13	14	1		17	15	-2
2	10	13	3		14	17	3
3	11	13	2		11	12	1
4	14	15	1		15	19	4
5	15	17	2		15	13	-2
6	18	20	2		13	10	-3
7	15	16	1		15	16	1
8	17	12	-5		16	14	-2
9	15	18	3		12	13	1
10	12	15	3		10	11	1
11	15	15	0		15	17	2
12	14	15	1		16	15	-1
13	16	20	4		15	15	0
14	8	15	7		19	15	-4
15	11	9	-2		16	15	-1
16	15	19	4		18	13	-5
17	10	12	2		19	19	0
18	17	16	-1		14	19	5
19	16	16	0		13	13	0

ตาราง 11 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง		ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
20	16	14	-2		13	10	-3
21	14	19	5		10	11	1
22	15	15	0		19	18	-1
23	17	20	3		15	13	-2
24	15	13	-2		11	18	7
25	20	18	-2		10	13	3
26	19	13	-6		11	15	4
27	11	13	2		17	15	-2
28	10	19	9		13	15	2
29	17	18	1		18	18	0
30	10	13	3		14	17	3
31	18	18	0		11	17	6
32	17	18	1		18	19	1
33	10	13	3		13	19	6
34	18	16	-2		9	15	6
35	18	20	2		12	15	3
36	15	13	-2		14	19	5
37	19	17	-2		10	11	1
38	19	20	1		18	20	2

ตาราง 11 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง		ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
39	13	13	0		16	15	-1
40	17	17	0		12	17	5
41	20	18	-2		20	16	-4
42	11	14	3		15	18	3
43	15	19	4		16	13	-3
44	12	13	1		19	20	1
45	12	18	6		17	19	2
46	12	18	6		15	15	0
47	11	17	6		11	16	5
48	15	18	3		17	13	-4
49	13	18	5		13	18	5
50	20	20	0		15	20	5

ตาราง 12 คะแนนแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านสมาชิกของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง		ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
1	26	34	8		37	36	-1
2	30	37	7		39	30	-9
3	32	31	-1		26	38	12
4	29	36	7		28	39	11
5	35	29	-6		25	26	1
6	34	39	5		30	31	1
7	32	36	4		34	36	2
8	23	32	9		28	33	5
9	33	34	1		27	25	-2
10	31	32	1		32	28	-4
11	31	30	-1		35	34	-1
12	30	27	-3		29	32	3
13	35	33	-2		31	32	1
14	28	31	3		39	40	1
15	27	36	9		34	35	1
16	32	36	4		30	30	0
17	27	27	0		33	31	-2
18	35	29	-6		32	32	0
19	31	33	2		35	34	-1
20	41	39	-2		33	29	-4

ตาราง 12 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง		ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
21	35	39	4		27	38	11
22	37	36	-1		35	35	0
23	31	35	4		35	40	5
24	27	34	7		27	32	5
25	40	41	1		26	32	6
26	29	37	8		29	27	-2
27	30	25	-5		31	25	-6
28	22	34	12		38	38	0
29	34	37	3		34	31	-3
30	24	28	4		35	33	-2
31	39	36	-3		39	36	-3
32	35	40	5		28	36	8
33	28	32	4		29	27	-2
34	34	40	6		32	27	-5
35	33	29	-4		31	25	-6
36	39	35	-4		33	32	-1
37	35	37	2		28	34	6
38	39	38	-1		35	35	0
39	35	36	1		36	31	-5
40	29	38	9		35	38	3

ตาราง 12 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม		
	ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง		ก่อนสอบ	หลังสอบ	ผลต่าง
41	39	37	-2		38	37	-1
42	29	34	5		30	27	-3
43	33	37	4		36	36	0
44	26	31	5		37	36	-1
45	29	32	3		37	39	2
46	37	39	2		35	31	-4
47	34	31	-3		28	39	11
48	38	39	1		38	40	2
49	33	35	2		30	38	8
50	38	40	2		37	30	-7

ภาคผนวก ข

- 1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา**
- 2. แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม**

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้มีข้อสอบทั้งหมด 60 ข้อ ใช้เวลา 50 นาที
2. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิด 5 ตัวเลือก ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดยให้กากบาท (X) ลงในช่อง ก ข ค ง หรือ จ ในกระดาษคำตอบ
3. คำถามในข้อหนึ่งมีคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว ห้ามกากบาทเกินหนึ่งคำตอบ ถ้าทำเกินหนึ่งคำตอบหรือไม่ทำเลยถือว่าผิด จะได้คะแนนศูนย์ในข้อนั้น

1. การกระทำใดสะท้อนภาพของประชาธิปไตยได้ดีที่สุด ก. นายวินิจคุยในเวลาเข้าแถว ข. นายวินัยเล่นฟุตบอลในห้องเรียน ค. นายวิชาเดินลัดสนามของโรงเรียน ง. นายวิบูลย์นอนในห้องพยาบาลของโรงเรียน จ. นายวิจารณ์กินข้าวในโรงอาหารของโรงเรียน	2. การกระทำใดที่ถือว่าเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ก. ทุกคนต้องเสียภาษี ข. ทุกคนต้องทำมาหากิน ค. ทุกคนต้องนับถือศาสนา ง. ทุกคนต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง จ. ทุกคนต้องร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น 3. กิจกรรมใดสำคัญที่สุดของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ก. การจัดตั้งกลุ่มทางการเมือง ข. การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
---	---

- ค. การไปฟังนักการเมืองหาเสียง
ง. การหาเสียงสนับสนุนนักการเมือง
จ. สนใจนโยบายของพรรคการเมือง
4. เพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตย รัฐบาลควรมีนโยบาย
อย่างไรเป็นเรื่องแรก
ก. ทำให้จำนวนประชากรลดลง
ข. ทำให้ปัญหาการว่างงานลดลง
ค. ทำให้ปัญหาความยากจนหมดไป
ง. ทำให้ประชากรมีความขยันยิ่งขึ้น
จ. ทำให้ประชาชนได้รับการศึกษา
อย่างทั่วถึง
5. การที่คนเรามีโอกาสเท่าเทียมกันใน
เรื่องต่าง ๆ ตรงกับลักษณะใด
ก. สิทธิ
ข. เสรีภาพ
ค. เสมอภาค
ง. ภราดรภาพ
จ. บทบาทหน้าที่
6. เพราะเหตุใดกฎหมายจึงต้องมีการ
กำหนดสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง
ก. เพื่อให้คนในชาติมีความสามัคคีกัน
ข. เพื่อให้คนในชาติรู้จักอดทนยิ่งขึ้น
ค. เพื่อให้คนในชาติรู้จักประหยัด
ง. เพื่อให้คนในชาติมีความสุข
จ. เพื่อให้คนในชาติขยันทำมาหากิน
7. ข้อความใดที่ ไม่ ตรงกับคำกล่าวที่ว่า
"ตายเสียดีกว่าจะทิ้งหน้าที่"
ก. สู้แค้นห่มคลุมหายใจ
ข. ไทยรบจนสุดใจขาดคืน
ค. เราสู้ไม่ถอยจนก้าวเดียว
ง. แม้ชีพจะบลายก็มีวายต่อสู
จ. เกิดมาชาตินี้ขอตายครั้งเดียว
8. เมื่อประชาชนทุกคนปฏิบัติตามกฎหมาย
ผลที่จะเกิดตามขึ้นมาคือสิ่งใด
ก. ปราศจากโจรผู้ร้าย
ข. บ้านเมืองมีความสงบสุข
ค. ประชาชนไม่ยุ่งเกี่ยวกัน
ง. ไม่ต้องมีเจ้าหน้าที่ตำรวจ
จ. ประชาชนมีความกินคืออยู่ดี
9. การกระทำใดที่แสดงให้เห็นว่านักเรียน
ช่วยเหลือประเทศชาติได้ดีที่สุด
ก. การเคารพธงชาติ
ข. การศึกษาเล่าเรียน
ค. การนับถือศาสนาพุทธ
ง. การปฏิบัติตามคุณธรรม
จ. การประพฤติตน เป็นบุตรที่ดีของพ่อแม่

10. การที่ประชาชนต้องเสียภาษีให้รัฐ

เปรียบเหมือนกับการกระทำเรื่องใด

ก. ครูสอนนักเรียน

ข. คำรวจจับผู้ร้าย

ค. นายจ้างฟ้องลูกจ้าง

ง. เจ้าหนี้ทวงเงินลูกหนี้

จ. ลูกคอบแทน พ่อ แม่

11. ถ้าสิทธิเปรียบได้กับเงิน หน้าที่จะ

เปรียบได้กับสิ่งใด

ก. การใช้เงิน

ข. ค่าของเงิน

ค. ชนิดของเงิน

ง. การฝากเงิน

จ. การแลกเปลี่ยนเงิน

12. "สุดาขายผลไม้บริเวณทางเท้า"

การกระทำดังกล่าวแสดงว่าสุดา

เป็นคนอย่างไร

ก. เป็นคนไม่รู้จักหน้าที่

ข. เป็นคนขยันควรยกย่อง

ค. ใช้เสรีภาพเกินขอบเขต

ง. เป็นสิทธิที่เขาสามารถกระทำได้

จ. เป็นคนที่รู้จักค้ำประกันเพื่อความอยู่

รอด

13. "คนเราเกิดมามีอิสระสามารถกระทำ

การใดๆ ตามต้องการเรียกว่า มีเสรีภาพ

แต่อาจทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นได้ จึง

กำหนดสิทธิและหน้าที่ระหว่างกันไว้ให้แน

นอน" ข้อความดังกล่าวหมายถึงเรื่องใด

ก. เราทุกคนชอบละเมิดสิทธิผู้อื่น

ข. ทุกคนมีสิทธิและหน้าที่จะทำอะไรก็ได้

ค. เราทุกคนมีอิสระที่จะทำอะไรก็ได้

ความใจชอบ

ง. ถ้าคนเรามีเสรีภาพจะนำความเดือด

ร้อนมาสู่ผู้อื่น

จ. เราสามารถทำอะไรได้ทุกอย่าง แต่

ให้อยู่ภายในขอบเขต

14. สถาพรมอบฉันทะให้สมควรไปรับเงินที่

ธนาคารแทนตน การกระทำดังกล่าวถือ

ได้ว่า สมควร ใช้อำนาจในทางใด

ก. มีสิทธิ

ข. มีหน้าที่

ค. มีบทบาท

ง. มีเสรีภาพ

จ. มีกรรมสิทธิ์

15. เยาวชนไทยทุกคนมีหน้าที่ในการเข้ารับ

การศึกษาภาคบังคับ จะมีอายุระหว่างกี่ปี

- ก. 6 - 15 ปี
- ข. 6 - 14 ปี
- ค. 6 - 16 ปี
- ง. 7 - 15 ปี
- จ. 7 - 14 ปี
16. ประชาชนที่ยังหลงจากโค๊ะของสมบุรณ์
โดยเจ้าของไม่ได้อนุญาต เมื่อสมบุรณ์
รู้จักฟ้องครุ การกระทำดังกล่าวถือได้
ว่าสมบุรณ์ ใช้อำนาจในตำแหน่งใด
- ก. มีสิทธิ
- ข. มีหน้าที่
- ค. มีบทบาท
- ง. มีเสรีภาพ
- จ. มีความเสมอภาค
17. การละเมิดสิทธิ เสรีภาพของคนอื่นตรงกับอะไร
- ก. ปลอมสินค้าขาย
- ข. ไม่เสียภาษีอากร
- ค. หลีกเลี่ยงกฎหมาย
- ง. ไม่สนใจการเรียน
- จ. แสดงความคิดเห็นให้ร้าย
18. สิ่งใด มิใช่ บทบาทหน้าที่ของประชาชน
ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ
- ก. การศึกษาอบรม

- ข. การรับราชการทหาร
- ค. การนับถือศาสนาพุทธ
- ง. การออกเสียงเลือกตั้ง
- จ. การเสียภาษีอากรให้รัฐ

19. สิ่งใดเป็นสิทธิทางการเมือง

- ก. การขอประกันตัว
- ข. การแสดงประชามติ
- ค. การรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ง. การปรึกษาทนายเป็นส่วนตัวของ
ผู้ถูกคุมขัง
- จ. การคุ้มครองจากรัฐในการใช้ชีวิต
ในครอบครัว

20. ถ้าต้องการให้ชาติอยู่รอด ควรทำอย่างไร

- ก. รู้จักเสี่ยงชีพตามความถนัด
- ข. มีความสามัคคี รู้จักหน้าที่ส่วนรวม
- ค. ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับของกฎหมาย
- ง. ผิดคนตนเองทุกด้าน เพื่อป้องกัน
ประเทศ
- จ. แก้ปัญหา ภัยอันตราย จากการฉ้อ
ราษฎร์บังหลวง

21. ถ้าท่านเป็นนายกรัฐมนตรี ควรจะดำเนินการอย่างไรที่จะดึงประชาชนไม่ให้เข้าไปผูกพันกับคอมมิวนิสต์

- ก. จัดหาที่อยู่อาศัย

- ข. จัดฝึกอาชีพอิสระ
 - ค. จัดการปฏิรูปที่ดิน
 - ง. จัดการศึกษาอย่างทั่วถึง
 - จ. จัดการปราบปรามอย่างเด็ดขาด
22. หน่วยงานที่ทำหน้าที่รักษาความสงบภายในประเทศคือ กระทรวงใด
- ก. กระทรวงกลาโหม
 - ข. กระทรวงมหาดไทย
 - ค. กระทรวงศึกษาธิการ
 - ง. กระทรวงสาธารณสุข
 - จ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
23. ข้อใด ไม่ใช่ จุดประสงค์ของความมั่นคงของชาติ
- ก. ความต้องการมีชีวิตอยู่รอด
 - ข. ความต้องการอยู่อย่างสุขสบาย
 - ค. ความต้องการอยู่อย่างมีสวัสดิภาพ
 - ง. ความต้องการมีความเป็นไทแก่ตนเอง
 - จ. ความต้องการอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีเกียรติ
24. ปัญหาใดที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติอย่างร้ายแรงที่สุดในปัจจุบัน
- ก. ปัญหาใจผู้ร้าย
 - ข. ปัญหาอาชญากรวัยรุ่น
 - ค. ปัญหาประชากรติดยาเสพติด

- ง. ปัญหาผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์
 - จ. ปัญหาชนกลุ่มน้อยแบ่งแยกดินแดน
25. ปัญหาความมั่นคงของไทย เกี่ยวข้องกับกรณีใด น้อยที่สุด
- ก. การแบ่งชนชั้น
 - ข. การแบ่งแยกดินแดน
 - ค. ความยากจนของประชาชน
 - ง. ภาวะการตกงานของประชาชน
 - จ. ความด้อยการศึกษาของประชาชน
26. การที่คนไทยมีปัญหาการว่างงานมาก ถือว่าขาดความมั่นคงในด้านใด
- ก. สังคม
 - ข. การทหาร
 - ค. เศรษฐกิจ
 - ง. การเมือง
 - จ. การปกครอง
27. ประเทศชาติจะมีความมั่นคงมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยใด
- ก. ทหาร
 - ข. ศาสนา
 - ค. กฎหมาย
 - ง. ประชาชน
 - จ. พระมหากษัตริย์
28. ลักษณะใดที่แสดงถึงความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ

- ก. การมีเงินใช้อย่างฟุ่มเฟือย
 ข. ราคาสินค้าต่าง ๆ มีราคาแพง
 ค. ประชาชนมีอำนาจการซื้อสูงขึ้น
 ง. มีห้างสรรพสินค้าเกิดขึ้นมากมาย
 จ. ข้าราชการได้รับการปรับเงินเดือน
29. การพัฒนาประเทศ จำเป็นหรือไม่ ที่
 ประชาชนในชาติต้องมีการศึกษา
 ก. จำเป็น เพราะมีความรู้พัฒนาได้
 เร็ว
 ข. จำเป็น เพราะประชาชนต้อง
 เสียภาษีให้รัฐ
 ค. จำเป็น เพราะประชาชนเป็นกำลัง
 สำคัญในการผลิต
 ง. ไม่จำเป็น เพราะประชาชนเพียงแต่
 ทำตามคำสั่งของรัฐ
 จ. ไม่จำเป็น เพราะหน้าที่ในการพัฒนา
 ประเทศเป็นของรัฐบาล
30. กรณีใดมีความหมายตรงกับ ความมั่นคง
 ทางการเมือง
 ก. มีการเลือกตั้งบ่อยครั้ง
 ข. มีพรรคการเมืองหลายพรรค
 ค. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ครบวาระ
 ง. มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 มาก
- จ. พรรคฝ่ายค้านอภิปรายไม่ไว้วาง
 ใจรัฐบาล
31. กรณีใด มิใช่ วัตถุประสงค์ของการ
 รักษาความมั่นคงของชาติ
 ก. รักษาเอกราช
 ข. พัฒนาเศรษฐกิจ
 ค. สร้างความสามัคคี
 ง. สร้างความเป็นธรรม
 จ. สร้างความเชื่อถือให้ต่างประเทศ
 ยอมรับ
32. ปัญหาประชาชนขาดคุณธรรม จัดว่า
 ขาดความมั่นคงในด้านใด
 ก. สังคม
 ข. การเมือง
 ค. การทหาร
 ง. เศรษฐกิจ
 จ. การปกครอง
33. การกระทำใดช่วยให้เกิดประโยชน์
 ต่อส่วนรวมมากที่สุด
 ก. บริจาคเงินให้แก่ผู้ยากจน
 ข. ช่วยสร้างสะพานข้ามคลอง
 ค. ช่วยชวานาลงแขกเกี่ยวข้าว
 ง. ช่วยปลูกดอกไม้ในโรงเรียน
 จ. ร่วมพัฒนาโรงเรียนในวันหยุด

34. ความมั่นคงของชาติ ควรเริ่มปลูกฝังจากที่ใด
เป็นครั้งแรก

ก. ชุมชน

ข. สังคม

ค. โรงเรียน

ง. ครอบครัว

จ. ประเทศชาติ

35. เพราะเหตุใดสถาบันตุลาการจึงสามารถคง
ความมั่นคงไว้ได้ตลอดกาล

ก. ไม่ยุ่งกับการเมือง

ข. ประชาชนไม่รู้จักสถาบันนี้

ค. ไม่สนใจในเหตุการณ์บ้านเมือง

ง. นักการเมืองไม่ค่อยให้ความสนใจ

จ. ไม่สนใจต่อความเดือดร้อนของ

ประชาชน

36. เหตุใดลัทธิคอมมิวนิสต์จึงไม่สามารถล้มล้าง
สถาบันพระมหากษัตริย์ได้

ก. มีรัฐบาลที่มั่นคง

ข. มีกำลังทหารคุ้มกัน

ค. เป็นสถาบันสูงสุดของคนไทย

ง. เป็นศูนย์รวมน้ำใจของคนไทยทั้งชาติ

จ. ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือกับ

คอมมิวนิสต์

37. บุคคลประเภทใดที่ ไม่มี สิทธิไปลงคะแนน
เสียงเลือกตั้ง

ก. คนใบ้

ข. คนแก่

ค. คนตาบอด

ง. คนหูหนวก

จ. คนขี้ขาด

38. สาเหตุสำคัญที่ทำให้ทรัพยากรเกิด
การสูญสิ้นมากที่สุดคืออะไร

ก. วัชพืช

ข. มนุษย์

ค. ภัยธรรมชาติ

ง. โรงงานอุตสาหกรรม

จ. ความเจริญทางเทคโนโลยี

39. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
หมายความว่าอย่างไร

ก. การเก็บรักษาไว้โดยไม่มีการ
นำไปใช้

ข. การใช้สิ่งอื่นทดแทนทรัพยากร
ธรรมชาติ

ค. การใช้ทรัพยากรทีละน้อย แต่
ไม่มีการหาสิ่งอื่นทดแทน

ง. การนำของเก่ามาผลิตชิ้นใหม่
เพื่อช่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

จ. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิด
ผลคุ้มค่าและป้องกันรักษาไว้อย่าง
ดีที่สุด

40. คินเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อมนุษย์มากที่สุดเพราะเหตุใด

ก. เป็นที่เพาะปลูกพืชต่าง ๆ

ข. เป็นแหล่งผลิตน้ำที่สำคัญยิ่ง

ค. เป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญยิ่ง

ง. เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด

จ. เป็นวัสดุสำคัญในการทำเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

41. ประโยชน์ของป่าไม้สำคัญที่สุดในเรื่องใด

ก. ใช้ทำเชื้อเพลิง

ข. ใช้สร้างที่อยู่อาศัย

ค. เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า

ง. ช่วยให้ธรรมชาติสวยงามมากขึ้น

จ. ให้ความชุ่มชื้นและป้องกันน้ำท่วม

42. กรณีใดที่เรียงลำดับผลกระทบที่เกิดจากการตัดไม้ทำลายป่าได้ถูกต้องที่สุด

ก. การตัดไม้ทำลายป่า - ความแห้งแล้ง - ฝนตกน้อย - ผลผลิตลดลง

ข. การตัดไม้ทำลายป่า - ผลผลิตลดลง - ความแห้งแล้ง - ฝนตกน้อย

ค. การตัดไม้ทำลายป่า - ผลผลิตลดลง - ฝนตกน้อย - ความแห้งแล้ง

ง. การตัดไม้ทำลายป่า - ฝนตกน้อย - ความแห้งแล้ง - ผลผลิตลดลง

จ. การตัดไม้ทำลายป่า - ฝนตกน้อย - ผลผลิตลดลง - ความแห้งแล้ง

43. มลภาวะหมายถึงอะไร

ก. สภาพทั่วไปของธรรมชาติ

ข. สภาพสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลง

ค. สภาพอากาศผันแปรเปลี่ยนแปลง

ง. สภาพสิ่งแวดล้อมถูกกระทบกระเทือน

จ. สภาพเป็นพิษที่เกิดจากมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

44. ลักษณะการแก้ไขปัญหาคัดไม้ทำลายป่าของไทยตรงกับสภานิติบัญญัติใด

ก. หวังน้ำบ่อหน้า

ข. วัวหอยล้อมคอก

ค. ข่ายผ้าเอาหน้ารอด

ง. ช้า ๆ ได้พร้าเล่มงาม

จ. น้ำขุนอยู่ข้างใน น้ำใสอยู่ข้างนอก

45. สาเหตุที่ทำให้อากาศเสียมากที่สุดคืออะไร

ก. การตัดไม้ทำลายป่า

ข. การเผาขยะมูลฝอย

ค. ต้นไม้จะดูดอากาศเสียมีน้อย

ง. จำนวนคนสูบบุหรี่เพิ่มขึ้นมาก

จ. โรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นมาก

46. กรณีใดเป็นคำกล่าวที่ ผิด

- ก. ป่าไม้เก็บความชุ่มชื้น
- ข. ป่าไม้ทำให้แม่น้ำตื้นเขิน
- ค. ป่าไม้พกอากาศบริสุทธิ์
- ง. ป่าไม้เป็นแหล่งผลิตปุ๋ยธรรมชาติ
- จ. ป่าไม้ปรับอุณหภูมิของบริเวณใกล้เคียง

47. การทำเหมืองแร่ มีผลเสียต่อสิ่งใด

น้อย ที่สุด

- ก. น้ำ
- ข. ดิน
- ค. ป่าไม้
- ง. สัตว์ป่า
- จ. แสงอาทิตย์

48. ทรัพยากรธรรมชาติ คู่ใดที่ ไม่

สัมพันธ์กัน

- ก. แร่ธาตุ - บุคแร่
- ข. ดิน - เกษตรกรรม
- ค. ป่าไม้ - หาชของป่า
- ง. สัตว์ป่า - เลี้ยงสัตว์
- จ. สัตว์น้ำ - การประมง

49. กรณีใด ไม่ใช่ สาเหตุที่ทำให้สิ่ง

แวดล้อมเป็นพิษ

- ก. มีรถยนต์มากขึ้น
- ข. มีการสร้างตึกมากขึ้น

ค. จำนวนคนในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

ง. จำนวนสวนสาธารณะเพิ่มขึ้น

จ. สร้างโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น

50. ประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติมาก ๆ

จะเกิดผลอย่างไร

- ก. เศรษฐกิจดีขึ้น
- ข. มีการใช้เงินมากขึ้น
- ค. มีสถานที่ท่องเที่ยวมากขึ้น
- ง. มีกฎหมายคุ้มครองมากขึ้น
- จ. มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น

✓ 51. การกระทำใด เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางอ้อม

- ก. ใช้สารเคมีทำลายศัตรูพืช
- ข. นิยมรับประทานอาหารกระป๋อง
- ค. ใช้ของที่ซื้อมาจากต่างประเทศ
- ง. การผลิตพลาสติกแทนวัสดุธรรมชาติ
- จ. นำยางรถยนต์ที่เสียแล้วมาทำรองเท้า

52. การแก้ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม ควรแก้ที่

บุคคลใดมากที่สุด

- ก. ตัวเอง
- ข. รัฐบาล
- ค. คนมีอำนาจ
- ง. นักท่องเที่ยว
- จ. ผู้รักษากฎหมาย

53. ท่านเห็นด้วยกับโครงการปลูกป่าของ
รัฐบาลหรือไม่

ก. เห็นด้วย เพราะทำให้เกิดความ
สามัคคี

ข. ไม่เห็นด้วย เพราะเกิดทุจริตใน
วงราชการ

ค. เห็นด้วย เพราะทำให้คนเห็น
ประโยชน์ของป่ามากขึ้น

ง. ไม่เห็นด้วย เพราะเป็นการค้ำน้ำ
พริกละลายแม่น้ำ

จ. เห็นด้วย เพราะเป็นการสร้างป่า
ทดแทนป่าที่ถูกทำลาย

54. การอนุรักษ์ดิน หมายความว่าอย่างไร

ก. ไถดินอยู่เสมอ

ข. ปลูกพืชคลุมดิน

ค. ยกคันดินให้สูงขึ้น

ง. ปลูกพืชกันทิศทางลม

จ. ปลูกพืชที่เก็บเกี่ยวได้เร็ว

55. เพราะเหตุใดการสร้างเขื่อนจึงเป็น

การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

ก. เพราะป้องกันน้ำท่วม

ข. เพราะมีคลองระบายน้ำ

ค. เพราะเป็นอ่างกักเก็บน้ำ

ง. เพราะป้องกันน้ำไหลแรง

จ. เพราะสามารถควบคุมน้ำได้

56. การจับปลาวิธีใด เป็นการอนุรักษ์พันธุ์
ปลา

ก. จับปลาในเขตสงวน

ข. จับปลาในบ่อเลี้ยงปลา

ค. จับปลาโดยใช้ไฟฟ้าช็อต

ง. จับปลาโดยใช้อวนตาห่าง

จ. จับปลาที่มีขนาดเล็กที่สุด เท่านั้น

57. สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพคืออะไร

ก. แก้ว

ข. ปากกา

ค. โรงเรียน

ง. สนามหญ้า

จ. กระดานดำ

58. การทำไร่เลื่อนลอยมักพบในภาคใดมาก

ก. ใต้

ข. เหนือ

ค. อีสาน

ง. กลาง

จ. ตะวันออก

59. จุลินทรีย์ทำหน้าที่อย่างไรในธรรมชาติ

ก. ผลิตอาหาร

ข. แพร่เชื้อโรค

ค. บริโภคอาหาร

ง. ย่อยสลายซากพืชซากสัตว์

จ. รับพลังงานจากแสงอาทิตย์

60. ในกรุงเทพฯ เกิดปัญหามลภาวะเรื่องใดมากที่สุด

ก. ดินเสีย

ข. น้ำเสีย

ค. อากาศเสีย

ง. แสงเป็นพิษ

จ. เสียงเป็นพิษ

แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

ชื่อ..... กลุ่มที่.....

คำชี้แจง แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มฉบับนี้ สร้างขึ้นเพื่อศึกษาพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนเท่านั้น ดังนั้นจึงขอความร่วมมือในการตอบแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานกลุ่มของนักเรียน ในการตอบคำถามของนักเรียนครั้งนี้ ไม่มีถูกหรือผิด และไม่มีผลต่อการสอบได้หรือตกใด ๆ ทั้งสิ้น ให้นักเรียนตอบคำถามโดยขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่มีข้อความว่า ทำทุกครั้ง ทำบ่อยครั้ง ทำบางครั้ง และไม่ทำเลย เพียงข้อความเดียวเท่านั้นในข้อหนึ่ง ๆ

ข้อความ	ทำ ทุก ครั้ง	ทำ บ่อย ครั้ง	ทำ บาง ครั้ง	ไม่ ทำ เลย
ผู้นำกลุ่ม				
1. ข้าพเจ้ายกย่องกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็น.....				
2. ข้าพเจ้าได้ควบคุมการอภิปรายให้อยู่ในขอบเขตที่กลุ่มได้กำหนดไว้.....				
3. ข้าพเจ้าเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มที่มีความสามารถในการพูดได้แสดงความคิดเห็นเป็นส่วนมาก.....				
4. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในกลุ่ม ข้าพเจ้าตัดสินใจแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงเสียงส่วนมาก.....				
5. ข้าพเจ้าได้ให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการทำงานของกลุ่ม.....				

ข้อความ	ทำ ทุก ครั้ง	ทำ บ่อย ครั้ง	ทำ บาง ครั้ง	ไม่ ทำ เลย
6. ข้าพเจ้าได้ชี้แจงเป้าหมายในการทำงานกลุ่ม ให้สมาชิกทุกคนทราบ.....				
7. ข้าพเจ้าพยายามสร้างบรรยากาศในการ ทำงานกลุ่มให้เป็นกันเอง.....				
8. ข้าพเจ้าใช้ความคิดของตัวเองเพื่อชี้แนะ สมาชิกในกลุ่ม.....				
9. ข้าพเจ้าประเมินผลการปฏิบัติงานหลังจากที่ ได้ปฏิบัติงานแล้ว.....				
เลขานุการ				
10. ข้าพเจ้าจัดบันทึกประเด็นสำคัญในการ อภิปรายแสดงความคิดเห็นของสมาชิกทุกคน.....				
11. ในกรณีที่ประธานพูดไม่ตรงประเด็นข้าพเจ้า จะต้องทักท้วง.....				
12. ข้าพเจ้าพยายามสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับ สมาชิกในกลุ่ม.....				
13. ข้าพเจ้าร่วมมือกับประธานในการวางแผน การประชุม.....				
14. ข้าพเจ้าจะเสนอข้อมูลให้ประธานทราบใน กรณีที่ประธานขาดความรู้ความเข้าใจใน บางเรื่อง.....				

ข้อความ	ทำ ทุก ครั้ง	ทำ บ่อย ครั้ง	ทำ บาง ครั้ง	ไม่ ทำ เลย
สมาชิก				
15. ข้าพเจ้าพยายามทำความเข้าใจกับปัญหาหรือ ประเด็นที่ได้รับมอบหมายอย่างจริงจัง.....				
16. ข้าพเจ้าปฏิบัติงานโดยให้ความร่วมมือ เป็น อย่างดีกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม.....				
17. ข้าพเจ้ายอมรับฟังความคิดเห็นและเหตุผล ของสมาชิกทุกคน.....				
18. ข้าพเจ้าปฏิบัติงานกลุ่มโดยคำนึงถึงประโยชน์ ของกลุ่มมากกว่าประโยชน์ของคน.....				
19. ข้าพเจ้ายอมรับการตัดสินใจของประธานใน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น.....				
20. ข้าพเจ้าตกลงแก้ไขปัญหากับสมาชิกคนอื่น ๆ ด้วยความประนีประนอม.....				
21. ข้าพเจ้าค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งข้อมูล ต่าง ๆ ก่อนการตัดสินใจแก้ปัญหา.....				
22. ข้าพเจ้าพยายามใช้ความสามารถเฉพาะตัว ทำงานคนเดียวเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม.....				
23. ข้าพเจ้าพยายามทำงานแข่งขันกับสมาชิกคนอื่น เพื่อต้องการเอาชนะ.....				
24. ข้าพเจ้าช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกทุกคนในกรณีที่ เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน.....				
25. ข้าพเจ้าปฏิบัติตามระเบียบของกลุ่มอย่างดี.....				

ภาคผนวก ค

แผนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตัวอย่าง

แผนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง

แผนการสอนที่ 1 วิชาสังคมศึกษา ส 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เวลา 2 คาบ

เรื่อง สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

ความคิดรวบยอด

พลเมืองของประเทศในระบอบประชาธิปไตยย่อมได้รับอิสรภาพ และอำนาจอันชอบธรรมที่เกิดจากการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกความหมายของคำว่า สิทธิ และ เสรีภาพ ได้
2. นักเรียนสามารถบอกความแตกต่างของสิทธิและเสรีภาพได้
3. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการละเมิดสิทธิและเสรีภาพได้
4. นักเรียนสามารถเสนอแนะแนวทางปฏิบัติในสังคมตามสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้

เนื้อหา

1. ความหมายของสิทธิ
2. ชนิดของสิทธิ
3. ความหมายของเสรีภาพ
4. ชนิดของเสรีภาพ

สื่อการเรียนรู้

1. กรณีตัวอย่างเรื่อง เด็กเกเร
2. หนังสือสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ส 102 หน้า 145 - 146
3. เอกสารประกอบการเรียนเรื่อง ความหมายและประเภทของสิทธิและเสรีภาพ
4. เอกสารประกอบเรื่อง บทบาทและหน้าที่ในการทำงานกลุ่ม
5. แบบประเมินผลการทำงานกลุ่ม

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นเตรียม ๕

- 1.1 ครูร่วมสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของครูที่มีต่อนักเรียน
- 1.2 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม ๆ ละ 7 - 8 คน โดยการนับ
- 1.3 นักเรียนแต่ละกลุ่มจะเลือกประธานและเลขานุการกลุ่มอย่างละ 1 คน

และให้เลขานุการนำเอกสารเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ในการทำงานกลุ่มให้สมาชิกทุกคนได้ศึกษา เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติความบทบาทและหน้าที่ของตนได้อย่างถูกต้อง

2. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง ๕

ครูเล่ากรณีตัวอย่างเรื่อง เด็กเกเร ให้นักเรียนฟัง พร้อมทั้งให้นักเรียนศึกษาเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง เด็กเกเร ภายในเวลา 10 นาที

3. ขั้นวิเคราะห์ /

3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างที่ได้ศึกษาไปแล้ว พร้อมทั้งศึกษาเอกสารประกอบการค้นคว้าเรื่อง ความหมายและประเภทของสิทธิและเสรีภาพ และศึกษาเอกสารหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน้า 145 - 146 เพื่อที่นักเรียนแต่ละกลุ่มจะสามารถตอบคำถามที่ครูกำหนดให้ได้

3.2 เลขานุการกลุ่มจดบันทึกสรุปประเด็นสำคัญของปัญหาค้าง ๆ ที่ได้จากการอภิปรายภายในกลุ่มของตน จากนั้นจึงส่งตัวแทนกลุ่มละ 1 คนออกมารายงานหน้าชั้น พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกของกลุ่มอื่น ๆ ได้ซักถามข้อสงสัยหรือปัญหาค้าง ๆ ได้

4. ขั้นสรุป /

ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายกลุ่มใหญ่อีกครั้ง เกี่ยวกับความหมายและประเภทของสิทธิและเสรีภาพ โดยครูจะจดบันทึกประเด็นสำคัญไว้บนกระดาน เพื่อให้นักเรียนสามารถจดบันทึกลงสมุด

5. ขั้นประเมินผล /

- 5.1 สังเกตจากการอภิปราย
- 5.2 สังเกตจากการรายงานหน้าชั้น

- 5.3 สิ่งเกิดจากการทำงานกลุ่มของนักเรียน
- 5.4 สิ่งเกิดจากการตอบคำถาม
- 5.5 จากการทำแบบฝึกหัด

กรณีตัวอย่างเรื่อง เด็กเกร

กวีเป็นนักเรียนใหม่ที่เข้ากลางปี วันแรกที่ไปโรงเรียน นักเรียนคนแรกที่เข้ามาพบกับเขาก่อนคือ งามอาจกับพรรคพวกอีกสองสามคน งามอาจชวนเขาไปรับประทานอาหารด้วยกัน กวีรู้สึกว่างามอาจพยายามดึงเขาให้เขาไปเป็นพรรคพวก

กวีจิตใจที่มีเพื่อนตั้งแต่วันแรกที่ไปโรงเรียนใหม่ นับว่าเป็นโชคของเขา แต่ต่อมาไม่นานนักกวีก็รู้สึกไม่สบายใจ เมื่อรู้ว่างามอาจกับเพื่อน ๆ เป็นเด็กเกร ชอบรังแกคนที่อ่อนแอกว่า ชอบรังแกผู้หญิง ชอบทำผิดระเบียบ ชอบพูดจาหยาบค้าย แสดงท่าทางเป็นนักเลง และไม่สนใจในการเล่าเรียนซึ่งเป็นหน้าที่ของนักเรียนเลย

ยิ่งกว่านั้น งามอาจกับพวกยังไม่ยอมให้กวีไปคบคนอื่นทั้ง ๆ ที่ห้องเรียนมีนักเรียนอีกหลายคนที่เขาอยากคบเป็นเพื่อน เพื่อนคนหนึ่งคือ ธาณี เป็นคนเรียนหนังสือเก่ง ชอบสะสมสิ่งของหลายอย่างเช่น แสตมป์ สดางค์ หนังสือ มีอยู่ครั้งหนึ่งที่กวีกำลังดูแสตมป์อยู่กับธาณี งามอาจกับพรรคพวกเดินมาเห็นเข้า ก็ตะคอกใส่เขาว่า “เฮ้ กวี นายไปยุ่งกับเจ้าแวนทำไม อย่าลืมซิว่านายเป็นพวกเรา เราไม่ชอบมันนายก็รู้” แล้วคนในกลุ่มนั้นก็เฮโล เข้ามาล้อมเขากับธาณี กวีไม่รู้ว่าจะตอบได้อย่างไร เกรงว่างามอาจจะกลั่นแกล้งธาณีต่อไป เขาจึงรีบเดินกลับไปนั่งเฉย ๆ ที่โต๊ะ

กวีชอบนักเรียนชายอีกคนหนึ่งชื่อ อภิรมย์ ซึ่งเล่นบาสเกตบอลเก่ง เขาเองก็ชอบเล่นเหมือนกัน วันหนึ่งเขาเห็นอภิรมย์หักขี้อลูกบอลอยู่คนเดียว เขาจึงขอเล่นด้วย อภิรมย์ก็ให้เล่นทั้ง ๆ ที่ดูจะไม่เต็มใจนัก แต่เขาก็เล่นอยู่ได้ไม่ถึง 5 นาที งามอาจกับพรรคพวกเดินมาเห็นเข้าอีก ถึงกับมาลากกวีออกจากสนาม แล้วหาเตะลูกบอลกระเด็นไปเสียไกล อภิรมย์ถูกแกล้งให้วิ่งไปเก็บมาเองโดยไม่รู้เรื่องราวเลย

กริกล้มใจมาก เขารู้สึกว่าขณะนี้ใคร ๆ ก็คิดว่าเขาเป็นพวกขององอาจและรังเกียจที่จะให้เขาร่วมเล่นด้วย ครูประจำชั้นเองก็ไม่เข้าใจ เมื่อเห็นกริไปไหนมาไหนกับองอาจก็ตีกักเอาไว้ว่าเขาเป็นเด็กเกเรเหมือนคนอื่น ๆ ในกลุ่มนั้น กริจึงถูกดูไปด้วยเสมอ ซึ่งเขาเองไม่เคยสบายใจเลยและคิดอยู่เสมอว่าทำอะไรจึงจะหนีไปจากพวกขององอาจได้

คำถามประกอบการศึกษาค้นคว้าอย่างเรื่อง เด็กเกเร

1. ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ว่าสาเหตุของปัญหานี้เกิดขึ้นได้อย่างไร
2. บุคคลใดบ้างจากการณืตัวอย่างที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ
3. การกระทำใดที่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น
4. การกระทำขององอาจที่มีต่อเพื่อน ๆ ถือว่ามีสิทธิและเสรีภาพหรือไม่ เพราะ

เหตุใด

5. ครูควรจะมีส่วนแก้ปัญหาของกริกับองอาจได้อย่างไรบ้าง
6. ถ้าในสังคมมีบุคคลอย่างองอาจมาก ๆ จะเกิดผลอย่างไรบ้าง
7. นักเรียนมีวิธีปฏิบัติคนตามสิทธิและเสรีภาพของคนอย่างไร
8. ถ้านักเรียน เป็น เพื่อนของกริจะช่วยกันแก้ปัญหาได้อย่างไร

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง ความหมายและประเภทของสิทธิและเสรีภาพ

ความหมายของสิทธิ

สิทธิคือความชอบธรรมที่บุคคลอาจใช้ยันกับผู้อื่นเพื่อคุ้มครอง หรือรักษาผลประโยชน์อันเป็นส่วนพึงมีพึงได้ของบุคคลนั้น ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้คือ

1. สิทธิจะต้องเป็นความชอบธรรม ถือว่าเป็นเรื่องของความถูกต้อง เช่น ถ้าเราเป็นเจ้าของรถ เราก็มีสิทธิใช้รถคันนั้น ซึ่งหมายความว่าเรามีความชอบธรรมที่จะขับหรือใช้รถนั้น เป็นการถูกต้องที่เราจะใช้ แต่คนอื่นมาใช้โดยไม่ขออนุญาตเรา ถือว่าไม่มีความชอบธรรมที่จะใช้กล่าวคือ ถือว่าเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง
2. สิทธิจะต้องมีบุคคลเป็นผู้ถือสิทธิ หรือเรียกว่า ผู้ทรงสิทธิ ผู้ทรงสิทธิอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้
3. สิทธินั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ใช้ยันกับบุคคลอื่นได้ เพราะฉะนั้นจึงต้องมีบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งตรงข้ามกับผู้ถือสิทธิ เช่น ถ้าเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ ๆ ก็มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็คือผู้ถือสิทธิ ส่วนผู้ที่ถูกยันก็คือลูกหนี้
4. สิทธิจะต้องมีเนื้อหา หมายความว่า จะต้องมีความที่เป็นประโยชน์ที่จะยืนยันคุ้มครองรักษา อาจจะเป็นผลประโยชน์ทางทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ทางจิตใจก็ได้

ประเภทของสิทธิ

ประเภทของสิทธิมีทั้งหมด 4 ประเภทคือ

1. สิทธิในตัวบุคคล
2. สิทธิเกี่ยวกับครอบครัว
3. สิทธิในทรัพย์สิน
4. สิทธิในทางการเมือง

ความหมายของเสรีภาพ

เสรีภาพ เป็นสิ่งที่สำคัญต่อมนุษยชาติ ทั้งนี้เพราะ เป็นที่ยอมรับกันว่าบุคคลต้องมีเสรีภาพ และเสรีภาพ เป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ซึ่งเสรีภาพมีความหมายหลายประการคือ

เสรีภาพหมายถึง โอกาสที่บุคคลสามารถกระทำในสิ่งที่ไม่ล่วง และ เม็ดสิทธิของผู้อื่น หรือไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

เสรีภาพหมายถึง สภาวะที่ปราศจากการยับยั้งหรือถูกจำกัด หรือหมายถึงโอกาสที่จะดำเนินการต่าง ๆ ได้ตามความพอใจ

เสรีภาพหมายถึง โอกาสในการใช้สิทธิโดยเสรีรวมทั้งหมายถึงโอกาสที่บุคคลเลือกปฏิบัติได้ในลักษณะที่ผู้เลือกยังเกิดความพอใจในการเลือกนั้น ไม่ใช่เพราะว่าจำต้องเลือกหรือถูกบังคับให้เลือก หรือไม่มีความพอใจในการเลือกนั้นเลย

เสรีภาพหมายถึง ความสามารถที่เลือกสิ่งที่คุณปรารถนาหรือหนทางในการปฏิบัติ และมีโอกาสที่จะปฏิบัติไปได้ตามแนวทางที่คุณเลือก โดยปราศจากการขัดขวางหรือการถูกบังคับจากอำนาจภายนอก

เสรีภาพหมายถึง สภาวะที่ปราศจากการบังคับยับยั้งไม่ว่าจะเป็นการบังคับจากอำนาจภายในหรือภายนอก

กล่าวโดยสรุป เสรีภาพหมายถึง โอกาสที่บุคคลจะหาสิ่งที่ปรารถนาได้โดยจะถูกควบคุม น้อยที่สุด แต่ในขณะเดียวกันการใช้เสรีภาพหรือการกระทำดังกล่าวดังกล่าวจะต้องไม่ขัดต่อการเป็นระเบียบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ไม่ละเมิดเสรีภาพของบุคคลอื่น

ประเภทของเสรีภาพ

1. เสรีภาพในร่างกายนับว่าสำคัญที่สุด มีค่าที่สุดในความรู้สึกของบุคคลแต่ละคน รัฐจึงให้ความคุ้มครองเสรีภาพนี้ไว้อย่างเต็มที่
2. เสรีภาพในทางการเมือง หมายถึงโอกาสที่จะมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองตนเอง เช่น การวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง การตั้งพรรคการเมือง การเลือกตั้ง เป็นต้น

3. เสรีภาพในการนับถือศาสนาซึ่งหมายถึงสิทธิที่บุคคลสามารถเลือกนับถือศาสนาใดก็ได้ รวมทั้งประกอบพิธีกรรมได้ตามความเชื่อของศาสนาตน
4. เสรีภาพในทางการพูด การแสดงความคิดเห็น ไม่ว่าด้วยการพูด การเขียน หรือ การพิมพ์
5. เสรีภาพในทรัพย์สิน หมายถึง สิทธิและโอกาสที่บุคคลพึงถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และใช้เสรีภาพในการใช้ทรัพย์สินของตนโดยเสรี
6. เสรีภาพในการศึกษาอบรม พลเมืองทุกคนมีหน้าที่ต้องเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา
7. เสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยชอบด้วยกฎหมาย
8. เสรีภาพในการเดินทางและเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร
9. เสรีภาพในเคหสถาน
10. เสรีภาพในการชุมนุมกันโดยสงบและปราศจากอาวุธ
11. เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ หรือหมู่คณะอื่นใด

เอกสารประกอบการเรียน

บทบาทและหน้าที่ในการทำงานกลุ่ม แบ่งออกได้ดังนี้

บทบาทและหน้าที่ของประธาน

1. เตรียมแบบแผนการประชุมไว้ล่วงหน้าและมีขึ้นตอนตามชนิดการประชุม
2. ควบคุมการอภิปรายในกลุ่มให้อยู่ในขอบเขตหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย
3. คอยกระตุ้นให้ทุกคนในกลุ่มได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่และคอยจับ

ประเด็นว่าใครพูดอย่างไร

4. คอยระมัดระวังอย่าให้สมาชิกภายในกลุ่มคนใดคนหนึ่งผูกขาดการพูดหรือแสดง

ความคิดเห็นแต่เพียงผู้เดียว

5. เมื่อมีปัญหาหรือข้อขัดแย้งของสมาชิกในกลุ่ม จะต้องพยายามดำเนินการตกลงกัน

ให้ได้โดยความเห็นของสมาชิกทุกคน

6. มีความสามารถในการสร้างบรรยากาศของกลุ่มให้คือผู้เสมอ
7. ไม่ใช่อิทธิพลของการเป็นประธานชี้แนะหรือเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของกลุ่ม
8. สรุปการอภิปรายในกลุ่ม

บทบาทและหน้าที่ของเลขานุการกลุ่ม

1. ช่วยประธานกลุ่มในการพิจารณาวางแผนการใช้เวลาให้เหมาะสม
2. จัดบันทึกการอภิปรายข้อคิดเห็นต่าง ๆ เท่าที่สรุปได้จากประธานกลุ่ม
3. รายงานผลการประชุมกลุ่มให้ประธานและสมาชิกทราบ
4. คอยเตือนประธานในกรณีที่ประธานพูดไม่ตรงประเด็น
5. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถเข้ากับสมาชิกทุก ๆ คนในกลุ่มได้
6. เป็นตัวแทนกลุ่มในการเสนอรายงานกลุ่ม

บทบาทและหน้าที่ของสมาชิก

1. มาทันเวลาประชุมหรือก่อนเวลาประชุมเล็กน้อย
2. ให้ความร่วมมือและทำความเข้าใจปัญหาหรือเรื่องที่ได้รับมอบหมายอย่างจริงจัง

3. หากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับประเด็นใด ในขณะพิจารณาปัญหาจะต้องศึกษาค้นคว้าจากเอกสารหรือถามจากผู้ทรงคุณวุฒิให้เข้าใจกระจ่างแจ้ง
4. เชื้อฟังผู้เป็นประธานการประชุม และสมาชิกทุกคนต้องเคารพต่อความคิดเห็นและเหตุผลซึ่งกันและกัน
5. ตระหนักถึงผลประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
6. หากมีการขัดแย้ง สมาชิกที่ดีต้องรู้จักประนีประนอมความคิดเห็นได้ด้วยตนเอง
7. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกับกลุ่ม

แบบประเมินผลการทำงานกลุ่ม

คำชี้แจง ให้นักเรียนทุกคนภายในกลุ่มแสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่อไปนี้

1. ประธานในการทำงานกลุ่มครั้งนี้คือ
 ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ☐ ดี ☐ พอใช้ ☐ ปรับปรุง
2. เลขานุการกลุ่มคือ
 ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ☐ ดี ☐ พอใช้ ☐ ปรับปรุง
3. สมาชิกมีความกระตือรือร้นในการทำงานครั้งนี้
☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
4. สมาชิกในกลุ่มมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง
☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
5. สมาชิกในกลุ่มสามารถทำงานกลุ่มเสร็จทันเวลาหรือไม่
☐ ทันเวลา ☐ ก่อนเวลา ☐ ไม่ทันเวลา
6. การทำงานกลุ่มครั้งนี้มีปัญหาหรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี
 ถ้ามี ปัญหาคือ

 นักเรียนคิดว่ามีแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างไร

7. ท่านพอใจในการทำงานกลุ่มครั้งนี้ ☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย
8. ในการทำงานครั้งนี้ควรทำงานเป็นกลุ่มอีก
☐ เห็นด้วย ☐ ไม่เห็นด้วย
9. การทำงานกลุ่มในครั้งนี้ พฤติกรรมการทำงานโดยสรุปเป็นอย่างไร
☐ ดีมาก ☐ ดี ☐ ปานกลาง ☐ ต้องปรับปรุง
ผู้ประเมิน

แผนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง

แผนการสอนที่ 2 วิชาสังคมศึกษา ส 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เวลา 2 คาบ

เรื่อง สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

ความคิดรวบยอด

ความสับสนวุ่นวายที่เกิดขึ้นในประเทศที่ปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เนื่องมาจากประชาชนใช้สิทธิ เสรีภาพเกินขอบเขต

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายสภาพของสิทธิและหน้าที่ได้
2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์การละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่มีต่อสังคมได้
3. นักเรียนสามารถบอกสาเหตุของการละเมิดสิทธิและเสรีภาพได้
4. นักเรียนสามารถเสนอแนะแนวทางปฏิบัติตนตามสิทธิ หน้าที่และเสรีภาพในสังคมประชาธิปไตยได้

เนื้อหา

1. ที่มาของสิทธิและเสรีภาพ
2. ขอบเขตจำกัดแห่งสิทธิและเสรีภาพ

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารการศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง แม่ใจหิน
2. หนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 102 หน้า 147 - 148
3. เอกสารประกอบการศึกษาเรื่อง องค์ประกอบและขอบเขตของการใช้สิทธิ
4. แบบประเมินผลการทำงานกลุ่ม

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นเตรียม

1.1 ครูร่วมสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการใช้สิทธิและหน้าที่ของประชาชนโดยทั่วไป

1.2 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม ๆ ละ 7 - 8 คน

1.3 นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการกลุ่มอย่างละ 1 คน

พร้อมทั้งศึกษาเอกสารบทบาทและหน้าที่ในการทำงานกลุ่มอย่างละเอียด

2. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง

ครูเล่ากรณีตัวอย่างเรื่อง แม่ใจหิน ให้นักเรียนฟัง พร้อมทั้งแจกเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าเรื่อง แม่ใจหิน ให้นักเรียนศึกษาภายในเวลา 15 นาที

3. ขั้นวิเคราะห์

3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างที่ได้ศึกษาไปแล้ว พร้อมทั้งศึกษาเอกสารประกอบการเรียนเรื่อง องค์ประกอบและขอบเขตของการใช้สิทธิ และหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย หน้า 147 - 148 เพื่อตอบปัญหาที่ครูกำหนดให้

3.2 เลขานุการจดบันทึกประเด็นสำคัญที่กลุ่มของตนร่วมกันอภิปราย จากนั้นจึงส่งตัวแทนกลุ่มละ 1 คนออกมารายงานหน้าชั้น พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกจากกลุ่มอื่น ๆ ได้ซักถามข้อสงสัย

4. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนทุกคนร่วมกันอภิปรายสรุปอีกครั้ง เพื่อหาแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้สิทธิ หน้าที่และเสรีภาพของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยได้ โดยครูจะจดบันทึกประเด็นสำคัญไว้บนกระดาน เพื่อให้นักเรียนได้จดบันทึกต่อไป

5. ขั้นประเมินผล

สังเกตจากการร่วมสนทนาของนักเรียน

- สังเกตจากการอภิปรายของนักเรียน
- สังเกตจากการรายงานของนักเรียน
- สังเกตจากการตอบคำถามของนักเรียน
- สังเกตจากการทำงานกลุ่มของนักเรียน

กรณีตัวอย่างเรื่อง แม่ใจหิน

เมื่อต้นเดือนที่ผ่านมา หนังสือพิมพ์ทุกฉบับได้ลงข่าว เกี่ยวกับกรณีแม่ใจหินซึ่งขายลูกสาว 2 คนให้มาเป็นโสเภณีในกรุงเทพฯ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ นางสาวน้อย อายุ 17 ปี และ นางสาวนิค อายุ 15 ปี ทั้งสองคนเป็นบุตรของนายสมบุรณ์และนางสมใจ ซึ่งเป็นครอบครัวที่ยากจนมากในอำเภอแม่ริน จังหวัดพะเยา นอกจากนางสาวน้อยและนางสาวนิคแล้ว ครอบครัวนี้ยังมีบุตรเล็ก ๆ อีก 3 คน ซึ่งต่อมานายสมบุรณ์ได้ถึงแก่กรรมเนื่องจากโรคพิษสุราเรื้อรัง คงปล่อยให้นางสมใจและบุตรอีก 5 คนต้องดิ้นรนต่อสู้ชีวิตตามลำพัง แต่ถึงแม้ว่านางสมใจจะพยายามทำงานอย่างหนัก นางก็ไม่สามารถนำเงินมาเลี้ยงครอบครัวให้เป็นสุขได้ จนกระทั่งได้มีชายแปลกหน้าชื่อ นายสมชาย ได้เดินทางเข้าไปติดค่อนำเด็กสาว ๆ ให้เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ โดยจะให้ค่าตอบแทนแก่ผู้ปกครองของเด็กเหล่านั้นรายละ 3,000 บาท และรับปากว่าจะส่งเงินมาให้ผู้ปกครองของเด็กเหล่านั้นทุกเดือน นางสมใจจึงตัดสินใจให้นายสมชายนำบุตรสาวทั้งสองคนไปทำงานเป็นโสเภณี โดยที่ไม่ยินยอม และเมื่อถูกส่งมาถึงกรุงเทพฯ แล้ว นายสมชายได้นำตัวนางสาวน้อยและนางสาวนิคไปขายให้กับเจ้าของช่องแห่งหนึ่งย่านบางขุนพรหมซึ่งต่อมาถูกบังคับให้ขอตัว ถ้าขัดขืนก็จะมีการชื้อมอย่างทารุณ นายบุญชูเป็นคนหนึ่งซึ่งเข้าไปเที่ยวในสถานบริการแห่งนั้นพบเห็นเด็กสาวทั้งสองคนถูกทำทารุณกรรมไม่ไหวจึงเข้าไปแจ้งความกับตำรวจเพื่อให้ช่วยเหลือบุคคลทั้งสองออกมา จากการติดตามข่าวทราบว่าตำรวจได้ติดตามไปจับตัวนางสมใจผู้เป็นมารดาที่จังหวัดพะเยาเพื่อที่จะนำตัวมาลงโทษต่อไป

คำถามประกอบการนิพนธ์อย่างเรื่อง แม่ใจหิน

1. บุคคลใดบ้างที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ และถือว่าถูกละเมิดสิทธิด้านใด
2. นางสนใจมีสิทธิที่จะขายนางสาวน้อยและนางสาวนิตหรือไม่ เพราะเหตุใด
3. การกระทำของนางสาวน้อยและนางสาวนิตถือว่าเป็นการกระทำตามหน้าที่ของบุตรที่มีต่อบิดามารดาใช่หรือไม่ เพราะเหตุใด
4. ถ้าสมาชิกในสังคมขาดความรับผิดชอบไม่คำนึงถึงหน้าที่ต่อตนเองและต่อครอบครัวหรือต่อสังคมแล้ว สภาพสังคมจะมีลักษณะอย่างไร
5. การกระทำใดจากการนิพนธ์อย่างที่ว่า เป็นการปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองที่ถูกต้อง
6. การละเมิดสิทธิ เสรีภาพของบุคคลอื่นเกิดขึ้นจากสาเหตุใด
7. นักเรียนมีวิธีการปฏิบัติตนอย่างไรในการใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างถูกต้อง เพื่อให้สังคมเป็นสุข

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง องค์ประกอบและขอบเขตของการใช้สิทธิ

องค์ประกอบของสิทธิ

สิทธิมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. เจ้าของสิทธิ หรือผู้ถือสิทธิ ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้
2. บุคคลซึ่งมีหน้าที่ ได้แก่ บุคคลซึ่งจะต้องรับผิดชอบบังคับ เว้นแต่เขาจะกระทำหรืองดเว้นการกระทำบางประการ ทั้งนี้เพราะสิทธิและหน้าที่เป็นของคู่กัน เมื่อมีเจ้าของสิทธิตามข้อ (1) ก็ต้องมีบุคคลผู้มีหน้าที่ตามข้อ (2) และจะเรียกว่าผู้ถือ "หน้าที่ก็ได้" ผู้ที่จะมีหน้าที่ได้ย่อมต้องเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลเช่นเดียวกัน
3. การกระทำหรืองดเว้น ผู้ถือสิทธิสามารถเรียกร้องได้จากบุคคลผู้มีหน้าที่ กล่าวคือ สิทธิย่อมเป็นเหตุให้บุคคลมีหน้าที่ที่จะกระทำหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของเจ้าของสิทธิ
4. วัตถุแห่งสิทธิ ได้แก่ บางสิ่งบางอย่างซึ่งกระทำหรืองดเว้นตามข้อ (3) สิ่งนี้อาจเป็นวัตถุที่มีรูปร่าง อาจจะเป็นสิทธิหรือบุคคลก็ได้
5. เหตุให้เกิดสิทธิหรือเหตุให้สิทธิตกทอดไปยังผู้ถือสิทธิ ซึ่งได้แก่ ข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธิหรือทำให้สิทธิตกทอดไปยังเจ้าของสิทธิ

การใช้สิทธิคือ การแสวงหาประโยชน์จากอำนาจที่เราได้อยู่ตามกฎหมาย เช่น เรามีบ้านเราก็มีสิทธิเป็นเจ้าของบ้าน เราอาจใช้สิทธิด้วยการให้ผู้อื่นเช่าหรือเช่าอยู่อาศัยเอง เมื่อมีผู้อื่นเข้ามาในบ้านเราโดยไม่ชอบ เราก็ใช้สิทธิขับไล่ให้ออกจากบ้านเราได้ หรือกรณีลูกหนี้ชดเชยไม่ยอมชำระหนี้ เราอาจใช้สิทธิฟ้องร้องต่อศาลบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่เราได้ เป็นต้น

การใช้สิทธิต้องใช้โดยสุจริต กล่าวคือ ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย และไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือเสียหายแก่ผู้อื่น บุคคลหนึ่งบุคคลใดจะใช้สิทธิของตนทำความเดือดร้อนเสียหายหรือเป็นการเสื่อมสิทธิของบุคคลอื่นไม่ได้ เว้นแต่จะมีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย

สิทธิหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร

1. บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดา ในกรณีที่บิดาไม่ปรากฏ บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของมารดา
 2. บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตร ในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์
 3. บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา
 4. บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องอยู่ใต้อำนาจปกครองของบิดามารดา อำนาจปกครองของบิดามารดา ได้แก่
 - 4.1 กำหนดที่อยู่ของบุตร
 - 4.2 ทั่วโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน
 - 4.3 ให้บุตรทำงานตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะรูป
 - 4.4 เรียกบุตรคืนจากบุคคลอื่นซึ่งกักบุตรไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย
 5. ผู้ใดจะฟ้องร้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญามิได้ แต่เมื่อผู้นั้นหรือญาติสนิทของผู้นั้นร้องขอ อัยการจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้ กล่าวคือ ลูก หลาน จะฟ้อง พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย และทวดของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาไม่ได้
- ดังประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยเรื่อง การใช้สิทธิ
- มาตรา 421 การใช้สิทธิซึ่งจะมีแต่ให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น ท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย
- มาตรา 1562 ผู้ใดจะฟ้องร้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญามิได้ แต่เมื่อผู้นั้นหรือญาติสนิทของผู้นั้นร้องขอ อัยการจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้
- และประมวลกฎหมายอาญา ว่าด้วยเรื่อง การกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ
- มาตรา 282 ผู้ใดเพื่อให้สำเร็จความใคร่ของผู้อื่น เป็นตุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อการอนาจารซึ่งเด็กหญิงหรือหญิงอายุไม่เกินสิบแปดปี แม้เด็กหญิงหรือหญิงนั้นจะยินยอมก็ตามต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่หกพันถึงสามหมื่นบาท

แผนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง

แผนการสอนที่ 3 วิชาสังคมศึกษา ส 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เวลา 2 คาบ

เรื่อง สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

ความคิดรวบยอด

ประชาชนทุกคนที่อยู่ในระบอบประชาธิปไตยจะต้องปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถบอกหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยได้
2. นักเรียนสามารถบอกผลดีของการปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดได้
3. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ผลเสียซึ่งเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดได้
4. นักเรียนสามารถปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดได้อย่างถูกต้อง

เนื้อหา

หน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารการศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง การเลือกตั้งซ่อมที่ชลบุรี
2. เอกสารประกอบ การเรียนเรื่อง หน้าที่ของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย
3. หนังสือสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ส 102 หน้า 146
4. บทบาทผู้แสดงบทบาทสมมติ
5. แบบประเมินผลการทำงานกลุ่ม

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นเตรียม

1.1 ครูร่วมสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับหน้าที่ของครู ทหาร ตำรวจ นักเรียน และประชาชน ที่มีต่อประเทศชาติและต่อสังคม

1.2 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม ๆ ละ 7 - 8 คน

1.3 นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการกลุ่มอย่างละ 1 คน พร้อมทั้งศึกษาบทบาทและหน้าที่ในการทำงานกลุ่มของตนเองอย่างละเอียด

2. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง

ครูแจกเอกสารการศึกษาคณิศวาทอย่างเรื่อง การเลือกตั้งซ่อมที่ชลบุรี ให้นักเรียนศึกษาภายในเวลา 10 นาที จากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันคัดเลือกอาสาสมัครเพื่อแสดงบทบาทสมมติ โดยให้อาสาสมัครได้ศึกษาบทบาทของตัวละครอย่างละเอียดและออกมาแสดงบทบาทสมมติภายในเวลา 10 นาที

3. ขั้นวิเคราะห์

3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของตัวละครในเรื่อง การเลือกตั้งซ่อมที่ชลบุรี โดยศึกษาเอกสารประกอบการเรียนเรื่อง หน้าที่ของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยและหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน้า 146 เพื่อตอบคำถามที่ครูกำหนดให้

3.2 เลขานุการกลุ่มจดบันทึกผลการอภิปรายและสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาของกลุ่มไว้ จากนั้นจึงส่งตัวแทนกลุ่มละ 1 คน ออกมารายงานหน้าชั้นและเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มอื่นได้ซักถามข้อสงสัย

4. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปเกี่ยวกับเรื่อง สิทธิและหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอีกครั้ง เพื่อเลือกแนวทางปฏิบัติตนตามที่กฎหมายกำหนดได้อย่างถูกต้อง โดยครูจะจดบันทึกประเด็นสำคัญไว้บนกระดานและให้นักเรียนจดบันทึกลงสมุดต่อไป

5. ชั้นประเมินผล

- สังเกตจากการร่วมสนทนาเกี่ยวกับเรื่องสิทธิและหน้าที่ของประชาชน
- สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติของนักเรียน
- สังเกตจากการทำงานกลุ่มของนักเรียน
- สังเกตจากการรายงานหน้าชั้นของนักเรียน
- สังเกตจากการตอบคำถามของนักเรียน

กรณีตัวอย่างเรื่อง การเลือกตั้งซ่อมที่ชลบุรี

การเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดชลบุรีแทนตำแหน่งที่ว่างลงได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจากประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งและจากผู้เข้าสมัครรับเลือกตั้ง ดังนั้นบรรดาผู้ที่มิชอบเสียงทั้งหลายจึงถูกทาบทามจากพรรคการเมืองเพื่อให้เป็นหัวคะแนนให้กับพรรคของตน นายบุญโชติเป็นบุคคลหนึ่งที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ เขาจึงได้รับความสนใจจากผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นอย่างมาก และในที่สุดนายบุญโชติรับที่จะเป็นหัวคะแนนให้กับพรรคการเมืองคือ พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งนายบุญโชติก็พยายามหาเสียงให้อย่างเต็มที่ พอถึงกำหนดวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง บรรดาชาวบ้านก็ต่างพากันเดินทางไปใช้สิทธิเลือกตั้งกันตั้งแต่เช้า สำหรับนายบุญโชติเองก็เดินทางออกจากบ้านแต่เช้าเพื่อที่จะไปยังหน่วยเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิ์ ระหว่างทางนายบุญโชติได้ถูก ส.ค.ท. ก่ำพล เจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอนั้นจับตัวไปกักขังยังสถานที่แห่งหนึ่ง โดย ส.ค.ท. ก่ำพล อ้างว่า นายบุญโชติได้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์ แต่เจตนาจริงของ ส.ค.ท. ก่ำพล ก็คือไม่ต้องการให้นายบุญโชติไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั่นเอง ทั้งนี้เพราะ ส.ค.ท. ก่ำพล เองก็หาเสียงให้กับพรรคการเมืองซึ่งเป็นคู่แข่งกับพรรคประชาธิปัตย์ที่นายบุญโชติหาเสียงให้อยู่ และหลังจากการลงคะแนนเสียงสิ้นสุดลง ส.ค.ท. ก่ำพล ก็ปล่อยตัวนายบุญโชติให้เป็นอิสระ ซึ่งผลการนับคะแนนปรากฏว่าพรรคการเมืองคู่แข่งกับพรรคประชาธิปัตย์เป็นฝ่ายชนะในที่สุด

คำถามประกอบกรณีตัวอย่าง เรื่อง การเลือกตั้งซ่อมที่ชลบุรี

1. จากกรณีตัวอย่าง การกระทำใดที่ถือว่าเป็นการปฏิบัติตนตามหน้าที่ของประชาชน
ในระบอบประชาธิปไตย
2. การกระทำของบุคคลใดบ้างที่ถือว่าเป็นการปฏิบัติตามกฎหมายเลือกตั้งและไม่ปฏิบัติ
ตามกฎหมายเลือกตั้ง จงวิจารณ์เป็นข้อ ๆ
3. ถ้าประชาชนไม่ปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของตนตามที่กฎหมายกำหนด จะทำให้เกิด
ผลอย่างไรต่อสังคม
4. ถ้านักเรียนมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรในการใช้สิทธิ
เลือกตั้ง

บทบาทผู้แสดงบทบาทสมมติจากกรณีตัวอย่าง เรื่อง การเลือกตั้งซ่อมที่ชลบุรี

นายบุญโชติ มีลักษณะเป็นคนสุภาพเรียบร้อย ประชาชนให้ความเคารพนับถือ และมีความ
ซื่อสัตย์เป็นสำคัญ

ส.ค.ท.กำพล เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มักจะใช้อิทธิพลในทางที่ไม่ถูกต้องกับประชาชน
ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ เข้ามาหาเสียงในหมู่บ้านและขอรับรอง
ให้นายบุญโชติ เป็นหัวหน้าคะแนนให้กับพรรคของตน

ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรครวมมิตร รู้ว่าพรรคของตนสู้พรรคประชาธิปัตย์ไม่
ได้จึงออกอุบายให้ ส.ค.ท.กำพล นำตัวนายบุญโชติไปกักขังไว้ เพื่อที่นายบุญโชติจะไม่สามารถ
นำคนไปลงคะแนนเสียงได้

ชาวบ้าน สนใจฟังการหาเสียงของพรรคการเมืองและไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียง
เป็นอย่างมาก

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง หน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

ความหมายของหน้าที่

หน้าที่หมายถึง สิ่งที่บุคคลในรัฐหนึ่ง ๆ จะพึงกระทำหรือควรเว้นไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อความสงบเรียบร้อยและความเจริญก้าวหน้าของส่วนรวมและประเทศชาติ

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ หน้าที่หมายถึง ความรับผิดชอบที่สำคัญของประชาชนที่รัฐได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญให้เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติ เพื่อความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของบุคคลและส่วนรวม

ในแต่ละประเทศย่อมมีการบัญญัติหน้าที่สำคัญไว้ในรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นข้อกำหนดและแนวทางอันมั่นคงไว้สำหรับประชาชนที่ได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือพัฒนา และสร้างความมั่นคงในประเทศของตน

หน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

1. มีหน้าที่รักษาไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

2. มีหน้าที่ป้องกันประเทศ

3. มีหน้าที่รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ

4. มีหน้าที่ในการใช้สิทธิเลือกตั้งและสิทธิออกเสียงประชามติโดยสุจริต

5. มีหน้าที่เสียภาษีอากร

6. มีหน้าที่ช่วยเหลือราชการ

7. มีหน้าที่รับการศึกษาอบรมภายใต้เงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ต้องมีชื่อตัว ชื่อสกุล ต้องมีสัญชาติ ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน คนต่างด้าวมีหน้าที่ต้องมีใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว มีหน้าที่แจ้งเกิด แจ้งตาย เป็นต้น

แผนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง

แผนการสอนที่ 4 วิชาสังคมศึกษา ส 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เวลา 2 คาบ

เรื่อง ความมั่นคงของชาติ

ความคิดรวบยอด

สภาพทางเศรษฐกิจของประชาชนมีความมั่นคง จะส่งผลให้ประเทศพัฒนาขึ้นได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถบอกสาเหตุของปัญหาความมั่นคงของชาติทางด้านเศรษฐกิจได้
2. นักเรียนสามารถบอกผลดีของความมั่นคงของชาติทางด้านเศรษฐกิจที่มีต่อการพัฒนาประเทศได้
3. นักเรียนสามารถจำแนกได้ว่าการกระทำใดที่ส่งเสริมความมั่นคงของชาติทางด้านเศรษฐกิจ
4. นักเรียนสามารถเสนอแนวปฏิบัติที่ทำให้ประเทศพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจได้

เนื้อหา

ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ

- ผลผลิต ต่าง ๆ ภายในประเทศ
- ภาวะการมีงานทำของประชาชน
- รายได้ของประชาชน

สื่อการเรียนรู้

เอกสารการศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง ชีวิตของวินัย

หนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 102 หน้า 149

เอกสารประกอบการเรียนเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจ

แบบประเมินผลการทำงานกลุ่ม

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นเตรียม

1.1 ครูร่วมสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน

1.2 ครูให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างปัญหาทางเศรษฐกิจที่นักเรียนกำลังประสบอยู่ในชีวิตประจำวัน

1.3 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม ๆ ละ 7 - 8 คน

1.4 นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการ อย่างละ 1 คน

2. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง

ครูเล่ากรณีตัวอย่างเรื่อง ชีวิตของวินัย ให้นักเรียนฟัง พร้อมทั้งแจกเอกสาร การศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง ชีวิตของวินัย ให้นักเรียนได้ศึกษาประกอบการเรียน ภายในเวลา 15 นาที

3. ขั้นวิเคราะห์

3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีตัวอย่าง ที่ได้ศึกษาไปแล้ว พร้อมทั้งศึกษาเอกสารหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาเรื่อง ความมั่นคงของชาติทางด้านเศรษฐกิจ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน้า 149 และศึกษาเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อที่นักเรียนจะร่วมกันตอบคำถามตามที่ครูกำหนดให้

3.2 เลขานุการกลุ่มจดบันทึกผลการอภิปรายและสรุปประเด็นสำคัญของกลุ่มไว้ จากนั้นจึงส่งตัวแทนกลุ่มละ 1 คน ออกมารายงานหน้าชั้น พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกจากกลุ่มอื่น ๆ ใดมีโอกาสซักถามข้อสงสัย

4. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปอีกครั้งเกี่ยวกับปัญหาทางด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เพื่อหาข้อสรุปและแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยครูจะจดบันทึกประเด็นสำคัญไว้บนกระดาน เพื่อให้นักเรียนสามารถจดบันทึกลงสมุดได้

5. ขึ้นประเป็นผล

- สังเกตจากการตอบคำถามของนักเรียน
- สังเกตจากการอภิปรายของนักเรียน
- สังเกตจากการรายงานของนักเรียน
- สังเกตจากการทำงานกลุ่มของนักเรียน

กรณีตัวอย่างเรื่อง ชีวิตของวินัย

ค.ช.วินัย เป็นบุตรคนโตของครอบครัวยากจนในแถบสลัมคลองเตย พ่อแม่ของวินัยอายุมากแล้วและประกอบอาชีพรับจ้าง วินัยอาศัยอยู่กับพ่อแม่และน้องอีก 5 คน เขาต้องช่วยเหลือตัวเองมาโดยตลอด เมื่อวินัยอายุได้ 7 ปี เขาได้เข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาบริเวณใกล้บ้านนั่นเอง ผลการเรียนของวินัยไม่สู้จะดีนักเพราะวินัยได้คบกับเพื่อนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีนิสัยเกเรและชอบหนีโรงเรียนอยู่เสมอ วินัยสามารถเรียนจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขาไม่สามารถจะเรียนต่อได้เพราะฐานะของครอบครัวยากจนมากและในช่วงนี้วินัยได้พบกับชายคนหนึ่งชื่อ นายเอก นายเอกได้ชักชวนให้วินัยไปทำงานกับตน โดยให้วินัยมีหน้าที่นำยาเสพติดไปส่งให้กับลูกค้าที่ติดต่อขอซื้อ วินัยได้รับส่วนแบ่งมากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่ว่าจะขายได้มากหรือน้อย เขาได้นำเงินส่วนหนึ่งไปมอบให้พ่อแม่สำหรับไว้ใช้จ่ายในครอบครัว วินัยทำหน้าที่ติดต่อการค้ายาเสพติดจนกระทั่งตัวเองก็ติดยาเสพติดไปด้วย ร่างกายเขาเริ่มซูบผอม วินัยต้องหลบซ่อนเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่ตลอดเวลา จนในที่สุดเขาได้ล้มป่วยลงและไม่สามารถที่จะหาเงินมารักษาตัวเองได้ ในระยะนี้เขาเริ่มคิดได้ว่าเขาควรจะเลิกติดยาและถ้าหากเขาสามารถรักษาตัวเองจนหายจากการติดยาเสพติดได้แล้ว เขาอยากจะกลับไปเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาเพื่อที่จะสามารถประกอบอาชีพที่สุจริตได้ ต่อมาวินัยได้รับความช่วยเหลือจากนักสังคมสงเคราะห์โดยส่งตัวเขาไปรับการรักษายังโรงพยาบาลตำรวจจนอาการติดยาสามารถหายขาด วินัยจึงกลับเข้าไปศึกษาต่อจนจบชั้นมัธยมศึกษาและเข้าเรียนต่อในระดับอาชีวศึกษา เขาจบออกมาโดยทำงานเป็นช่างซ่อมรถยนต์ ปัจจุบันเขามีรายได้แน่นอน ไม่ต้อง

คอยหลบซ่อนเจ้าหน้าที่ตำรวจเหมือนแต่ก่อน ฐานะของเขาค่อยดีขึ้น ครอบครัวของวินัยเริ่มมีความสุขและในไม่ช้าวินัยกำลังคิดจะซื้อบ้านใหม่ให้กับครอบครัวของตนเอง

คำถามประกอบกรณีตัวอย่างเรื่อง ชีวิตของวินัย

1. การกระทำใดของวินัยที่ถือว่าเป็นการทำลายความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชาติ
2. การกระทำของนายเอกถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจหรือไม่ เพราะเหตุใด

3. การศึกษามีส่วนช่วยส่งเสริมความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจได้อย่างไรบ้าง
4. ถ้าประเทศมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจจะส่งผลอย่างไรต่อประชาชน
5. สาเหตุของปัญหาความมั่นคงทางเศรษฐกิจเกิดจากสิ่งใดบ้าง จงอธิบาย
6. นักเรียนมีวิธีปฏิบัติตนอย่างไรในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ

ความหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจหมายถึง การขยายตัวทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ การเพิ่มการลงทุน การเพิ่มประสิทธิภาพแรงงาน การขยายขนาดการผลิต และการเพิ่มผลผลิตในระบบเศรษฐกิจ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคนิคและโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ

พัฒนาการเศรษฐกิจเป็นการขยายกำลังการผลิตของชาติ การทำให้ดีขึ้นทั้งด้านการศึกษา การอนามัย ที่อยู่อาศัย และโภชนาการของประชากร

ลักษณะสำคัญของประเทศกำลังพัฒนา

1. ฐานะทางเศรษฐกิจ ประเทศกำลังพัฒนาผลผลิตมักขึ้นอยู่กับภาคการเกษตรกรรม ซึ่งโดยทั่วไปมักจะเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม

2. อัตราการมีงานทำ มักพบว่าประชากรมีภาวะการว่างงานสูง และจำนวนอัตราการเกิดอยู่ในอัตราสูง ทำให้ปริมาณการขยายตัวของงานไม่เพียงพอกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

3. ประสิทธิภาพในการผลิต มักจะขาดความรู้และความก้าวหน้าทางวิชาการ ตลอดจนขาดเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย

4. การลงทุน มักพบว่าประชาชนมีการออมต่ำ รายได้ไม่เพียงพอจากรายจ่าย

หลักการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจนั้น รายได้ของบุคคลและรายได้ประชาชาติมีความสำคัญอย่างมาก ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจึงพยายามส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำ เพื่อให้รายได้ของบุคคลสูงขึ้น อันเป็นผลทำให้รายได้ประชาชาติสูงขึ้นตามไปด้วย โดยส่งเสริมการลงทุนในประเทศ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดอัตราการเกิด ระดมเงินออมจากประชาชน ตลอดจนมีการนำเอาความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาช่วยในการผลิตให้มากขึ้น

แผนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง

แผนการสอนที่ 5 วิชาสังคมศึกษา ส 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เวลา 2 คาบ

เรื่อง ความมั่นคงของชาติ

ความคิดรวบยอด

การร่วมมือและปฏิบัติตามหน้าที่ของพลเมืองอย่างเคร่งครัด จะทำให้ประเทศชาติ
เกิดความมั่นคงและความสงบสุข

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถบอกความหมายของความมั่นคงทางด้านการปกครองได้
2. นักเรียนสามารถบอกสาเหตุที่ทำให้ขาดความมั่นคงทางด้านการปกครองได้
3. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ผลเสียซึ่งเกิดจากการขาดความมั่นคงทางด้านการปกครองได้
4. นักเรียนสามารถเสนอแนวทางปฏิบัติตนเพื่อให้ประเทศเกิดความมั่นคงทางด้านการปกครองได้

เนื้อหา

ความหมายของความมั่นคงด้านการปกครอง
องค์ประกอบของความมั่นคงด้านการปกครอง

สื่อการเรียนรู้

1. เอกสารการศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง อาวุธร้ายทำลายชาติ
2. หนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ส 102 หน้า 150 - 152
3. เอกสารประกอบการเรียนเรื่อง ความมั่นคงทางด้านการปกครอง
4. แบบประเมินผลการทำงานกลุ่ม

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นเตรียม

- 1.1 ครูร่วมสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย
- 1.2 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม ๆ ละ 7 - 8 คน
- 1.3 นักเรียนเลือกประธานและเลขานุการกลุ่มละ 1 คน

2. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง

ครูเล่ากรณีตัวอย่างเรื่อง อาวุธร้ายทำลายชาติให้นักเรียนฟัง พร้อมทั้งแจกเอกสารการศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง อาวุธร้ายทำลายชาติให้นักเรียนได้ศึกษา ภายในเวลา 15 นาที

3. ขั้นวิเคราะห์

3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มจะร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาความมั่นคงทางด้านการปกครองจากกรณีตัวอย่างที่ได้ศึกษาไปแล้ว พร้อมทั้งศึกษาเอกสารหนังสือแบบเรียนวิชา สังคมศึกษา ส 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง ความมั่นคงของชาติ หน้า 150 - 152 และศึกษาเอกสารประกอบการเรียนเรื่อง ความมั่นคงทางด้านการปกครอง เพื่อตอบคำถามที่ครูกำหนดให้

3.2 เลขานุการกลุ่มจะบันทึกผลการอภิปรายภายในกลุ่มและบันทึกประเด็นสำคัญ ซึ่งได้จากการตัดสินใจร่วมกันไว้ จากนั้นจึงส่งตัวแทนกลุ่มละ 1 คนออกมารายงานหน้าชั้น พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกจากกลุ่มอื่น ๆ ได้ซักถามข้อสงสัย

4. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับปัญหาความมั่นคงทางด้านการปกครองอีกครั้ง เพื่อตัดสินใจหาแนวทางปฏิบัติและแนวทางแก้ไขปัญหา โดยครูจะจดบันทึกประเด็นสำคัญไว้บนกระดาน เพื่อให้ นักเรียนสามารถจดบันทึกลงในสมุดได้ต่อไป

5. ขั้นประเมินผล

- สังเกตจากการอภิปรายของนักเรียน
- สังเกตจากการตอบคำถามของนักเรียน
- สังเกตจากการรายงานหน้าชั้นของนักเรียน
- สังเกตจากการทำงานกลุ่มของนักเรียน

กรณีตัวอย่างเรื่อง อาวุธร้ายทำลายชาติ

เช้าวันที่ 19 กุมภาพันธ์ที่ผ่านมา พล.ต.ต.วิชัย วิชัยธรพัฒน์ ผู้บังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 3 ได้มีคำสั่งให้รองผู้บังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 3 เดินทางโดยเครื่องบินเฮลิคอปเตอร์ไปยังหุบเขาคอยสังข์ เขตอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีสันคอยติดต่อกับประเทศพม่า เพื่อทำการจับกุมแหล่งค้าอาวุธสงครามขนาดใหญ่ หลังจากเกิดการปะทะกันขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนกับกลุ่มชาวเขา ผลปรากฏว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนสามารถยึดโรงงานผลิตอาวุธและอุปกรณ์ได้ทั้งหมด ในการปะทะกันดังกล่าวทางเจ้าหน้าที่ได้รับบาดเจ็บสาหัส 1 นาย

จากการที่นายเหลียง แซ่โจ้ว ซึ่งเป็นสายของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รายงานว่าได้พบแหล่งผลิตอาวุธขนาดใหญ่ในหุบเขาคอยสังข์ เขตอำเภอฝาง ซึ่งบริเวณดังกล่าวอยู่ในเขตของสามเหลี่ยมทองคำของประเทศไทย จากนั้นเวลา 09.00 น. เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน เขต 5 อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 นาย ได้เดินทางเท้าขึ้นไปค้นหาโรงงานผลิตอาวุธและกำลังอีกส่วนหนึ่งเดินทางโดยเฮลิคอปเตอร์ จนถึงเวลา 16.00 น. พลาสมชาย มีบุญ ได้เกิดปะทะกับยามที่เฝ้าค้นทางเป็นผลให้ถูกยิงบาดเจ็บสาหัส เมื่อกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนอีกส่วนหนึ่งได้ยินเสียงปืน จึงแยกย้ายกันเข้าโจมตีกลุ่มชาวเขาซึ่งเกิดปะทะกันนาน 4 ชั่วโมง กำลังฝ่ายตรงข้ามจึงล่าถอยเข้าป่าไป เจ้าหน้าที่จึงเข้าตรวจพื้นที่พบโรงงานผลิตอาวุธและเครื่องกระสุนปืนหลายชนิด นอกจากนี้ยังสามารถจับกุมตัวนายคี่ และนายหว่างไว้เป็นผู้ต้องหา จากคำให้การทราบว่า อาวุธดังกล่าวผลิตขึ้นเพื่อขายให้กับชาวเขาที่อาศัยอยู่ตามชายแดนของประเทศไทย เพื่อรวบรวมขึ้นเป็นกองกำลังติดอาวุธอิสระ จากนั้นจึงได้รายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับ พร้อมทั้งยึดอาวุธและเครื่องกระสุนปืนเข้าไว้เป็นของกลางและทำการเผาโรงงานดังกล่าวทิ้ง

คำถามประกอบการศึกษากรณีตัวอย่าง เรื่อง อาวุธร้ายทำลายชาติ

1. การกระทำใดที่ถือว่าทำให้ประเทศชาติขาดความมั่นคงทางด้านการปกครอง
 2. การขาดความมั่นคงทางด้านการปกครองเกิดมาจากสาเหตุใดบ้าง
 3. ถ้าโรงงานผลิตอาวุธแห่งนี้ไม่ถูกทำลายจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านการปกครองอย่างไรบ้าง
 4. องค์ประกอบใดบ้างที่จะช่วยส่งเสริมความมั่นคงของชาติทางด้านการปกครอง
 5. ถ้านักเรียนทราบถึงพฤติกรรมของผู้ที่กำลังคิดร้ายต่อชาติบ้านเมือง นักเรียนจะมีวิธีการปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านการปกครอง
 6. พลเมืองคมีหน้าที่ในการสร้างความมั่นคงของชาติทางด้านการปกครองอย่างไรบ้าง
- ให้เสนอแนะวิธีการพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง ความมั่นคงทางด้านการปกครอง

ความหมายของความสงบภายใน

ความสงบภายในหมายถึง สภาวะในประเทศซึ่งปราศจากโจรผู้ร้าย หรือปราศจากการก่อวินาศกรรมทำลาย หรือการใช้กำลังเพื่อล้มล้างรัฐบาลและระบบการปกครองแผ่นดิน หรือ

หมายถึง สภาวะที่ปราศจากภัยอันตรายต่าง ๆ ที่กระทบกระเทือนต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการดำเนินงานโดยชอบของประชาชน จนประชาชนเกิดความมั่นใจในหลักประกันต่าง ๆ ที่รัฐได้กำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองป้องกันให้ความปลอดภัยแก่ประชาชน กล่าวโดยสรุปความสงบภายในน่าจะหมายถึง

1. สภาพซึ่งปราศจากการคุกคามอย่างร้ายแรงจากภัยอันตรายต่าง ๆ ต่อการดำรงชีวิตของประชาชน
2. ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกฎหมาย กลไก มาตรการและอำนาจของรัฐว่าจะเป็นที่พึ่ง ให้หลักประกันต่อการดำรงชีวิตของคนได้
3. โอกาสที่ประชาชนจะเจริญก้าวหน้า หรือมีความหวังที่จะได้รับความเจริญตามควรแก่ศักยภาพ โดยปราศจากการแทรกแซง หรือขัดขวางจากอำนาจที่มีชอบ หรือการกระทำที่ไม่ชอบธรรมจากบุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่น
4. สภาวะที่ปราศจากการบ่อนทำลายทางเศรษฐกิจ สังคม และความเรียบร้อยต่าง ๆ ไม่มีการใช้กำลังเพื่อล้มล้างรัฐบาล หรือระบบการปกครองของประเทศ โดยบุคคลบางกลุ่มบางหมู่ บางพวก เพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง
5. สภาพที่ปราศจากการประทุษร้ายใด ๆ จากองค์การหรือขบวนการที่ดำเนินการโดยไม่เปิดเผย ต่อความมั่นคงของประเทศในด้านต่าง ๆ
6. สถานการณ์ที่ปลอดจากการแทรกแซงของบุคคลใด หรือกลุ่มใด ที่มีความประสงค์ร้ายต่อประเทศชาติบ้านเมือง ด้วยการใช้อำนาจที่มีอยู่ในประเทศเป็นเครื่องมือในการสร้างความไม่สงบภายในประเทศ เช่น การยุยงให้ประชาชนใช้กำลังต่อต้านรัฐบาล เป็นต้น

การป้องกันประเทศหมายถึง การคุ้มครองรักษาประเทศให้มีความปลอดภัยและมีความมั่นคง เพื่อให้พ้นภัยอันตรายจากการรุกรานของศัตรูภายนอกประเทศ

การป้องกันประเทศถือเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน เพราะเป็นการปฏิบัติงานเพื่อรักษาเอกราชของชาติไว้และเป็นการกระทำความคิดที่น่ายกย่อง รัฐบาลจะต้องเป็นองค์การสำคัญในการป้องกันประเทศด้วยการกำหนดนโยบายที่ถูกต้อง และใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การทูต การทหาร หรือใช้มาตรการอื่น ๆ ที่จำเป็น รวมทั้งจัดให้มีหน่วยงานและกองกำลังหลักในการป้องกันประเทศด้วย

อุปสรรคของการรักษาความสงบภายในและการป้องกันประเทศ

1. การขาดแคลนกำลังเจ้าหน้าที่ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการรับภาระในการรักษาความสงบและการป้องกันประเทศ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ
2. การขาดแคลนงบประมาณ การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องอาศัยงบประมาณจำนวนมาก โดยเฉพาะงบประมาณที่ใช้ในการป้องกันประเทศเกี่ยวกับการจัดซื้ออาวุธ และอุปกรณ์ต่างๆ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องช่วยเหลือสนับสนุนรัฐบาลและประเทศชาติด้วยการชำระภาษีและเสียสละในการบริจาคทรัพย์สินเพื่อใช้ในการรักษาเอกราชและอธิปไตยของชาติ
3. ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศหรือการแทรกแซงจากต่างประเทศ ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลให้เกิดความไม่สงบภายในประเทศได้
4. อุปสรรคจากความไม่เต็มใจหรือการขาดความสำนึกในหมู่ประชาชนที่จะร่วมรับผิดชอบในการรักษาความสงบภายในและการป้องกันประเทศ
5. อุปสรรคอันเกิดจากกลไกของรัฐ โดยเฉพาะในเรื่องการฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือการเบียดบังผลประโยชน์ของชาติ ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน
6. อุปสรรคจากการขาดวินัยของประชาชนในชาติ
7. อุปสรรคอันเกิดจากนโยบายและระบบของรัฐบาล

แผนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง

แผนการสอนที่ 6 วิชาสังคมศึกษา ส 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เวลา 2 คาบ
เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความคิดรวบยอด

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่อำนวยประโยชน์ให้กับสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ถ้าขาด
ความสมดุลของป่าไม้จะทำให้เกิดความแห้งแล้งและอุทกภัย

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถบอกประโยชน์ของป่าไม้ได้
2. นักเรียนสามารถบอกสาเหตุของการที่ป่าไม้ถูกทำลายได้
3. นักเรียนสามารถสรุปผลกระทบของการทำลายป่าไม้ที่มีต่อมนุษย์ได้
4. นักเรียนสามารถเสนอแนะวิธีการป้องกันการทำลายป่าไม้ได้

เนื้อหา

1. ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติ
2. วิธีการอนุรักษ์ป่าไม้

สื่อการเรียนรู้

1. กรณีตัวอย่างเรื่อง น้ำคาซาวใต้
2. รูปภาพป่าไม้ รูปภาพป่าไม้ถูกทำลาย
3. หนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน้า 157 -

4. เอกสารประกอบการเรียนเรื่อง ความสำคัญของป่าไม้
5. แบบประเมินผลการทำงานกลุ่ม

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นเตรียม

1.1 ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับสภาพป่าไม้โดยทั่วไปของประเทศไทย

1.2 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม ๆ ละ 7 - 8 คน

1.3 นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการอย่างละ 1 คน

2. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง

ครูเล่ากรณีตัวอย่างเรื่อง น้ำคาวขาวได้ พร้อมทั้งให้นักเรียนทุกคนศึกษาเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง น้ำคาวขาวได้ ที่ครูแจกให้ ภายในเวลา 10 นาที

3. ขั้นวิเคราะห์

3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างที่ศึกษาไปแล้ว เพื่อสรุปแนวความคิดเกี่ยวกับการแก้ปัญหาการทำลายป่าไม้ โดยให้ศึกษาเอกสารหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน้า 157 - 158 เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และศึกษาเอกสารแบบเรียนเรื่อง ความสำคัญของป่าไม้ เพื่อตอบคำถามที่ครูกำหนดให้

3.2 เลขานุการกลุ่มทำหน้าที่จดบันทึกการประชุมและสรุปผลการอภิปรายของกลุ่มคนไว้ จากนั้นจึงส่งตัวแทนกลุ่มละ 1 คน ออกมารายงานหน้าชั้น พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกจากกลุ่มอื่น ๆ ได้ซักถามข้อสงสัย

4. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนจะร่วมกันอภิปรายสรุปอีกครั้ง เพื่อหาแนวทางในการป้องกันและอนุรักษ์รักษาป่าไม้ โดยครูจะจดบันทึกประเด็นสำคัญไว้บนกระดานเพื่อให้นักเรียนได้จดลงสมุดต่อไป

5. ขั้นประเมินผล

- สังเกตจากการร่วมอภิปรายของนักเรียน
- สังเกตจากการรายงานหน้าชั้นของนักเรียน
- สังเกตจากการตอบคำถามของนักเรียน
- สังเกตจากการทำงานกลุ่มของนักเรียน

กรณีตัวอย่างเรื่อง น้ำคาชาวได้

พื้นที่ส่วนใหญ่ทางภาคใต้ของประเทศไทยยังคงเป็นภูเขาและป่าไม้อันอุดมไปด้วย

ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ มากมายซึ่งส่งผลต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนในแถบนั้น โดยเฉพาะป่าไม้ประชาชนได้รับประโยชน์มากที่สุดเพราะทำให้เกิดฝนตกและป่าไม้ยังทำหน้าที่ในการดูดซับน้ำ ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์สามารถใช้ในการเกษตรกรรมได้เป็นอย่างดี ทำให้ประชาชนมีเศรษฐกิจดีขึ้นดังนั้นพวกเขาจึงรักและหวงแหนป่าไม้มาก และที่สำคัญคือพวกเขามีผู้นำที่เอาใจใส่ในการดูแลป่าไม้อย่างจริงจัง ดังเช่นนายสมผู้ใหญ่นายของหมู่บ้านโสน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช นายสมเป็นผู้หนึ่งที่รณรงค์รักษาป่าไม้ตลอดมาเพราะนายสมรู้ว่าถ้าป่าไม้ถูกทำลายจะส่งผลกระทบอย่างไรบ้างต่อประชาชน แต่แล้วก็เกิดเหตุการณ์ขึ้นจนได้กล่าวคือ วันหนึ่งในฤดูร้อนที่ผ่านมาได้มีกลุ่มคนแปลกหน้ากลุ่มหนึ่งเดินทางเข้ามาในหมู่บ้านนี้ พร้อมด้วยเครื่องมือเช่น เลื่อยไฟฟ้า ขวาน เป็นต้น นายสมทราบข่าวจึงแต่งตั้งให้ราษฎรทำหน้าที่เวรยามในการสอดส่องดูแลป่าไม้มากยิ่งขึ้น สร้างความลำบากใจให้กับคนกลุ่มนั้นเป็นอย่างมาก จนในที่สุดนายองชัยหัวหน้าของกลุ่มคนดังกล่าวได้ติดต่อกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่คนหนึ่งในจังหวัดเพื่อขอร้องให้ช่วยติดต่อกับนายสมผู้ใหญ่นายโดยมอบเงินจำนวนหนึ่งให้ เพื่อที่พวกเขาจะสามารถเข้าไปตัดไม้ในป่าได้สะดวกขึ้น เมื่อนายสมถูกขอร้องจากผู้มีพระคุณจึงยอมทำเป็นไม่รู้ไม่เห็นและไม่เอาใจใส่ในการดูแลรักษาดังเช่นแต่ก่อน นายองชัยกับพรรคพวกจึงสามารถตัดไม้ได้จำนวนมากโดยที่ไม่มีราษฎรคนใดกล้าเข้าไปเกี่ยวข้อง ป่าไม้ถูกทำลายมากขึ้น ๆ จนเป็นพื้นที่บริเวณกว้าง และเมื่อเกิดฝนตกลงมาครั้งใดก็มักจะทำให้เกิดน้ำท่วมอย่างฉับพลัน สร้างความเสียหายให้แก่พืชผลทางการเกษตรของชาวบ้านเป็นอย่างมาก แต่พรรคพวกของนายองชัยก็ยังคงตัดไม้ต่อไปอีก และในที่สุดเมื่อฤดูฝนมาถึงได้เกิดพายุฝนตกติดต่อกันหลายวัน ป่าไม้ไม่สามารถที่จะดูดซับน้ำได้ทันจึงเกิดน้ำป่าไหลท่วมบ้านเรือนของชาวบ้าน ทำลายชีวิตและทรัพย์สินของหมู่บ้านโสนทั้งหมด ผู้คนล้มตายจำนวนมาก บ้านเรือนพังทลาย ประชาชนได้รับความเดือดร้อนแสนสาหัส แต่นายองชัยกับพรรคพวกยังสามารถรอดพ้นเจ้าหน้าที่ไปได้ เหตุการณ์ดังกล่าวจึงไม่มีใครรับผิดชอบ

คำถามประกอบกรณีตัวอย่างเรื่อง น้ำตาชาวดั

1. สภาพภูมิประเทศของภาคใดมีลักษณะอย่างไร
2. สาเหตุที่แท้จริงของการเกิดน้ำท่วม เกิดจากองค์ประกอบใดบ้าง
3. ป่าไม้มีความสัมพันธ์กับการเกิดน้ำท่วมได้อย่างไร
4. ถ้าป่าไม้ถูกทำลายลงไปหมดจะส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสัตว์

อย่างไรบ้าง

5. นักเรียนมีวิธีปฏิบัติคนอย่างไร ในการร่วมป้องกันและรักษาป่าไม้ไม่ถูกทำลาย
6. ให้นักเรียนยกตัวอย่างของประโยชน์และการอนุรักษ์ป่าไม้ พร้อมอธิบายอย่าง

ชัดเจน มา 3 ประการ

7. การประกาศเขตป่าสงวนหรือการประกาศใช้พระราชกำหนดปิดป่าจะช่วยแก้ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าได้จริงหรือไม่ เพราะเหตุใด

เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง ความสำคัญของป่าไม้

ชนิดของป่าไม้ในประเทศไทย

ป่าไม้ในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ป่าไม้ผลัดใบ ซึ่งมีร้อยละ 30 ของเนื้อที่ป่าในประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 4 ชนิด

ดังนี้

- 1.1 ป่าดิบเมืองร้อน เป็นป่าที่อยู่ในเขตร้อนผ่านตลอดทั้งปี มีปริมาณน้ำฝนมาก

ดินมีความชุ่มชื้นสูง มีอยู่กระจายทั่วทุกภูมิภาค

- 1.2 ป่าสน มีกระจายเป็นหย่อม ๆ ตามภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- 1.3 ป่าผลูหรือป่าปิง มักอยู่ตามที่ราบลุ่มมีน้ำขังอยู่เสมอ และตามริมฝั่งทะเลที่มี

โคลนเลน

- 1.4 ป่าชายหาด มักอยู่ตามชายฝั่งทะเลที่เป็นกรวดทรายและโขดหิน

2. ป่าผลัดใบ แบ่งออกเป็น 3 ชนิดคือ

- 2.1 ป่าเบญจพรรณ มีอยู่ทั่วไปทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียง

เหนือ

- 2.2 ป่าแพะ ป่าแดง ป่าเต็งรัง อยู่ทางภาคเหนือ ภาคกลาง

- 2.3 ป่าหญ้า เป็นบริเวณป่ากร้าง หญ้าที่ขึ้นเช่น หญ้าคา แฝกหอม สาบเสือ

การทำลายป่าไม้

1. การลักลอบโค่นไม้และเผาทำลายป่า ในบริเวณคั่นน้ำลำธารเพื่อทำไร่เลื่อนลอย
2. การทำลายป่าเพื่อต้องการที่ดินเพื่อการกสิกรรม
3. การตัดไม้เพื่อทำฟืนและเผาถ่าน
4. การลักตัดไม้มีค่าเพื่อทำการค้าแปรรูป หรือใช้สอยส่วนตัว

ประโยชน์ของป่าไม้โดยตรง

1. ได้ไม้
2. ได้เชื้อเพลิง
3. ใช้เป็นวัตถุเคมี
4. ได้อาหาร
5. ได้ยารักษาโรค
6. ใช้ทำเส้นใย
7. ชัน น้ำมัน และยางไม้
8. ผักใช้ฟอกหนังและทำสี
9. อาหารสัตว์

ประโยชน์ของป่าไม้โดยทางอ้อม

1. ทำให้ฝนตกเพิ่มขึ้น และมีความชุ่มชื้นในอากาศสม่ำเสมอ
2. บรรเทาความร้ายแรงของลมพายุ
3. ป้องกันการกัดเซาะของดิน
4. บรรเทาอุทกภัย
5. ทำให้น้ำไหลอยู่สม่ำเสมอตลอดปี
6. เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า
7. เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ

ผลกระทบจากการทำลายป่าไม้

1. ดินฟ้าอากาศแปรปรวน
2. เกิดน้ำท่วม
3. เสียความอุดมสมบูรณ์ของดิน
4. ฝวดินถูกทำลาย
5. สัตว์ป่าไร้ที่อยู่อาศัย

สาเหตุโดยตรงของการเกิดน้ำท่วม

1. ปริมาณน้ำฝน โดยทั่วไปดินมักจะรับน้ำไว้ได้และเก็บน้ำไว้จนอิ่มตัว แต่ถ้าฝนตกมากขึ้น ๆ ดินก็ไม่สามารถดูดซับน้ำไว้ได้หมด จึงเกิดการเอ่อล้นกลายเป็นน้ำท่วม
2. การไหลของน้ำตามผิวดิน หมายถึง น้ำที่ไหลบ่าไปตามผิวดิน หรือน้ำที่ระบายไปตามที่ต่าง ๆ ภายใตผิวดิน อัตราการไหลของน้ำที่รวดเร็วขึ้นจะทำให้เกิดน้ำท่วม
3. ความจุของธารน้ำไหล สำหรับทางน้ำมักจะมีเป็นครั้งคราวที่ไม่สามารถรับน้ำไว้ได้
4. ลักษณะภูมิประเทศ ถ้าเป็นที่ลุ่มต่ำซึ่งอยู่ถัดจากคันน้ำธรรมชาติก็จะมีน้ำท่วมขังอยู่นาน บางแห่งคันน้ำธรรมชาติสูงและแข็งแรงก็ปิดกั้นน้ำไม่ให้ไหลออกได้

วิธีอนุรักษ์และปรับปรุงเกี่ยวกับป่าไม้

1. ป้องกันการบุกรุก^{รุก}ทำลายป่าโดยเด็ดขาด
2. ป้องกันการลักลอบตัดไม้และโค่นไม้เพื่อการค้า
3. ป้องกันความเสียหายที่เกิดจากไฟป่า
4. ป้องกันแมลงและเชื้อโรคที่เกิดแก่ป่า
5. ป้องกันความเสียหายเนื่องจากน้ำสัดว่เข้าไปเลี้ยงในป่า
6. ปรับปรุงวิธีการตัดไม้
7. การใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่า

พระราชบัญญัติป่าไม้ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2518

ป่า หมายความว่า ไม้สักและไม้อื่นทุกชนิดที่เป็นต้น เป็นกอ เป็นเถา รวมตลอดถึงไม้ที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร ไม้ไผ่ทุกชนิด ปาล์ม หวาย ตลอดจนราก ปุ่ม คอ เศษ ปลายและกิ่งของสิ่งนั้น ๆ ไม่ว่าจะถูกตัด ทอน เลื่อย ม่า ถาก ขุด หรือกระทำการอื่นใด

ท่าไม้ หมายความว่า ตัด หั่น กาน โคน ลิด เลื่อน ถาก ทอน ขุด ชักลากไม้ในป่าหรือนำไม้ออกจากป่าด้วยประการใด ๆ และหมายความรวมถึงการกระทำความดังกล่าวกับไม้สัก หรือไม้อย่างที่ขึ้นอยู่ในดินที่ไม่ใช่ป่า หรือการนำไม้สักหรือไม้อย่างออกจากที่ดินที่ไม่ขึ้นอยู่ด้วย

แผนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง

แผนการสอนที่ 7 วิชาสังคมศึกษา ส 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เวลา 2 คาบ

เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความคิดรวบยอด

ปัญหาน้ำเสีย อากาศเป็นพิษ เสียงเป็นพิษ ทำให้เกิดอันตรายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถบอกความหมายของคำว่า ภาวะมลพิษ ได้
2. นักเรียนสามารถบอกสาเหตุของการเกิดภาวะมลพิษของสิ่งแวดล้อมได้
3. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ผลเสียที่เกิดจากภาวะมลพิษของสิ่งแวดล้อมได้
4. นักเรียนสามารถเสนอวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหาภาวะมลพิษของสิ่งแวดล้อมได้

เนื้อหา

ปัญหาการเกิดภาวะมลพิษของสิ่งแวดล้อม

- ความหมายของคำว่า ภาวะมลพิษ
- ภาวะมลพิษของน้ำ
- ภาวะมลพิษของอากาศ
- ภาวะมลพิษของเสียง

สื่อการเรียนรู้

กรณีตัวอย่างเรื่อง ชีวศรคาถา

หนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน้า 155 - 156

เอกสารประกอบการเรียนเรื่อง ปัญหามลภาวะ

แบบประเมินผลการทำงานกลุ่ม

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นเตรียม

1.1 ครูนำรูปโรงงานอุตสาหกรรม น้ำเสีย ควันดำ ให้นักเรียนดูและร่วมสนทนาถึงผลเสียที่มนุษย์และสิ่งแวดล้อมได้รับจากปัญหาดังกล่าว

1.2 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม ๆ ละ 7 - 8 คน

1.3 นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการ อย่างละ 1 คน

2. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง

ครูเล่ากรณีตัวอย่าง พร้อมทั้งให้นักเรียนทุกคนศึกษาเอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง ชีวไตรคาถา ประกอบ ภายในเวลา 10 นาที

3. ขั้นวิเคราะห์

3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการณ์ตัวอย่างที่ศึกษาไปแล้ว โดยศึกษาเอกสารหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน้า 155 - 156 เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และศึกษาเอกสารประกอบการเรียนเรื่อง ปัญหามลภาวะ เพื่อร่วมกันตอบคำถามที่ครูกำหนดให้

3.2 เลขานุการกลุ่มทำหน้าที่จดบันทึกประเด็นสำคัญที่กลุ่มของคนได้ร่วมกันตัดสินใจและหาแนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับปัญหามลภาวะพิษของสิ่งแวดล้อม จากนั้นจึงส่งตัวแทนกลุ่มละ 1 คน ออกมารายงานหน้าชั้น พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกจากกลุ่มอื่น ๆ ได้ซักถามข้อสงสัย

4. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนทุกคนร่วมกันอภิปรายสรุป เกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหามลภาวะพิษของสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ถือเป็นแนวปฏิบัติโดยครูจะจดบันทึกประเด็นสำคัญจากการอภิปรายไว้บนกระดาน สำหรับที่จะให้นักเรียนได้จดลงสมุดต่อไป

5. ขั้นประเมินผล

- สังเกตจากการสนทนากับครู
- สังเกตจากรายงานหน้าชั้น
- สังเกตจากการตอบคำถามของนักเรียน

กรณีตัวอย่างเรื่อง ชีวศรคาถา

ย่านรังสิตปัจจุบันกำลังเป็นเขตขยายตัวทางอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ทั้งนี้เพราะมีการสร้างโรงงานต่าง ๆ ขึ้นมาจำนวนมาก ทำให้เป็นการสร้างงานให้กับคนไทยจำนวนมากไม่น้อย นายสมปองและนางลำคองสองสามีภรรยาซึ่งอาศัยอยู่ที่อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ก็เป็นบุคคลหนึ่งผู้ที่ได้สมัครเข้าทำงานกับโรงงานฟอกหนังสัตว์ที่นั่น โดยนายสมปองทำหน้าที่ในการควบคุมการทำงานของเครื่องจักรและนางลำคองมีหน้าที่ในการผสมสารเคมีในการฟอกหนังสัตว์ (โซเดียมไฮโครคลไรด์และฟลอยาซิน) ทั้งนายสมปองและนางลำคองต้องทำงานในโรงงานวันละ 10 ชั่วโมงเป็นเวลานานถึง 10 ปีมาแล้ว ทุกวันเขาทั้งสองและคนงานคนอื่น ๆ จะต้องได้ยินเสียงเครื่องจักรที่มีเสียงดังทำงานและจู่ๆก็ต้องดมกลิ่นสารเคมีที่โชยฟุ้งหุ้งหิว โดยปราศจากเครื่องป้องกันแต่ประการใด ถึงแม้บรรดาคนงานทั้งหลายเคยขอร้องให้เจ้าของโรงงานจัดหาอุปกรณ์สำหรับความปลอดภัยต่าง ๆ มาให้คนงานใช้ แต่ก็ได้รับการปฏิเสธทุกครั้ง นอกจากนี้ควันและเขม่าของโรงงานยังสร้างความรำคาญให้กับชาวบ้าน ตลอดจนน้ำเสียที่ถูกระบายลงสู่คลองหลังโรงงานเกิดเน่าเสีย จนชาวบ้านแถบนั้นไม่สามารถที่จะนำน้ำไปใช้ในการเกษตรได้ สัตว์น้ำก็อาศัยอยู่ไม่ได้เพราะในน้ำมีสารเคมีเจือปนอยู่ ปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการดูแลอย่างจริงจังจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ จนในที่สุดทั้งนายสมปองและนางลำคองเกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน มีนศีรษะและรู้สึกว่ารำกายอ่อนเพลีย เขาทั้งสองไปพบแพทย์เพื่อตรวจร่างกาย แพทย์ได้แนะนำว่า ในร่างกายของบุคคลทั้งสองมีสารเคมีสะสมอยู่มาก ตลอดจนระบบการทำงานของทุกอวัยวะสมควรที่บุคคลทั้งสองควรจะหยุดพักผ่อนและหาทางอื่นทำ สำหรับนายสมปองและนางลำคองนั้นโอกาสหางานใหม่ทำคงเป็นไปได้ยากเพราะไม่มีความรู้เพียงพอ เขาทั้งสองจึงต้องทนทำงานยังโรงงานแห่งนั้นต่อไปจนกว่าร่างกายของเขาจะหนักอึ้งและต้องลาออกจากงานเอง

คำถามประกอบกรณีตัวอย่างเรื่อง ชีวศรคาถก

1. ปัญหามลภาวะพิษ หมายถึงอะไร
2. ปัญหาน้ำเสีย อากาศเสีย และเสียงเป็นพิษ เกิดมาจากสาเหตุใดบ้าง
3. อาการคลื่นไส้ อาเจียน มึนศีรษะ อ่อนเพลียและอารมณ์หงุดหงิด เกิดจาก

ปัญหามลภาวะพิษในโรงงานใช่หรือไม่ เพราะเหตุใด

4. วิธีการระบายน้ำเสียที่ถูกต้องควรมีวิธีการอย่างไรบ้าง
5. เจ้าของโรงงานควรปฏิบัติอย่างไร เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภาวะมลพิษ
6. ปัญหาภาวะมลพิษของโรงงานนี้ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านแถบนั้นอย่างไรบ้าง
7. ปัญหาภาวะมลพิษที่นักเรียนประสบอยู่ในชีวิตประจำวันมีอะไรบ้าง จงยกตัวอย่าง
8. นักเรียนจะมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลภาวะพิษได้อย่างไรบ้าง
9. ปัญหาภาวะมลพิษที่เกิดขึ้นในโรงเรียนมีเรื่องใดบ้าง และนักเรียนจะมีวิธีการแก้ไข

ปัญหานั้นได้อย่างไร

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง ปัญหามลภาวะ

สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ หรือ Pollution ซึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ หรือโดยทางตรงและทางอ้อม อาจแบ่งออกได้ดังนี้

1. น้ำเป็นพิษ (Water pollution) ได้แก่ น้ำทิ้งและน้ำเสียที่ผู้คนตลอดจนโรงงานอุตสาหกรรมปล่อยลงสู่แหล่งน้ำต่าง ๆ ทำให้แม่น้ำลำคลอง ทะเล และมหาสมุทรเกิดเป็นพิษขึ้นมา ซึ่งจำแนกที่มาของน้ำเสียได้ 3 ทางคือ

ก. น้ำเสียที่เกิดจากการชักล้างและใช้น้ำประจำวันของผู้คน รวมทั้งน้ำเสียจากการเกษตรกรรม เช่น พริกขี้หนู และยาฆ่าแมลง ซึ่งมีสารพิษตกค้าง และโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหนักและเบา ปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำลำคลองทั้งสิ้น

ข. น้ำเสียซึ่งเกิดจากการที่คนทิ้งของเสีย ลงสู่แม่น้ำ ลำคลอง และมหาสมุทร เช่น เศษขยะมูลฝอย หรือน้ำมันที่รั่วไหลลงสู่ทะเล ทำให้เกิดอันตรายต่ออาหารปลา กุ้ง และสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ

ค. น้ำเสียที่เกิดจากบรรยากาศ กล่าวคือในบรรยากาศมีหมอกควันของเสียลอยตัวอยู่จำนวนมาก โดยเฉพาะย่านอุตสาหกรรม เมื่อเกิดฝนตกลงมาก็จะนำสารเคมีเหล่านั้นตกลงสู่พื้นดินด้วย

2. อากาศเป็นพิษ (Air pollution) อากาศเป็นพิษนี้คือ สิ่งแวดล้อมชนิดแรกที่มีมนุษย์สร้างขึ้น นับจากการเริ่มรู้จักวิธีจุดไฟเพื่อทำให้เกิดแสงสว่าง หรือหุงหาอาหาร มนุษย์ก็ทำให้อากาศเสียแล้ว ปัจจุบันอากาศเป็นพิษเช่น ฝุ่นละออง เขม่าควัน เถ้าถ่าน หมอกควัน กลิ่นเหม็นเน่า แก๊สต่าง ๆ รวมทั้งควันเสียจากท่อไอเสียรถยนต์ ควันพิษจากโรงงาน ซึ่งจากการสำรวจสถิติของชาวนิวยอร์กพบว่า อัตราการตายจากโรคซึ่งเกิดจากคนหายใจเอาอากาศเป็นพิษเข้าสู่ปอดเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 200 และอัตราการตายด้วยโรคหลอดเลือดอีกเสมอเรือรังก็เพิ่มขึ้นร้อยละ 500

3. เสียงเป็นพิษ (Sound pollution) เกิดจากเสียงที่มีความดังเกินขีดปกติ ที่หูของมนุษย์จะรับได้ เช่น เสียงจากเครื่องบิน รถมอเตอร์ไซด์ โรงงานทอผ้า เป็นต้น

แหล่งน้ำเป็นพิษ จะประกอบด้วยสารที่ทำให้เกิดภาวะเป็นพิษดังนี้

1. สารอนินทรีย์ มีอยู่ทั่วไปจากน้ำเสียของโรงงานอันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความกระด้าง จนน้ำไม่สามารถใช้ในด้านกรอุปโภคและบริโภคได้ ในโตรเจน และฟอสฟอรัสก็เป็นสารอนินทรีย์อีประเภทหนึ่งที่ทำให้สาหร่ายเจริญเติบโต ซึ่งเป็นการเพิ่มความสกปรก
2. สารที่เป็นกรด - ด่าง เช่น กรดกำมะถัน เป็นต้น
3. สารแขวนลอย ทำให้ออกซิเจนภายในน้ำลดลง ซึ่งยังเป็นการลดคุณค่าทางการพักผ่อนหย่อนใจอีกด้วย
4. สารเคมีเป็นพิษและสารกัมมันตภาพรังสี จากยาฆ่าแมลง จากโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้เกิดโรคมินามาตะ เนื่องจากการปล่อยของเสียที่มีปรอทปนอยู่ลงสู่แหล่งน้ำ
5. สารที่ทำให้เกิดฟอง จากโรงงานทอผ้า โรงงานกระดาษ โรงงานเคมี และโรงงานทำผงซักฟอก

สำหรับสารเคมีที่สำคัญของโรงงานฟอกหนังสัตว์มีอยู่ 2 ชนิดคือ

1. โซเดียมไฮโครอไซด์ มีฤทธิ์เป็นด่าง ทำหน้าที่กัดสิ่งต่าง ๆ ให้เปื่อยง่ายขึ้น อันตรายสำหรับมนุษย์ ถ้าสัมผัสโดยตรงผิวหนังจะถูกกัด มีอาการปวดแสบปวดร้อน ผิวหนังจะมีผื่นคันแดงและอักเสบ อาจมีอันตรายถึงชีวิต
2. ฟอรัมาลิน มีสารเมทานอล 15% ผสมอยู่ด้วย ใช้ดองสัตว์และพืช ใช้ฆ่าเชื้อโรค และเชื้อรา อันตรายสำหรับมนุษย์ ถ้าหายใจเข้าไปในปริมาณ 0.05 - 0.1 จะทำให้ระบบหายใจระคายเคือง หายใจลำบาก ไอและเจ็บคอ และถ้าถูกผิวหนังจะทำให้เกิดอาการระคายเคืองอย่างรุนแรง

วิธีป้องกันอันตรายส่วนบุคคล

ระบบหายใจ ควรสวมหน้ากากป้องกันสารเคมีเมื่ออยู่ในที่มีสารในบรรยากาศเกินค่ามาตรฐานความปลอดภัยหรือไม่ทราบปริมาณ

ผิวหนัง ควรใส่ถุงมือ ชุดคลุมทั้งตัว รองเท้าบูท ตามความจำเป็น ติดตั้งฝักบัว สำหรับอาบน้ำและล้างตาในบริเวณที่ทำงาน เพื่อใช้เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน

ตา ควรใส่แว่นตานิรภัย หรือกระบังหน้าป้องกันสารเคมีกระเด็นเข้าตา

หู ควรใช้ที่ครอบหู สำหรับบริเวณที่มีเสียงดังเกิน 135 เดซิเบล และมีความถี่ ระหว่าง 200 ถึง 1,500 เฮิรตซ์ จะทำให้คลื่นไส้ อาเจียน เวียนหัว เป็นต้น

อันตรายของอากาศเป็นพิษ

1. อันตรายต่อคนและสัตว์ ถ้าอากาศมีฝุ่นละออง หมอกควัน แก๊สต่าง ๆ มากเกินไป จะทำให้ร่างกายเจริญเติบโตไม่เต็มที่ ทำให้เกิดโรคเกี่ยวกับระบบหายใจ โรค มะเร็งในปอด ปวดหัวมึนงง ไอเป็นเลือด เป็นต้น
2. อากาศเสียทำให้พืชเจริญเติบโตช้า แคร่แกรน หรือตายไปเลย
3. อากาศเสียทำให้บรรยากาศมืดลง ต้องใช้ไฟฟ้าหรือแสงสว่างมากขึ้น ทำให้เกิดความสิ้นเปลือง
4. อากาศเป็นพิษทำให้เสื้อผ้าเกิดความสกปรก เพิ่มค่าใช้จ่ายในการรักษาความ สะอาด

สาเหตุของอากาศเป็นพิษ

1. พาหนะที่ใช้เครื่องยนต์ เช่น รถยนต์ เครื่องบิน รถจักรยานยนต์ เป็นต้น
2. การเผาไหม้เชื้อเพลิงและการผสมสารเคมีของโรงงานอุตสาหกรรม
3. การเผาไหม้ในครัวเรือน การเผาขยะมูลฝอย การเผาป่า
4. ฝุ่นละอองจากสารเคมีในการพ่นยาปราบศัตรูพืช
5. แหล่งสะสมของสิ่งปฏิกูล เช่น เศษอาหาร ขยะมูลฝอย เมื่อเน่าเปื่อยจะ ทำให้เกิดกลิ่นเหม็น

อุปสรรคการแก้ปัญหาอากาศเป็นพิษเนื่องจากยังไม่เกิดอันตรายในทันที และ ประชาชนไม่เข้าใจสภาพปัญหา ตลอดจนค่านิยมปัจจุบันนิยมความห่วยเหี้ย จึงทำให้มีคน มุ่งหาผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม

อันตรายจากเสียงเป็นพิษ

เสียงจะมีผลต่อสุขภาพของมนุษย์ พอสรุปได้ดังนี้

1. ผลต่อการได้ยิน ซึ่งนับว่าสำคัญที่สุด โดยปกติหูของคนจะสามารถได้ยินเสียงในระดับความถี่ระหว่าง 20 ถึง 20,000 cps ถ้าหูได้ยินเสียงดังเกินไป หรือเสียงที่ดังเกิน 85 เดซิเบล นับว่าอันตราย โดยเฉพาะคนที่ทำงานอยู่ในโรงงานเป็นประจำ
2. ผลของเสียงต่อจิตใจ ทำให้ประสิทธิภาพการทำงานหย่อนลงไป รู้สึกเหนื่อย เหลือง่ายกว่าธรรมดา ทำให้เกิดอารมณ์เครียด แรงดันเลือดสูงขึ้น นอนไม่ค่อยหลับ นอกจากนี้ทำให้การหลั่งน้ำลายและน้ำย่อยในกระเพาะอาหารรวมทั้งการหดตัวของกระเพาะน้อยลง
3. ผลของเสียงต่อร่างกาย นอกจากหู และทางจิตใจแล้ว เสียงดังที่ต่ำกว่า 120 เดซิเบล จะทำให้เกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน เวียนหัว และเดินเซ
- เสียงที่เกิดอยู่ทุกวันในที่ต่างกัน อาจมีผลทำให้หูของคนเราหย่อนสมรรถภาพในการได้ยินและหูหนวกได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่างคือ
 1. ระยะเวลาที่ได้รับเสียง
 2. ความดังของเสียงมีมากหรือน้อย
 3. ความถี่ของเสียง
 4. เกี่ยวกับแต่ละบุคคลมีความทนทานมากหรือน้อย

มาตรการให้ผู้ปฏิบัติงานใช้อุปกรณ์ป้องกันเสียง

1. Ear plugs ควรมีหลายขนาด เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานใช้และกระชับช่องหูได้พอดี ไม่ยาวและไม่สั้นเกินไป ก่อนใช้ควรอบรมให้ความรู้ถึงอันตรายของเสียง และฝึกใช้จนเกิดความเคยชิน
2. Ear muff ใช้ครอบหูทั้งสองข้าง สามารถป้องกันเสียงได้ดีกว่า แต่มีราคาแพง ควรให้ผู้ปฏิบัติที่มีหน้าที่ควบคุมเครื่องยนต์หรือเครื่องจักรกลใช้

แผนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง

แผนการสอนที่ 8 วิชาสังคมศึกษา ส 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เวลา 2 คาบ

เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความคิดรวบยอด

ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อมนุษย์ แต่ถ้ามุขมิไม่รู้จักใช้ให้เหมาะสมและขาดการควบคุมที่ดีก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาและเกิดโทษขึ้นได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายความหมายของคำว่าความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีได้
2. นักเรียนสามารถยกตัวอย่างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีได้
3. นักเรียนสามารถวิเคราะห์สาเหตุและปัญหาที่เกิดขึ้นจากความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีได้
4. นักเรียนสามารถเปรียบเทียบผลดีและผลเสียของความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีได้
5. นักเรียนสามารถเสนอแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีได้

เนื้อหา

1. การเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็ว
2. การอยู่อาศัยอย่างแออัดตามเมืองใหญ่ ๆ
3. ผลกระทบจากความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี
4. การขาดความสำนึกของประชาชน
5. การขาดมาตรการ/การควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ

สื่อการเรียน

1. สไลด์ประกอบเสียงเรื่อง จดหมายจากมานะ
2. หนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หน้า 156 - 158
3. เอกสารประกอบการเรียนเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ
4. แบบประเมินผลการทำงานกลุ่ม

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นเตรียม

1.1 ครูร่วมสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในปัจจุบัน

1.2 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม ๆ ละ 7 - 8 คน

1.3 นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการ อย่างละ 1 คน

2. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง

ครูฉายสไลด์ประกอบเสียงเรื่อง จดหมายจากมานะ ภายในเวลา 20 นาที

3. ขั้นวิเคราะห์

3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างที่ได้ศึกษาไปแล้ว พร้อมทั้งศึกษาเอกสารหนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หน้า 156 - 158 และศึกษาเอกสารประกอบการเรียนเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อร่วมกันตอบคำถามที่ครูกำหนดให้

3.2 เลขานุการกลุ่มจดบันทึกประเด็นสำคัญของกลุ่มคนที่ได้จากการตัดสินใจร่วมกัน จากนั้นจึงส่งตัวแทนกลุ่มละ 1 คนออกมารายงานหน้าชั้น พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกจากกลุ่มอื่น ๆ ได้ซักถามข้อสงสัย

4. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนทุกคนร่วมกันอภิปรายสรุปเกี่ยวกับปัญหาของสิ่งแวดล้อม เพื่อหา

แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยครูจะจัดบันทึกประเด็นสำคัญไว้บนกระดาน เพื่อให้
ให้นักเรียนได้จัดบันทึกลงสมุดต่อไป

5. ขึ้นประเมินผล

- สังเกตจากการสนทนากับนักเรียน
- สังเกตจากการอภิปรายของนักเรียน
- สังเกตจากการรายงานหน้าชั้นของนักเรียน
- สังเกตจากการทำงานกลุ่มของนักเรียน

บทสไลด์ประกอบเสียง

กรณีตัวอย่างเรื่อง จดหมายจากมานะ

ลำดับ	ภาพ	คำอธิบาย
1	ไฟกัส	คนตรี
2	หมวดวิชาสังคมศึกษา โรงเรียนไทรงามพิทยาคม เสนอ	คนตรี
3	จดหมายจากนายมานะ	คนตรี
4	ไชยรัตน์ ปราณี ผู้ถ่ายทำ ผศ.ไพโรจน์ เบาใจ อาจารย์ที่ปรึกษาการถ่ายทำ	คนตรี
5	ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.วิจิตร สิ้นสิริ ประธาน รศ.ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์ กรรมการ	คนตรี

ลำดับ	ภาพ	คำอธิบาย
	ผศ.ดร.เนตร อัมมสวัสดิ์ อาจารย์ที่ ปรึกษา	
6	ภาพของจดหมาย	15 ตุลาคม 2530 ถึง สมศรีที่รัก
7	ภาพสถานีขนส่งสายตะวันออกเจียง เหนือ	เวลานี้ที่มาถึงกรุงเทพแล้ว ทิดมีมัน มารับที่ที่รถยนต์ส่งเลย
8	ภาพผู้คนแออัดที่หน้าสถานีขนส่งสาย ตะวันออกเจียงเหนือ	แม่สมศรีจะ กรุงเทพนี้คนมันวุ่นวายจริงๆ มองไปทางไหนก็มีแต่ผู้คนมากมาย ส่วน ใหญ่มาจากบ้านนอกอย่างเรานี่แหละ
9	ภาพผู้ที่สำนักงานจัดหางาน	ที่ลองถาม เขาดูส่วนใหญ่ก็ตอบเหมือน ๆ กันว่ามาหางานทำเหมือนกับเรา ที่ไม่ เข้าใจเลยว่า ทำไมงานมันจึงอยู่แค่ใน กรุงเทพฯ
10	ภาพตึกกรมบ้านช่อง	นอกจากผู้คนมากมายแล้วนะ แม่สมศรี ที่นี้ยังเต็มไปด้วยตึกกรมบ้านช่องมาก มายเหลือเกิน
11	ภาพรถติด	รถราที่มากมายติดกันเต็มถนนหนทางไป หมด นี่ที่กับทิดมีมันว่าจะถึงที่หักก็เล่นเอา แยเหมือนกัน ก็จะไม่ให้แยอย่างไรละ ก็ที่เวียนทั่วไปหมด หายใจก็ไม่ค่อยออก
12	ภาพรถยนต์พื้นคันวันคำ	ทิดมีมันบอกว่า มากกรุงเทพวันแรกก็โดน อากาศเป็นพิษของกรุงเทพ เล่นงานเสีย แล้ว

ลำดับ	ภาพ	คำอธิบาย
13	ภาพโรงงานอุตสาหกรรม	ทิดมีบอกว่า อากาศเป็นพิษที่กรุงเทพฯ นอกจากเพราะควันจากท่อไอเสียรถยนต์ แล้ว ยังมีควันพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม อีกด้วย
14	ภาพคนป่วย	และไอ้เจ้าควันพิษนี่ละ ที่ทำให้คนเราอ่อน เพลีย เบื่ออาหาร
15	ภาพคนป่วยกับหมอ	นอกจากนี้ยังเกิดโรคเกี่ยวกับทางเดินของ ลมหายใจ เช่น หลอดลมอักเสบ อะไร พวกนี้แหละ ที่ว่าเรื่องที่ทิดมีมันบอกคงจะ เป็นความจริงเพราะที่โดนกับตัวเองมา แล้ว
16	ภาพสำนักจัดหางาน	ที่มาอยู่กรุงเทพได้สิบกว่าวันแล้ว ตอนนี้ กำลังหางานอยู่ ที่ไปเดินตามสำนักจัด หางานของเอกชน ของกรมแรงงาน ตอนนี้เขาให้รอไปก่อน
17	ภาพสถานที่ต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ	ถ้าจะถามที่ว่า อยู่ที่กรุงเทพนี้สมายดีหรือ เปล่า ที่ขอตอบว่า บ้านนอกเราดีกว่า เยอะจ๊ะ
18	ภาพเด็ก 4 คน	แต่ที่ที่ทนอยู่ก็เพราะที่ทนเห็นลูก ๆ ของ เราทั้งสี่คนอด ๆ อยาก ๆ ไม่ได้
19	ภาพเด็กนักเรียนประถม	อีกอย่างป็นหน้าไว้แดงลูกคนโตของเรา ก็ ต้องไปเรียนต่อโรงเรียนในอำเภอด้วย เขาว่าต้องใช้เงินมากอีก ที่คิดว่าจะส่ง

ลำดับ	ภาพ	คำอธิบาย
20	ภาพ เด็กนักเรียนกำลังเรียน	มันเรียนคนเดียวเพราะคุณแล้วหัวมันพอไปได้ เมื่อมันเรียนจบแล้วได้ทำงานจะได้ให้มันช่วย ส่งน้องคือ ไตขึ้นจะได้ไม่ลำบากเหมือนกับเรา จบแค่ ป.4 ไม่รู้ว่าจะไปทำอะไรได้
21	ภาพ เด็กพอม	แล้ว น้อยลูกคนเล็กของเราจะหายดีหรือยัง คอนฟิมันยังป่วยอยู่เลย
22	ภาพ สถานีอนามัย	ยังใจก็พามันไปหาหมอที่อนามัยก็แล้วกัน ไม่ แพงหรอก ถ้าไม่มีเงินก็ยืมลุงมาก่อน พี่ได้งาน แล้วจะส่งเงินไปให้
23	ภาพ เด็กพอม	ทิดมีมันบอกว่าเด็ก ๆ ทางบ้านเรา หมอเขา บอกว่ามันจะป่วยเป็นโรคขาดอาหาร ไม่รู้ว่า ลูกของเราจะเป็นอะไรนี้ด้วยหรือเปล่า
24	ภาพ ส่วรับอาหาร	อาหารการกินเราก็กินเหมือน ๆ กับเรา รุ่ง รุ่งเช้าเขาก็กินอย่างนี้ไม่เห็นเขาเป็นเลย มัน คงไม่เป็นหรอก
25	ภาพ บ้านในสลัม	สำหรับพี่ไม่ต้องห่วง เรื่องที่อยู่อาศัยทิดมีมันอยู่ ไปก่อน จะเรียกว่าบ้านก็คงไม่ถูกนัก คงเรียก ได้แค่กระท่อมหรือกระด๊อบเหมือน ๆ กับทาง บ้านนาของเรานั้นแหละ
26	ภาพ น้ำคร่ำ	แต่ที่แย่กว่าก็ตรงที่ว่าเหม็นกลิ่นน้ำเน่ารอบ ๆ บ้านอีกหน่อยก็คงจะชินไปเอง
27	ภาพ ท่อระบายน้ำเสีย	ทิดมีมันบอกว่าน้ำเน่าเสียก็เพราะว่าโรงงาน อุตสาหกรรมมันปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำลำคลอง

ลำดับ	ภาพ	คำอธิบาย
28	ภาพคนทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง	แต่ที่ว่า ความมั่งง่ายของคนก็เป็นสาเหตุ หนึ่งที่ทำให้ในแม่น้ำลำคลองเน่าเสีย ก็คนมันมีจำนวนมาก คนมั่งง่ายก็เลยมีมาก ความไปด้วย
29	ภาพผู้คนรื้อรถลู่วิ่ง	และอีกอย่างที่ทำเอาพี่แ่งเลยก็คือ ไอ้เจ้า เสียงอึกทึกครึกโครมนี้ละทำเอาพี่นอนไม่ ค่อยจะหลับเลย คอนี้เริ่มชินแล้ว อีกหน่อย ก็คงพูดไม่ได้ยินอะไรเลย
30	ภาพตำรวจจับผู้ร้าย	และที่แ่งมาก ๆ ก็คือ ผู้คนที่เฝ้าใจไม่ได้ เลย ทิคมีมันบอกว่าโจรผู้ร้ายซุกซมกว่าบ้าน เราอีก ทั้งปล้น จี๋ มีสารพัดแหละ พี่ว่าพวก มันคงไม่มีอะไรจะกินเหมือนกับเรานี่แหละ
31	ภาพสวนสาธารณะ	แต่ที่พี่ชอบใจและแปลกใจก็คือ ที่พี่เขากำลัง เห่อปลูกต้นไม้กันยกใหญ่ เขาว่ามันช่วยดูด อากาศที่เป็นพิษและช่วยให้ฝนตก อะไรทำ นองนี้แหละ พี่ไม่ค่อยได้สนใจ
32	ภาพคนตัดไม้ทำลายป่า	ก็บ้านนอกเรา พี่เห็นมีแต่จะตัดกันเอาไปทำ ฟืนบ้าง เผาถ่านบ้าง ไม่เห็นมีใครคิดจะปลูก ป่ากันเลย
33	ภาพไฟไหม้ป่า	ซ้ำร้ายไปกว่านั้นบางทีพวกเราไปเที่ยวหา ของป่า ลำสัตว์ ยังเผาป่าเล่นกันเลย ลุง มากบอกว่าเผาแล้วมันไล่เงาะเตียนดี จะได้

ลำดับ	ภาพ	คำอธิบาย
34	ภาพน้ำท่วม	ไม่รกราวหน้ามาอีกจะได้เดินได้สบาย แต่ที่พี่เห็นว่าบ้านนอกเรากับกรุงเทพเหมือนกัน ก็คือ เวลาฝนตกที่ไร่น้ำต้องท่วมทุกทีลึนน้ำ ทิดมี มันบอกว่า พี่ยังไม่เคยเห็นกรุงเทพถูกน้ำท่วม ซะทีเลย ก็อยากดูเหมือนกัน
35	ภาพคน เขียนจดหมาย เวลากลางคืน	สำหรับจดหมายฉบับนี้พี่คงจะต้องจบลงเท่านี้ เพราะว่าไม่มีอะไรจะเล่าให้ฟังอีกแล้ว อีกอย่าง ก็ง่วงนอนด้วย พรุ่งนี้ต้องรีบออกไปทำงานต่ออีก รักและเป็นห่วงลูกเมียเสมอ มานะ
36	ภาพคำถาม	จากกรณีตัวอย่างเรื่องนี้ ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า จากเอกสารประกอบการเรียนและหนังสือเรียน วิชาสังคมศึกษา (ส 102) ในเนื้อหาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ แล้วร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นภายใน กลุ่ม เพื่อหาแนวทางในการตอบปัญหาดังต่อไปนี้
37	1. ปัญหาที่มานะและครอบครัว ประสบอยู่ได้แก่ปัญหาอะไร 2. ถ้านักเรียนเป็นนายมานะ นอกจากการเข้ามาหางาน ทำในกรุงเทพแล้ว นักเรียน จะมีแนวทางในการแก้ไข ปัญหาอย่างไร	คนตรี

ลำดับ	ภาพ	คำอธิบาย
38	3. ถ้านักเรียนเป็นนายมานะ นักเรียนจะมีวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนและครอบครัวอย่างไร 4. ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากปัญหาใดเป็นสำคัญและมีแนวทางแก้ไขหรือป้องกันปัญหานั้นอย่างไร 5. จากกรณีตัวอย่างเรื่องนี้ ให้นักเรียนจำแนกปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นว่ามีปัญหาอะไรบ้าง แล้วเขียนแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของปัญหาต่าง ๆ มากลุ่มละ 1 แผน	คนตรี
39	สวัสดี	คนตรี

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ

สภาพแวดล้อมของสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายนั้น จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น สิ่งที่มีชีวิตก็จำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ถ้าหากพูดถึงสภาวะแวดล้อมหลายคนมักจะนึกถึงกองขยะกองโต ๆ พื้นดินที่แฉกระแหง ภูเขาหัวโล้น ควันรยงค์ และสายน้ำที่เน่าเหม็น แท้ที่จริงแล้วสิ่งเหล่านี้เพียงปลายเหตุ อันเกิดจากการที่เราไม่สามารถอนุรักษ์ให้สภาพแวดล้อมอยู่ในสภาวะปกติได้ หรือเกิดจากที่มนุษย์จักรกระทำสิ่งต่าง ๆ ลงไปในสิ่งแวดล้อมโดยขาดการศึกษา ขาดความเข้าใจและขาดความสนใจ ในสภาวะปกติของสิ่งแวดล้อม เหล่านั้น

สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในยุคปัจจุบัน ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในสาขาวิชาการต่าง ๆ ได้อำนวยความสะดวกแก่ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์โลก มากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันอันตรายก็มีต่อมนุษย์ในด้านสุขภาพอนามัย อันเนื่องมาจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมได้ทวีมากขึ้น เช่น น้ำเสีย พิษเสื่อมคุณภาพ กองขยะ และเศษเหลือต่าง ๆ ที่ทับถมมากขึ้นทุกวัน การพัฒนาความเจริญก้าวหน้าด้านวิชาการ วิทยาการสมัยใหม่ มีทั้งคุณและโทษในเวลาเดียวกัน การพัฒนาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควรจะดำเนินไปควบคู่กันจึงจะเป็นผลดีต่อการอยู่รอดของมนุษย์ สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมก็คือ

1. จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันมาก ๆ ปัญหาเรื่องของเสีย เช่น น้ำเสีย ขยะมูลฝอย น้ำโสโครก อากาศเสีย ก็ย่อมเกิดมากขึ้น เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นในขณะที่ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด เช่น น้ำ ดิน มนุษย์ก็ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้นได้

2. ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ มนุษย์ประดิษฐ์เครื่องมืออำนวยความสะดวก เช่น รถยนต์ เครื่องบิน เครื่องจักรกล สิ่งประดิษฐ์เหล่านี้ใช้น้ำมันเชื้อเพลิง ทำให้สูญเสียทรัพยากร และมีผลทำให้อากาศเป็นพิษที่ร้ายแรงต่อมนุษย์และสัตว์ นอกจากนี้แล้วยังเป็นการทำให้มีการนำทรัพยากรมาใช้มากขึ้น ทำให้ทรัพยากรที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งเป็นทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไปนั้น

ถูกนำมาใช้มากขึ้นและในอนาคตมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร
ประเภทนี้ขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่มนุษย์จะต้องหาแนวทางแก้ไขต่อไป

๑. ผลของการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและการอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม
เช่น การสร้างโรงงานอุตสาหกรรม ปล่องน้ำเสียลงในแม่น้ำลำคลองทำให้น้ำเสีย
ปล่อยครันพิษ ทำให้อากาศเป็นพิษ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น

ดังนั้นการศึกษาสภาวะสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น เพราะสาเหตุดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจำเป็น
เพื่อที่จะได้นำเอาความรู้เหล่านั้นมาปรับปรุงขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับมนุษย์ และเป็นการป้องกัน
ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตามมาได้ เพราะปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นปัญหาที่เกิดจากสาเหตุหลายประการ
เมื่อเกิดปัญหาใดขึ้นแล้วย่อมส่งผลถึงปัญหาอีกปัญหาหนึ่งด้วย ตัวอย่างเช่น เมื่อเกิดปัญหาประชากร
เพิ่มมากขึ้น ก็จะส่งผลถึงการใช้ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้นด้วย ปัญหาที่ตามมาก็คือ การร่อยหรอของ
ทรัพยากรธรรมชาติ และเมื่อธรรมชาติขาดความสมดุลก็จะส่งผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์อีก
มาก ปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาเป็นวงจร ดังนั้นการศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาก็อาจจะส่ง
ผลถึงปัญหาอื่นนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกระทำอย่างยิ่ง

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นายชูศักดิ์ ชื่อสกุล สิงห์อุคร

เกิดวันที่ 4 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2500

สถานที่เกิด อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 37 ซอยวัดมัชฌันติการาม ถนนวงศ์สว่าง แขวงบางซื่อ
เขตดุสิต จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์ 2

สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนวัดราชบพิธ ถนนเพ็ญนคร เขตพระนคร
จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10200

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2516 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนโชติรวี

พ.ศ. 2520 ป.กศ.สูง (วิชาเอกสังคมศึกษา) จากวิทยาลัยครูนครสวรรค์

พ.ศ. 2525 ก.ศบ. (วิชาเอกสังคมศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิษณุโลก

พ.ศ. 2532 ก.ศม. (การมัธยมศึกษา การสอนสังคมศึกษา) จากมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร